

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ

2011 – 2014

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Iva Psohlavcová

**Vzdělávací systémy v EU a komparativní analýza vzdělávání
dospělých ve vybraných zemích**

Praha 2014

Vedoucí magisterské práce:
Mgr. Jan Jaroš

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER COMBINED STUDIES

2011 - 2014

DIPLOMA THESIS

Iva Psohlavcová

**Education systems in the EU and comparative analysis of
adult education in selected countries**

Prague 2014

The Thesis Work Supervisor:
Mgr. Jan Jaroš

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala v práci, řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Plzni dne 14. března 2014

Iva Psohlavcová

Poděkování

Děkuji tímto vedoucímu diplomové práce Mgr. Janu Jarošovi, za odborné vedení, cenné rady a připomínky, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Poděkování patří i Evě Svobodové, za data a překlady textů z dokumentů využitých v diplomové práci a pomoc při sběru dat v Irsku.

Anotace

Diplomová práce se zabývá přehledově systémy vzdělávání v zemích Evropské unie a komparativní analýzou vybraných zemí Irsko a České republiky. První kapitola všeobecně seznamuje se systémy vzdělávání v EU a předkládá klasifikace úrovní ISCED 97 a ISCED 11. Dále přehledově popisuje jednotlivé systémy ve vybraných zemích EU. Ve druhé části práce se zabývá tématem celoživotního vzdělávání, prezentuje přehled významných mezinárodních i Českých dokumentů a komuniké týkajících se vzdělávání dospělých i celoživotního učení. Zaměřuje se také na efekty dalšího vzdělávání a vzdělávání evropské dospělé populace. Dále obecně postihuje oblasti a poskytovatele vzdělávání dospělých, cílové skupiny a alternativní formy vzdělávání. Třetí část poskytuje komparativní analýzu vzdělávacího systému včetně vzdělávání dospělých v Irsku a České republice.

Empirická část popisuje výzkum zaměřený na účast, motivaci a postoje dospělé populace ve vzdělávání, a dále na preferované formy a případnou finanční účast. Výzkum je zaměřen na dospělou populaci v Irsku a v České republice a jejich komparaci.

Klíčové pojmy

Celoživotní vzdělávání, efekty vzdělávání, formy vzdělávání, klasifikace vzdělávání, odborná příprava, populace dospělých, systémy vzdělávání, úrovně vzdělávání.

Annotation

This thesis deals with Surveillance systems of education in the European Union and comparative analysis of selected countries, Ireland and the Czech Republic. The first chapter introduces the general education systems in the EU and compares the classification ISCED 97 and ISCED 11th Next, find review describes the different systems in selected EU countries . In the second part of the paper presents an overview of major international and Czech documents and communications relating to adult education and lifelong learning. It also focuses on the effects of further education and training compared to the adult population. Furthermore, generally affects areas and adult learning providers , target groups and alternative forms of education. The third part provides a comparative analysis of the education system including adult education in Ireland and the Czech Republic.

The empirical part describes research on motivation and participation in adult education. In addition to the preferred embodiment of a possible financial participation in education. The research is focused on the adult population in Ireland and the Czech Republic and their comparison.

Key words

Lifelong learning, the effects of education, learning, classification of education, vocational training, adult population, education systems, education levels.

Obsah

TEORETICKÁ ČÁST	10
1 STÁTY EVROPSKÉ UNIE	10
1.1 Struktury systémů vzdělávání v EU	12
1.2 Klasifikace vzdělávání ISCED - International Standard Classification of Education	14
1.2.1 Finsko	18
1.2.2 Francie	23
1.2.3 Německo	28
1.2.4 Nizozemsko	35
1.2.5 Rakousko	39
1.2.6 Irsko	44
1.2.7 Česká republika	48
2 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ.....	55
2.1.1 Mezinárodní dokumenty a komuniké k problematice celoživotního vzdělávání	58
2.1.2 Strategické a koncepční dokumenty k problematice celoživotního vzdělávání v ČR	62
2.2 Efekty dalšího vzdělávání dospělých	64
2.3 Vzdělávání evropské dospělé populace.....	66
2.4 Oblasti dalšího vzdělávání dospělých	68
2.5 Poskytovatelé vzdělávání	73
2.6 Cílové skupiny	74
2.7 Alternativní formy vzdělávání dospělých.....	75
3 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA VYBRANÝCH ZEMÍ - IRSKO, ČESKÁ REPUBLIKA	78
3.1 Předškolní vzdělávání/Pre-primary school - OSCED 0	80
3.2 Základní školy/Primary school (ISCED 1, 2).....	82
3.3 Střední školy/Post-primary (ISCED 3).....	83
3.4 Terciální vzdělávání/Higher Education (ISCED 5,6)	86
3.5 Vzdělávání a odborná příprava dospělých.....	88
EMPIRICKÁ ČÁST.....	95
4 ANALÝZA VÝZKUMU.....	95
4.1 Vymezení zkoumaného problému.....	95
4.2 Vymezení skupin respondentů.....	96
4.3 Cíle výzkumu a hypotézy	96
4.4 Metody šetření	97
4.5 Výzkumný soubor	98
4.6 Obsah dotazníku.....	98
4.7 Analýza získaných dat.....	99
4.8 Závěry výzkumu	110
ZÁVĚR	111
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJK	115
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK.....	121
Seznam tabulek.....	122

ÚVOD

Rozvoj a vzdělávání lidských zdrojů jsou v posledních desetiletích v neustálém středu pozornosti, neboť jsou hlavním ekonomickým bohatstvím každého státu. Vědění se stále více stává hlavní produktivní silou určující úspěšnost a konkurenceschopnost zemí v současném globálním světě a také tím, co vymezuje sociální rozdíly mezi samotnými lidmi. V době rychlých politických, ekonomických, technologických i kulturních změn je rozvoj kontinuálního celoživotního vzdělávání a učení nezbytně vyžadováno. Demografické změny, vývoj informačních a technických a dalších technologií, globalizační trendy si vynucují profesní soudobou odbornost a kvalifikační standardy, které jsou z původního vzdělávání v mládí již zastaralé. Ten, kdo se novým podmínkám a změnám průběžně nepřizpůsobuje, je bezpochyby do jisté míry limitován ve svých životních rolích i profesních pozicích. Proto je neustále zdůrazňována potřeba kontinuálního celoživotního vzdělávání i učení.

Každý z členských států v EU si utváří vlastní politiku vzdělávání, a jsou Evropskou unií podporovány ve stanovování společných cílů a sdílení osvědčených postupů tak, aby jejich obyvatelstvo odpovídajícím vzděláním obstálo v globální konkurenci znalostí. Evropská unie finančně podporuje programy studia a odborné přípravy, stáže, studia jazyků a e-learning v prostředí daného státu, EU i mimo EU.

V diplomové práci se proto zaměřuji na vzdělávání dospělých z pohledu celoživotního vzdělávání i učení, jeho efekty, na dospělou populaci a možné oblasti jejího dalšího vzdělávání, jejich poskytovatele i cílové skupiny. Všechny tyto oblasti, v souvislosti se vzděláváním, jsou fenoménem současné doby.

Systémy vzdělávání v jednotlivých zemích EU a jejich školské systémy jsou různé. V EU však jde o to, aby při vší variabilitě byly jednotlivé systémy kompatibilní, aby jednotlivé dosažené stupně vzdělání byly uznatelné ve všech zemích EU a aby jednotlivé úrovně vzdělání, druhy a stupně škol byly dostupné.

Diplomová práce se v teoretické části přehledově zaměřuje na zmapování některých systémů vzdělávání v Evropské unii. Všechny systémy vzdělávání vycházejí z hodnot a charakteristik dané země. Jak uvádí J. Průcha „*ve vzdělávacích systémech jednotlivých*

*zemí – i těch zemí, které jsou si jinak velmi podobné svými ekonomickými či sociálními parametry – se stále uchováva mnoho zvláštních, individuálních rysů.*¹ Tyto zdánlivě nepatrné rozdíly byly podnětem pro výběr tématu.

V práci jsou cíleně zmíněny i alternativní formy vzdělávání dospělých a možnosti jejich dosahování. Všeobecně práce popisuje postgraduální vzdělávání evropské dospělé populace. V závěru teoretické části se práce zabývá komparací vzdělávacích systémů České republiky a Irska.

Podnět výběru republiky Irska pro komparaci je především osobní. V průběhu čtyř let navštěvuji Irsko po dobu nejméně jednoho měsíce ročně, kdy mám možnost se seznámat s věčně zelenou krajinou země, s její historií a památkami, tak i se systémem školství a to hlavně v oblasti možností vzdělávání dospělých. Je mi jasné, že srovnávat anglosaský systém vzdělávání, na němž je irský systém založen, s českým, vycházejícím zejména z rakouské a německé tradice je poněkud odvážné, ale domnívám se, že právě srovnání systémů tak odlišných může pro poznání problematiky přinést mnoho nových podnětů.

V empirické části diplomové práce je nejprve popsána metodologie kvalitativního výzkumného šetření prostřednictvím řízeného strukturovaného rozhovoru a následného kvantitativního šetření pomocí dotazníků. Dále na základě postupů deskriptivní statistiky jsou popsány jednotlivé charakteristiky a výsledky výzkumu provedeného na výzkumném vzorku české a irské populace dospělých s cílem zjistit jejich postoje k celoživotnímu vzdělávání i učení a zmapovat jejich motivaci a účast ve vzdělávání. V závěru empirické části jsou za pomoci postupů induktivní statistiky ověřeny hypotézy a prezentovány výsledky rozboru zkoumaného vzorku.

Hlavním cílem diplomové práce v teoretické rovině, na základě analýzy odborné literatury, dostupných dokumentů i elektronických zdrojů, je popsat soudobé vzdělávací systémy v zemích Evropské unie a to předně Finska, Francie, Německa, Nizozemí, Rakouska, Irska a České republiky. Dále komparativní analýzou z dokumentů vzdělávacích systémů vybraných zemí EU, Irska a České republiky, charakterizovat úroveň jejich systémů vzdělávání.

---

¹ PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. s. 15. ISBN 80-717-8290-4.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část předně poskytuje všeobecný pohled na preferenci systémů vzdělávání v Evropské unii a aspekty, které ovlivňují vzdělávání a jeho kurikulum. Dále na přístup ke sjednocení jednotlivých úrovní vzdělávání v Evropě a zmapovány jsou různé pohledy na struktury vzdělávacích systémů vybraných států Evropské unie. Závěr teoretické části se věnuje komparaci vzdělávacího systému Irsko a České republiky.

1 STÁTY EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie je hospodářské a politické společenství dvaceti osmi evropských zemí. Cílem společenství je přispívat k růstu kvality vzdělávání a realizovat politiku vzdělávání členských zemí. Zdůrazňovat společné kulturní dědictví, respektovat odpovědnost států za vymezení obsahu kurikula a zodpovědnost za systémy vzdělávání. Primárním úkolem Evropského společenství je poskytnout rámec, legislativní podklady a podpůrné programy pro spolupráci mezi členskými zeměmi.

Lidské zdroje představují významný ekonomický potenciál, proto od svého vzniku v roce 1958 mělo Evropské hospodářské společenství (EHS²) jasnou představu o významu vzdělávání a odborné přípravy a jejich vlivu na hospodářskou integraci a rozvoj. Primární požadavky se týkaly srovnatelnosti kvalifikací, uznávání diplomů i zapojování sociálních partnerů do vzdělávání. Kladen je důraz i na adaptabilitu a zaměstnanost absolventů škol.

Kodaňskou deklarací v roce 2002 byly posíleny priority evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy. Prostřednictvím vymezených směrů a cílů a za pomoci mnoha nástrojů se měla zlepšit kvalita, efektivita a atraktivita odborného vzdělávání a přípravy v Evropě. Jak se uvádí v deklaraci *„Strategies for lifelong learning and mobility are essential to promote employability, active citizenship, social*

---

² EHS – předchůdce dnešní EU

inclusion and personal development.”³ Ve volném překladu deklarace uvádí, že strategie celoživotního učení a mobility je zásadní pro podporu zaměstnanosti, aktivního občanství, sociálního začlenění a osobní rozvoj.

V roce 2009 byl ministry školství všech států EU přijatý závazný dokument Strategický rámec evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě.⁴ Tato vize vzdělávání v Evropě vymezuje čtyři strategické cíle zaměřené na celoživotní učení.

- Realizovat celoživotní učení a mobilitu.
- Zlepšit kvalitu a efektivitu vzdělávání a odborné přípravy.
- Prosazovat spravedlnost, sociální soudržnost a aktivní občanství.
- Zlepšit kreativitu a inovace, včetně podnikatelských schopností, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy.

V roce 2010 si EU stanovila pět hlavních cílů pro plnění strategie Evropa 2020, na jejichž základě si každý členský stát stanovuje své vnitrostátní cíle s ohledem na rozdílné okolnosti a podmínky jednotlivých států. Mezi tyto cíle mimo jiné patří:

- Zaměstnanost – zaměstnat alespoň 75 % osob ve věkové kategorii od 20 do 64 let.
- Vzdělávání – snížení míry nedokončení studia pod 10 %, dosáhnout ve věkové kategorii od 30 do 34 let alespoň 40 % podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva.
- Boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení – snížit o 20 milionů počet lidí, kteří žijí v chudobě a sociálním vyloučení nebo jsou na pokraji chudoby a hrozí jim sociální vyloučení.⁵

Tyto tři výše uvedené body nesporně souvisejí se strategií celoživotního vzdělávání, neboť vzdělaný člověk vykazuje menší riziko sociálního vyloučení, větší možnost pracovního zařazení i udržení si zaměstnání a jistě i větší míru finanční gramotnosti. Což v životě jednotlivce znamená možnost plnohodnotného, vyrovnaného i aktivního naplnění osobního i pracovního života.

---

³ Kodaňská deklarace – The Copenhagen Declaration (<http://www.nuov.cz/historie-vzdelavani-v-eu>)

⁴ ET 2020 – Education and Training 2020 (www.nuov.cz)

⁵ Strategie Evropa 2020 (<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/cr/eu-2020-a-cr-78696/>)

Evropská unie se nyní sestává z 28 zemí, které se postupně stávaly jejími členy v určitém roce.⁶

Pozornost v diplomové práci je věnována vzdělávacímu systému Finska, Francie, Německa, Nizozemska, Rakouska a především Irsku a České republiky. S výjimkou Irsku (viz Úvod) jsem zařadila země se systémy vzdělávání srovnatelnými s Českou republikou.

1.1 Struktury systémů vzdělávání v EU

Vzdělávací systémy v Evropské unii jsou velice rozdílné. A přesto i v této různorodosti lze nalézt shodné principy a složky, které jsou ovlivněny podobnými trendy a výzvami. Výsledky jsou ale v jednotlivých národních státech rozdílné vlivem tradice, tamními podmínkami a historickými souvislostmi.

Od politiky státu se odvíjí jejich vzdělávací politika a dál i vzdělávací systémy jednotlivých zemí, na které má vliv také vývoj vzdělávací politiky Evropské unie. Ta se v zemích formuje primárně na základě spolupráce všech členských zemí. Vychází z hospodářské, politické a sociální oblasti a subsidiarity s cílem ekonomického rozvoje v boji proti nezaměstnanosti, proti sociálním nerovnostem a proti znevýhodňování určitých skupin ve společnosti.

Vzdělání je prostředek v dosahování hospodářské prosperity, je hybným článkem ekonomiky a zdrojem produktivity práce. Prioritou vládních programů je zaměření na vzdělání a rozvoj lidských zdrojů. Důraz je obzvláště kladen na celoživotní zaměstnanost, tj. schopnost mít zaměstnání a měnit ho v průběhu života. Tím se stává celoživotní vzdělávání reálnou spojkou mezi trhem práce a školou či vzdělávací

---

⁶ Zárodkem ekonomické integrace bylo Evropské sdružení uhlí a oceli (ESUO) založené v r. 1952 šesti státy (Francií, Itálií, Německem, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem). Roku 1958 na tomto základě vzniklo Evropské hospodářské společenství (EHS). To se v roce 1973 rozšířilo na devět států (přistoupily Velká Británie, Irsko a Dánsko). Roku 1981 přistoupilo Řecko, v roce 1986 ještě Portugalsko a Španělsko. Roku 1993 vstoupila v platnost Smlouva o Evropské unii (též Maastrichtská smlouva), čímž vznikl vyšší stupeň integrace a změnil se i název => EU (European Union). Roku 1995 se členy EU staly Rakousko, Švédsko a Finsko. Při posledním rozšíření v roce 2004, k EU přistoupilo 10 států převážně z bývalého komunistického bloku (ČR, Kypr, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Slovinsko). V roce 2007 přistoupily Rumunsko a Bulharsko. V roce 2013 Chorvatsko.

institucí. Umožňuje orientaci a adaptaci v nejednoduchém světě informací, změnách technologií, ekonomiky a začleňuje jedince do společnosti.

V sociální oblasti je zde snaha překonávat společenské nerovnosti zpřístupněním vzdělání všem za předpokladu strukturálních a kurikulárních transformací.

V Evropské unii se preferuje dvouúrovňový participativní model kurikula. Prvním je rámcový dokument, tzv. národní kurikulum, obsahující cíle vzdělávání a další povinné obsahové oblasti, standardy, plán zkoušení a hodnocení žáků. Druhý se odvíjí na základě národního kurikula tzv. školní kurikulum, které si každá škola zpracovává sama podle svého zaměření.

Struktura řízení školství rozlišuje systémy dva. Jedním je centralizovaný systém, ve kterém jsou veškerá rozhodnutí realizována v politickém centru. Tato rozhodnutí jsou evidována a zadokumentována a posléze transformována do zákonů a předpisů pro vzdělávací instituce. Tento systém upřednostňuje například Francie, Itálie, Španělsko i Česká republika.

Dalším je decentralizovaný systém, kde všechna rozhodnutí nejsou prováděna výhradně v politickém centru. Mají možnost vznikat nezávisle, autonomně na podkladě jednání ve vzdělávacích institucích. Jedná se o možnost neustálých změn, avšak průběžně a plynule modifikovaných v jednotlivých úrovních vzdělávacích institucí, příkladem je Velká Británie. Tyto změny však nejsou radikální.

V mnoha státech existují i systémy, které leží mezi těmito krajnostmi, např. ve Finsku, v Norsku, Dánsku, Nizozemí, Belgii, ve Švédsku.

Nástrojem pro srovnávání vzdělávacích systémů jednotlivých zemí prostřednictvím počtu různých indikátorů existují v systému OECD či Evropské unie. Významným komparativním nástrojem je Mezinárodní norma pro kvalifikaci vzdělávání ISCED 97 a nyní nově ISCED 11 a je závazná především pro státy EU. Podle této klasifikace se „zavádí univerzální třídění úrovní uvnitř vzdělávacích systémů.“⁷

---

⁷ PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky. 1. Vyd. Praha: Portál, s. r. o. 2000. s. 43. ISBN 80-7178-399-4.

1.2 Klasifikace vzdělávání ISCED - International Standard Classification of Education

Národní vzdělávací systémy se liší, pokud jde o strukturu a obsah vzdělávání, proto může být obtížné hodnotit výkonnost jednotlivých zemí v průběhu času, pokroku a mezinárodních cílů. Aby bylo možné správně interpretovat vstupy, procesy a výstupy jednotlivých vzdělávacích systémů z globálního pohledu, je důležité zajistit, aby tyto údaje bylo možné vzájemně statisticky porovnat.

Na základě tohoto byla vypracována a vydána UNESCO⁸ v roce 1997 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání - ISCED⁹, aby sloužila jako nástroj pro jednotné označení vzdělávacích úrovní systémů a shromažďování dat s cílem usnadnit zpracování statistických komparací o vzdělávání a dalších ukazatelů jednotlivých zemí a jejich zpřístupnění v mezinárodním měřítku.

Tato první klasifikace byla pětimístná, kde na prvním místě bylo označení úrovně vzdělávání a další dvě místa označovala skupinu vzdělávacích programů, tj. obory vzdělávání. Poslední kódy klasifikace určovaly podrobnější třídění vzdělávacích programů.

Klasifikace ISCED se aktualizuje již řadu let. V roce 1997 na Generální konferenci UNESCO v Paříži byly schváleny změny týkající se úrovní vzdělávání a oborů vzdělávání. Klasifikace ISCED 97 měla 7 úrovní vzdělávání tj. 0 až 6, které měla vnitřní členění A až C.

V roce 2011 prošla Mezinárodní klasifikace důkladnou revizí, která mění počet úrovní i další kódové označení. Potřebu revize klasifikace si vynutily reformy z oblasti evropského vysokoškolského vzdělávání (Boloňský proces¹⁰) a odborného vzdělávání

---

⁸ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu [online]. © 15. 2. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.unesco.org>

⁹ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu [online]. © 15. 2. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.unesco.org>

¹⁰ V roce 1999 podepsalo 30 evropských zemí Boloňskou deklaraci tzv. akční plán rozvoje vysokých škol k vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání. Cílem spolupráce je zpřehlednit systémy vysokoškolského vzdělávání v Evropě skrze strukturované studium, srovnatelné a čitelné diplomy (dodatek k diplomu) i zavádění kreditních systémů. Otevřela se tak cesta k vzájemnému uznávání studia v zahraničí a mobilitě studentů i akademických pracovníků. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>

(Kodaňský proces¹¹). Nová klasifikace „byla vytvořena organizací UNESCO ve spolupráci s Eurostatem¹² a OECD¹³ a schválena na 36. zasedání Generální konference UNESCO v listopadu 2011.“ Formálně byla schválena a přijata i členskými státy. „Klasifikace slouží jako nástroj pro shromažďování a předkládání statistik v oblasti vzdělávání jak národní, tak i mezinárodní úrovni. Členské státy budou klasifikaci ISCED 2011 uplatňovat ve vykazování statistiky v oblasti vzdělávání od roku 2014.“¹⁴

Revidovaná klasifikace odpovídá lépe současným úrovním vzdělávání a kvalifikací. Nový počet úrovní odpovídá počtu úrovní EQF¹⁵ a navíc využívá úroveň 0 pro předškolní vzdělávání a úrovně 5 – 8 korespondují s terciárním vzděláváním. Nově také zahrnuje možnost neformálního vzdělávání.

Pomocí klasifikace ISCED 2011 se bude kódovat dosažené vzdělání v úrovních 0/1 až 8, dále rozlišení všeobecného (4), odborného (5) a vysokoškolského (6, 7, 8) zaměření vzdělávacího programu a dále označení míry prostupnosti po absolvování daného vzdělávacího programu (1-4).

Některé úrovně klasifikace byly přejmenovány a rozšířeny. Do nejnižší úrovně ISCED 0 bude patřit nová úroveň „vzdělávání v raném dětství“ se sub-kategorií „rané dětství rozvoj vzdělávání“ a zahrnuje programy vzdělávání pro velmi malé děti do dvou až tří let věku. Dále revize navrhla čtyři úrovně terciárního vzdělávání. ISCED 11 má v podstatě devět úrovní vzdělávání.

Také byly navrženy dva paralelní kódovací systémy:

- Systém pro vzdělávací programy (ISCED-P¹⁶)
- Úrovně dosaženého vzdělání (ISCED-A¹⁷)

---

¹¹ Priority k posílení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy v období 2010-2020. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/historie-vzdelavani-v-eu>.

¹² Eurostat - statistický úřad Evropské unie. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

¹³ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.oecd.org.

¹⁴ Český statistický úřad. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.czso.cz

¹⁵ Evropský rámec kvalifikací

¹⁶ SCED-Programmes. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_eu/isced_2011.pdf

¹⁷ ISCED-Programmes. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_eu/isced_2011.pdf

Nově klasifikace poskytuje kritéria délky trvání případně kumulativní délky trvání úrovní vzdělávání a další programy zahrnuté do jednotlivých úrovní.¹⁸

Revidovaná ISCED 2011 lépe koresponduje s Evropským rámcem kvalifikací (EQF).

Obrázek č. 1 ukazuje porovnání zařazení jednotlivých úrovní v ISCED 97 a ISCED 11.

Následné přehledy systémů vzdělávání vybraných zemí EU jsou v úrovních ISCED 97.

---

¹⁸ United Nations Statistics Division (UNSD), ISCED 11. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17].
Dostupné z: www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNSD_newsletter_27e_ISCED.pdf

Obrázek 1: Schéma klasifikačních vzdělávacích úrovní ISCED 97 a ISCED 11

Zdroj: autorka práce.

1.2.1 Finsko

Finský vzdělávací systém je považován za významný zdroj prosperity země. Hlavním principem vzdělávací reformy je rovnost, spravedlnost (v anglických originálech textů mezinárodních organizací „equity“) přístupu občanům ke vzdělávání, které má vyrovnávat sociální rozdíly ve společnosti.

Finský školský systém je postaven na důvěře, ne na kontrole. Podstatou úspěchu vzdělávání je vnitřní motivace žáků, to že sám chce dosáhnout určitého cíle. V souladu s touto myšlenkou jsou děti vychovávány už od počátku v rodině, škole a všech strukturách společnosti. Ve studiu jsou vedeni k samostatnosti i kooperaci. Kladen je důraz na metody a formy výuky, kdy jsou žáci a studenti vedeni k aktivitě ve výuce např. tím, že se podílejí na plánování výuky v daném předmětu. Výuka je přizpůsobována žákům tak, aby nebyli přetěžováni a zároveň, aby nezaostávali. Žáci se mohou svobodněji rozhodovat, k tomu jsou vedeni již od mateřské školy. Učitelé jsou vysoce kvalifikovaní ve svém oboru a z vlastní iniciativy si nadále zvyšují svoji kvalifikaci. V průběhu vyučování si mohou vytvářet svůj vlastní program. Běžně se učitelé vzájemně navštěvují při výuce, a tím si poskytují zpětnou vazbu a vyměňují si zkušenosti a nápady do výuky. Ve vztahu k žákům jsou finští učitelé přátelštější a žáci je mohou oslovovat křestními jmény (jak je dnes ve Skandinávii běžné), přesto jsou považováni za autoritu. Dalším cílem je modernizace a rozvoj systému v souladu se zásadami celoživotního vzdělávání a mezinárodní kompatibility.

Finský vzdělávací systém se skládá ze tří úrovní. První je základní vzdělávání, které zahrnuje primární a nižší sekundární úroveň vzdělávání. Druhou úrovní je vyšší sekundární vzdělávání, to zahrnuje odborné vzdělávání s odbornou praxí a obecné vzdělávání. Třetím stupněm je vysoké vzdělávání poskytované na polytechnických vysokých školách a univerzitách. Vzdělávání je bezplatné od mateřské školy až po univerzity. Preprimární vzdělávání je dostupné rok před nástupem povinné školní docházky všem dětem. Vzdělávání dospělých je poskytováno na všech třech úrovních.

Preprimární vzdělávání (ISCED 0)

Všechny děti, které ještě nedosahují věku školní docházky, mají právo na předškolní vzdělávání. Předškolní vzdělávání není povinné, přesto se většina dětí docházky účastní.

O předškolní děti je pečováno v mateřských školách a ve střediscích denní péče. Provozy těchto zařízení nejsou stanoveny žádnými zvláštními předpisy, pouze počet pedagogických pracovníků je stanoven v závislosti na počtu dětí a jejich věku. Další možná forma je rodinná denní péče, která probíhá v soukromé domácnosti s maximálním počtem čtyř dětí.

Na preprimární úrovni jsou v obsahu vzdělávání předměty integrovány do tematických okruhů, které souvisejí s prostředím, ve kterém děti žijí tak, aby náplň rozšiřovala jejich pohled na svět.

Primární a nižší sekundární vzdělávání (ISCED 1 a 2)

Základní vzdělávání se poskytuje bezplatně zpravidla od sedmi let věku a děti mají možnost si osvojit znalosti a dovednosti i jiným způsobem¹⁹. Vyučovacím jazykem je obvykle finština, ale také švédština a v některých oblastech i sámština²⁰. Žáci, kteří úspěšně ukončili povinné vzdělávání, mají možnost dobrovolně absolvovat jeden rok, tzn. desátý ročník. Účel desátého ročníku je vylepšení si prospěchu, ujasnění si další cesty studia a povzbuzení žáka ke studiu na vyšším sekundárním stupni vzdělávání.

Národní rada pro vzdělávání ve směrnicích uvádí obecné cíle vzdělávání a následně jednotlivé obce a školy mají pravomoci přizpůsobit vzdělávací program podle potřeby jednotlivých lokalit. Avšak do šesté třídy musejí žáci absolvovat stejný obsah vzdělávání. Od sedmého ročníku jsou pro žáky zařazovány do vzdělávacích programů i volitelné předměty.

„Po ukončení všeobecně vzdělávací školy (finsky: peruskoulu, švédsky: grundskole) nejsou žádné závěrečné zkoušky; na konci dostávají studenti certifikát o ukončení školy. Certifikát otevírá cestu na různé typy vyššího sekundárního vzdělávání”²¹

Vyšší sekundární vzdělávání

Vzdělávání zahrnuje instituce odborného vzdělávání a střední všeobecně vzdělávací školy (finsky: lykiot; švédsky: gymnasium). Po ukončení povinné školní docházky

¹⁹ Ve Finsku neexistuje povinná školní docházka, ale povinné vzdělávání, to může být absolvováno i v rámci domácího vzdělávání (Eurydice, 2009/10)

²⁰ Sámštinou hovoří Sámové (známí dříve jako Laponci) v oblasti Laponska. [online]. © 18. 2. 2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: www.finland.cz

²¹ (Auto)evaluace ve vzdělávacím systému Finska. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: www.nuov.cz

téměř všichni žáci nastupují na vyšší sekundární studium a jen asi desetina žáků pokračuje v 10. ročníku základního vzdělávání nebo vstupují přímo do pracovního procesu.

- **Odborné školy** (ISCED 3 a 4) – odborné vzdělávání a příprava poskytuje vzdělávání v osmi oborech, zahrnujících přes padesát profesních kvalifikací a více než sto různých studijních programů. Profesionální kvalifikace vyžaduje tři roky studia a půl roku praktické přípravy. Hlavním cílem je základní odborná a profesní kompetence. Profesionální kvalifikace postsekundárního studia poskytuje oprávnění ke vstupu na vysoké školy nebo i úspěšné absolvování tříletého odborného studia.
- **Všeobecné střední vzdělávání** (ISCED 3) – lykiot, gymnasium. Poskytované vzdělávání je koncipováno na tři roky, ale žáci obsah studia musejí absolvovat během čtyř let. Studium se uskutečňuje podle individuálního vzdělávacího plánu, nezávisle na ročnících. Vzdělávání připravuje studenty pro maturační zkoušku, obdoba naší maturitní zkoušky. Tato zkouška opravňuje ke studiu na vysoké škole.

Terciární vzdělávání (ISCED 4, 5 a 6)

Vysokoškolské vzdělávání je poskytováno univerzitami a polytechnikami.

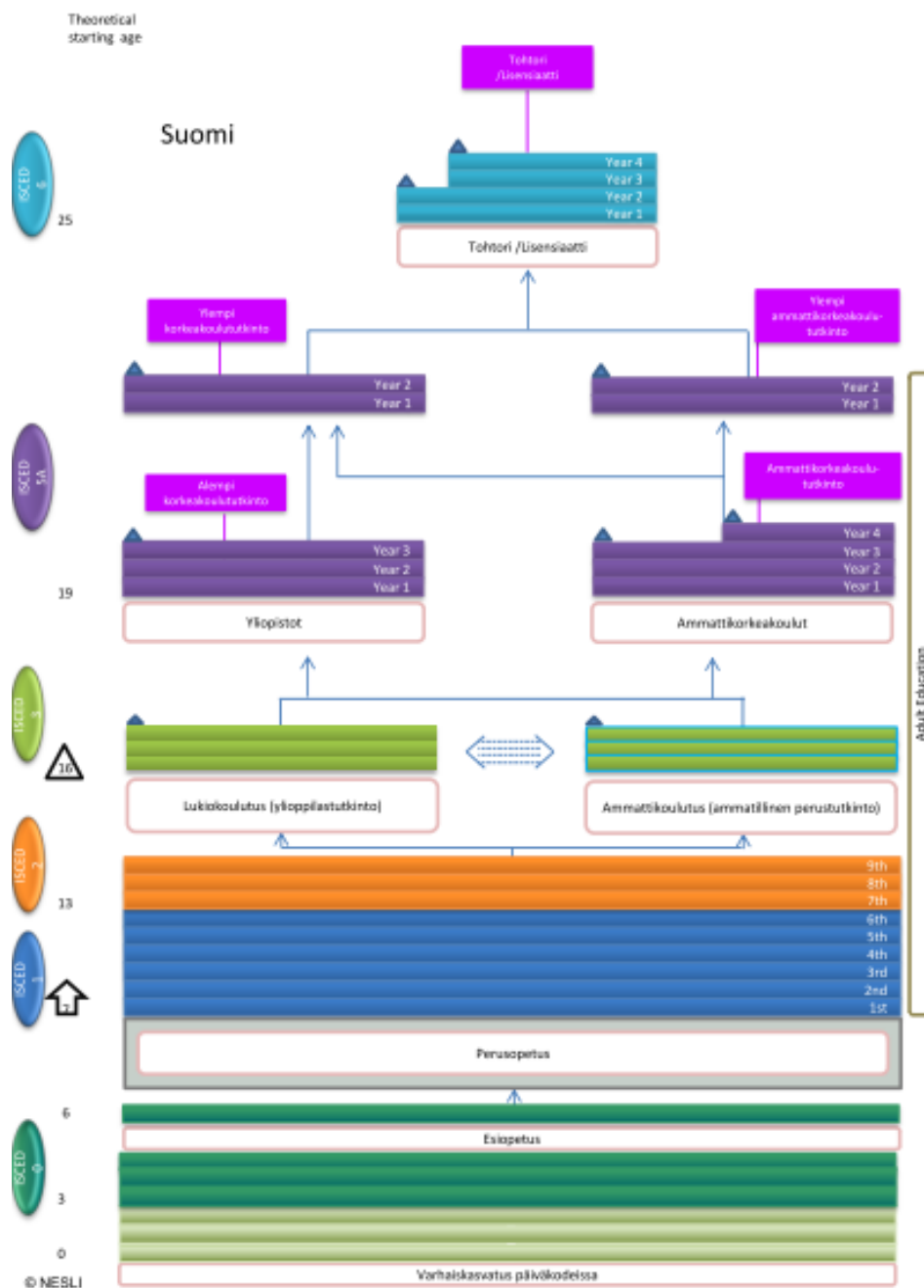
- **Univerzity** – tzv. Yliopistot poskytující vzdělávání na univerzitách víceoborových, ekonomie a podnikatelství, technologických a akademii umění a akademii obrany. Všechny univerzity jsou státní a poskytují vzdělávací programy s bakalářským a magisterským titulem, dále postgraduální licenciát a doktorát. Bakalářské studijní programy trvají minimálně tři roky a magisterské trvají další dva roky. Některé studijní programy, např. medicína, trvá déle. Univerzity kladou důraz na vyučování a vědecký výzkum. Postgraduální studium směřující k doktorandské hodnosti trvá čtyři roky. Střední stupeň postgraduálního studia je nazýván licenciát.
- **Polytechniky** – tzv. Ammattikorkeakoulu – AMK, také nazývané jako univerzity aplikovaných věd jsou praktičtěji založeny. Polytechniky poskytují kvalifikace a praktické odborné znalosti a dovednosti. Studium zahrnuje odbornou přípravu na pracovišti. Rozsah studia je obvykle tři až čtyři roky.

Po dosažení bakalářského diplomu, před pokračováním studia magisterského diplomu musejí studenti absolvovat nejméně tři roky praxe.²²

---

²² Finské vzdělávání v kostce. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>

Obrázek 2: Schéma vzdělávacího systému Finska

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 21. 2. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: www.oecd.org.

Schéma znázorňuje úrovně ISCED 97. V pojetí ISCED 11 je v odstínu světle zelené rané dětství rozvoj vzdělávání (0-2 let věku) úrovně ISCED 0, zelené preprimární vzdělávání (3-6) úroveň ISCED 0, modrý odstín primární vzdělávání (7-12 let věku) úrovně ISCED 1, nižší sekundární vzdělávání (13-15 let věku) úrovně ISCED 2,

sv.zelený odstín vyznačuje vyšší sekundární vzdělávání (16-18 let věku) úrovně ISCED 3, odstín fialové terciální vzdělávání (19-24 let věku) úrovně ISCED 6, 7, odstín tyrkysové vyšší terciální vzdělávání (25-28 let věku) úrovně ISCED 8.

1.2.2 Francie

Francouzský školský systém je charakterizován pevnou tradicí, „*kteřá od doby Francouzské revoluce ovlivňuje oddanost Francouzské republiky vůči školství a hájí názor, že rovné příležitosti a státní příslušnost jsou jeho klíčovým posláním přednějším než blaho žáků nebo spolupráce rodičů.*”²³

Od modelu jednotné školy se ve Francii pomalu upouští. Centralizovaná hierarchie správy omezovala vývoj a změnu s ohledem na místní podmínky. Školská reforma by měla připravit školy na nové trendy ve znalostní společnosti. Nový základ znalostí a dovedností bylo hlavním ustanovením zákona v roce 2005.²⁴ Zákon stanovuje, že žáci na konci povinné školní docházky mají ovládat základní francouzské a matematické znalosti a dovednosti. Odpovídá tak převodu Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání, tj. učení jak se učit je nahrazeno rozvíjením humanistické kultury v rámci dějepisu, zeměpisu a literatury. A dále smysl pro podnikání je nahrazen schopností vytvořit vlastní projekt profesní orientace, který zvýší samostatnost a tvořivost žáků. Francouzský školský systém je příkladem modelu s oddálenou hlubší diferenciací.²⁵

Součástí Francouzského systému školství je bezplatná povinná školní docházka pro děti od šesti let do šestnácti let věku. Právo na školní docházku mají děti od tří let. Systém školství má poslání veřejné služby, která předpokládá přizpůsobení se novým technologiím, pedagogickým metodám, přizpůsobení uživatelům a postupné decentralizování řízení. Specifikem je také obrácené známkování tj. od stupnice 0 do dvaceti, přičemž dvacítku dostávají opravdu ti nejlepší žáci. Dále je ve francouzském školství zavedeno číslování tříd, tzn. prvňáček je ve své podstatě „jedenácták”.

²³ Zlepšení školství a odpovědnosti ve Francii: malé změny, velká očekávání. [online]. © 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/periodika

²⁴ RESPIRE. [online]. © 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: www.respire.eduscol.education.fr

²⁵ VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. 3. Vyd. Praha: UJAK, 2009. ISBN 978-80-86723-68-6.

Základní vzdělávání

Mateřské školy jsou význačným rysem francouzského vzdělávacího systému a jsou považovány za silnou stránku školství. Mezi základní vzdělávání (école primaire) patří mateřské školy (école maternelle) a základní školy (école élémentaire).

- **Předškolní vzdělávání (ISCED 0)** – poskytují preprimární vzdělávání dětem od dvou/tří let do šesti let věku v nepovinné docházce. Většina mateřských škol je státní. Vzdělávání zprostředkovává dětem poznání a napomáhá rozvíjet jejich osobnost a komunikační schopnosti. Přispívá k posílení základního školství tím, že jsou děti hodnoceny do tzv. „školního pasu“ dítěte. Mateřské školy jsou součástí primárního vzdělávání tj. do 11 let věku dítěte a odpovídají prvnímu učebnímu cyklu (cycle des apprentissages premier), který se skládá ze tří stupňů:
  - Nižší stupeň (petite section) – pro děti od dvou/tří do čtyř let věku
  - Střední stupeň (moyenne section) – je pro děti od čtyř do pěti let věku
  - Vyšší stupeň (grande section) – pro děti od pěti do šesti let věku, zde se děti seznamují se základy čtení, psaní a počítání.
- **Primární vzdělávání (ISCED 1)** – poskytují povinné vzdělávání pro děti od šesti let do jedenácti let věku. Vzdělávání je zaměřeno na základní znalosti a vedení žáků k občanství. Hodnocení školní úspěšnosti spočívá v bodovém systému. Základní stupeň zahrnuje dva cykly:
  - Základní cyklus (cycle des apprentissages fondamentaux) – určený pro žáky od šesti do osmi let věku.
  - Upevňující cyklus (cycle des approfondissement) – je pro žáky od osmi do jedenácti let věku.
- **Nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2)** – navštěvují žáci ve věku od jedenácti let do šestnácti let věku. Vzdělávání v collèges je povinné pro všechny žáky. Na konci školní docházky se uděluje Diplôme National du Brevet a škola doporučuje další akademickou cestu žáka.

Vyšší sekundární vzdělávání (ISCED 3)

Poskytuje dvoustupňové vzdělávání a to nižší střední školy (collège) a lycea (lycée), po dobu tří let.

- **Odborné lyceum** - studium poskytuje vzdělávání v oblasti řemesel a podniků tzn., studium poskytuje vědomosti a dovednosti nezbytné v odborné sféře, po dvou letech studia a končí výučním listem (CAP – Certificat d’Aptitude Professionnelle) a vysvědčením o absolvování odborné školy (BEP – Brevet d’Études Professionnelles). Nebo žák složí odbornou maturitní zkoušku po dalších dvou letech studia a obdrží diplom (Baccalauréat Professionnel), který potvrzuje ukončení středoškolského studia a zároveň studenta opravňuje zahájit studium na vysoké škole.
- **Obecné a technické lyceum** – poskytuje tříleté studium určené pro žáky od patnácti do osmnácti let a připravují studenty k dalšímu studium na vysoké škole. Obě lycea jsou zakončena všeobecnou maturitní zkouškou (Baccalauréal Général).

Vysokoškolské vzdělávání (ISCED 5 a 6)

Poskytuje dva systémy vzdělávání. Studium poskytuje teoretické studium i profesně odborné specializace na univerzitách a velkých školách (tzv. Grandes écoles), jedná se o školy s vysokou odborností. Teoretické studium je zakončeno diplomem:

- v první úrovni - „licence” je totožná českému titulu bakalář
- ve druhé úrovni – „master recherche” je shodná s českým titulem magistr
- ve třetí úrovni – „doctorat” s titulem doktorát

Po ukončení odborné specializace, absolvent získává univerzitní diplom z oblasti technologie, diplom „licence professionnelle” a „master professionnel”, nebo možnost kreditů v souladu s principy Boloňského procesu.²⁶

- **Otevřený systém univerzit** – je otevřeno všem, kteří složili zkoušku z baccalauréat, přijímání na studium není výběrové. Poskytuje velmi rozmanitou nabídku oborů.
- **Systém výběrových škol** – pro přijetí do studia je potřeba složit zkoušku, projít výběrovým řízením nebo předložit studijní výsledky popřípadě studenti musejí projít vstupním pohovorem. Výběrový systém se nejčastěji využívá na obchodních a inženýrských školách, institutech politických věd (IEP), na technologických

²⁶ Vypracování systému kreditů – podobně jako v systému ECT – jako vhodného prostředku podpory všestranné studentské mobility. Kredity bude možné získat i v jiných systémech než ve vysokoškolského vzdělání tj. včetně celoživotního vzdělávání za předpokladu, že budou uznány přijímací vysokou školou. <http://bologna.msmt.cz/bolona-1999/bolonska-deklarace>

univerzitních institutech (IUT²⁷), na odborných univerzitních institutech (IUP²⁸), do kterých jsou studenti přijímáni pouze po absolvování přípravného studia (např. grandes écoles Ecole Nationale d'Administration známá ENA, kterou obvykle absolvují všichni vyšší státní úředníci a politikové, což v centralizované Francii hraje značnou roli. Ecole Nationale Supérieure, vysoká škola technická Ecole Polytechnique, vysoká škola inženýrská Ecole Centrale). Absolventi z těchto univerzit jsou často přijímáni na významné funkce v podnikovém nebo ve státním sektoru.²⁹

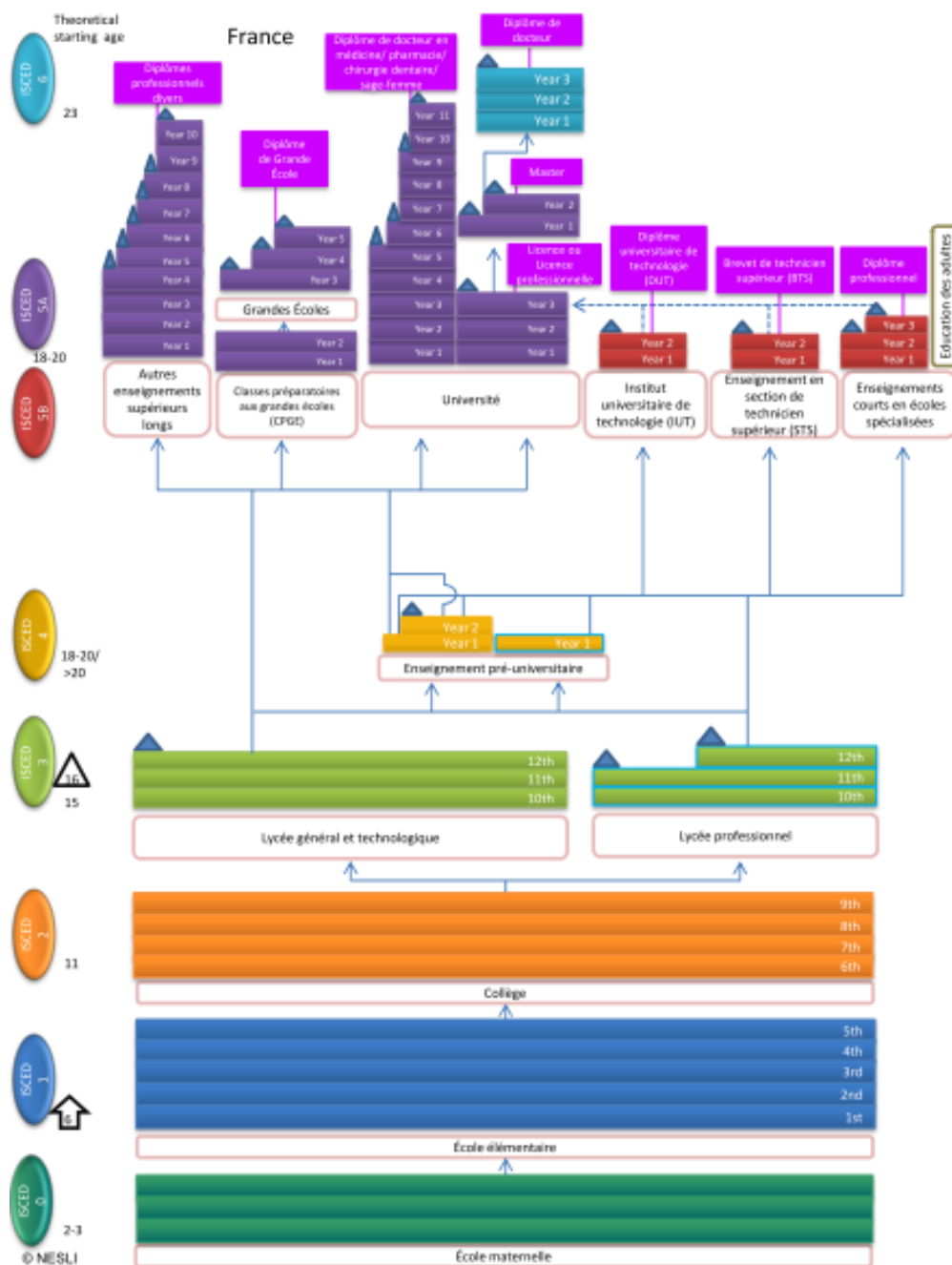
---

²⁷ Institut Universitaire de Technologie

²⁸ Institut Universitaire de formation professionnelle

²⁹ Vzdělávací systém ve Francii. [online]. © 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: [www. aecce.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php](http://www.aecce.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php)

Obrázek 3: Schéma vzdělávacího systému Francie

Zdroj Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 27. 2. 2014 [cit. 2014-02-27]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje úrovně ISCED 97. V pojetí ISCED 11 jsou v odstínu zelené preprimární vzdělávání (2/3-5 let věku) úrovně ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (6-10 let věku) úrovně ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (11-14/15 let věku) úrovně ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární

vzdělávání (16-17let věku) úrovně ISCED 3, odstín žluté post sekundární vzdělávání (18-20/20 let věku) úrovně ISCED 4, červený odstín nižší terciární vzdělávání (18-20 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciární vzdělávání (18/20-22 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciární vzdělávání (23 a 26 let věku) úroveň ISCED 8.

1.2.3 Německo

Německo patří mezi země, které mají klasický školský model s velmi dobře a kvalitně vybudovaným vzdělávacím systémem. Svou atraktivitou poutá studenty z celého světa. Úroveň vzdělávání se v mezinárodním srovnání v průběhu let zvyšuje a tím se zvyšuje i účast na vzdělávání. „*Při hodnocení německého vzdělávacího systému je uváděn vedle všeobecného vzdělávání jako příkladný a velmi úspěšný duální systém³⁰ přípravy na povolání.*”³¹ Spolková republika Německo nemá jednotný vzdělávací systém, ale jednotlivé země „*zajišťují prostupnost mezi jednotlivými typy škol a vzájemné uznávání vysvědčení mezi jednotlivými zeměmi.*”³² Celkem čítá šestnáct vzdělávacích systémů v jednotlivých spolkových zemích.

Školství zde řídí zemské orgány a úřady v nichž každý jednotlivý vzdělávací systém je ovlivněn historickými, politickými a společenskými specifiky, avšak společným úkolem je posilování integrace. Centrální vláda poskytuje soulad jejich činností a vytváří společný rámec. Každá spolková země může mít své vlastní osnovy.

Předškolní vzdělávání podléhá zemským ministerstvům sociálních věcí. Souběžně se zde vyskytuje síť státních, soukromých a církevních škol. Délka povinné školní docházky a zajištění návaznosti dalších vzdělávacích stupňů, vzájemné uznávání vysvědčení apod. je společná pro všechny spolkové země.

---

³⁰ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.

³¹ JEŽKOVÁ, V. B. KOPP a T. JANÍK. *Školní vzdělávání v Německu*. Vyd. 1. Praha, 2008, s. 49. ISBN 978-802-4615-585.

³² JEŽKOVÁ, V. B. KOPP a T. JANÍK. *Školní vzdělávání v Německu*. Vyd. 1. Praha, 2008, s. 56. ISBN 978-802-4615-585.

Německý vzdělávací systém je mnohem pestřejší a diferencovanější než je český školský systém. Odborné školství je více zaměřeno na praktickou část, která probíhá přímo ve firmách, tzv. duální systém. Dalším významným znakem je, že zde nejsou téměř žádné přijímací zkoušky, žáci jsou na školy přijímáni na základě výstupních vysvědčení, nebo nejvyššího dosaženého stupně vzdělávání. Podoba přijímacího řízení je pozorování chování žáků v průběhu zkušebního vyučování.

Předškolní vzdělávání (ISCED 0)

Je dobrovolné. Německé školství patří ve své struktuře k nejkonzervativnějším školským systémům. Zřetelná je zde raná selekce žáků.

Předškolní výchova spadá ve většině spolkových zemí do kompetence ministerstva sociálních věcí.

- **Mateřské školy** (Kindergarten) - navštěvují děti od tří do šesti let.
- **Předtřídy** (Vorklassen) – poskytují přípravu na základní školu především dětem, které prokazují nedostatečnou školní zralost.
- **Vzdělávací domy** (Bildungshäuser) – tento typ je novým projektem celodenní péče o děti, které mají zlepšit spolupráci mezi mateřskými a základními školami a jsou určeny dětem od tří do deseti let.

Povinná školní docházka

Začíná pro děti po dovršení šesti let věku. Plná povinná docházka trvá devět až deset let. Následující tři roky jsou nepovinné a jsou určeny učňům. Žáci se mohou vzdělávat navíc jeden rok a po absolvování mají možnost si dokončit úplné střední vzdělání.

- **Primární vzdělávání** Grundschulen (ISCED 1) - je poskytováno v délce čtyř let. Ve věku 10 let si žáci volí další vzdělávací cestu na sekundárním vzdělávání.
  - **Orientační stupeň** (Orientierungsstufe) – jsou buď samostatné, nebo jsou součástí dalšího stupně školy. Slouží k orientaci a podpoře žáků pro volbu další školy.
- **Sekundární vzdělávání** (ISCED 2) – soustava sekundárního vzdělávání poskytuje tři proudy vzdělávání.

- **Hlavní škola** – Hauptschule poskytuje vzdělávání po dobu pěti až šesti let. Všeobecné vzdělávání umožňuje přípravu na povolání i na možnost dalšího vzdělávání.
- **Reálná škola** – Realschule skýtá edukaci po dobu šesti let. Navazuje na hlavní školu, ze které žáci přicházejí po dokončení šestého nebo sedmého ročníku.
- **Gymnázium** – Gymnasien poskytují vzdělávání na dobu devíti let. Žáci nastupují do studia zpravidla po čtvrtém ročníku primární školy. Je možná i nástavba po sedmém ročníku hlavní školy a pro mimořádně nadané žáky z Realschule.
- **Odborná gymnázia** – Fachgymnasien žáky připravují na povolání, její ukončení opravňuje pokračovat studium na vysoké škole.
- **Souhrnná škola** – Gesamtschule je nový netradiční integrovaný typ školy. Jde o typ střední školy, který spojuje předchozí tři typy. Souhrnná škola je vnitřně diferencovaná s rozdílnými výstupy žáků. Volba dalšího vzdělávání se posouvá do vyššího věku.³³

Vyšší sekundární vzdělávání (ISCED 3)

Instituce, které žáci navštěvují po ukončení povinné školní docházky, zpravidla od patnácti let věku. Patří sem všeobecně vzdělávací školy a odborné školy v prezenčním či dálkovém studiu a firmy, které zajišťují praktické vzdělávání pro učně v rámci duálního systému.

- **Vyšší gymnaziální stupeň** Gymnasiale Oberstufe – stupeň zahrnující ve většině spolkových zemí jedenáctý až třináctý stupeň, který se dělí na jednoletou úvodní fázi a dvouletou fázi zvanou kvalifikační. Studenti následně mohou na gymnáziu složit maturitu (Abitur), jde o zkoušku všeobecné vysokoškolské zralosti, která jim poskytuje možnost vstupu na všechny typy terciálního vzdělávání (Allgemeine Hochschulreife). Středoškolské vzdělávání akademického typu v Bavorsku končí po třinácti letech školní docházky. Podle stupně obtížnosti se rozlišují základní kurzy (Grundkurse) nebo kurzy podle výkonu (Leistungskurse).
- **Fachoberschule** (FOS) – poskytuje profesní/odborné nástavbové studium, kde mohou studenti během dvou let získat způsobilost ke studiu na vysoké odborné

---

³³ VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. 3. Vyd. Praha: UJAK, 2009. ISBN 978-80-86723-68-6.

škole. Prvním rokem studia projdou odborným výcvikem ve firmách i výukou ve škole. Ve druhém roce studia projdou studiem a odbornou výukou jen ve škole.

- **Odborné školy** – patří do vyššího sekundárního vzdělávání. Patří sem například:
  - **Berufsschule** – Střední odborné učiliště, které zahrnuje desátý až třináctý ročník. Poskytuje všeobecné a teoretické odborné znalosti tzv. duální systém vzdělávání, který znamená, že výuka probíhá na dvou místech, jednak ve škole a zároveň ve firmě.
  - **Berufsfachschulen** – Odborná střední škola, která nabízí obory formou denního studia. V délce jednoho až tří let. Studium připravuje studenty k výkonu povolání či pro další odborné studium.
  - **Fachschulen** – škola poskytuje absolventům středních odborných učilišť s praxí další odborné vzdělávání po dobu trvání jednoho až tří let. Student získává vyšší kvalifikaci v oboru.
  - **Fachakademien** – poskytuje dvou až pětileté studium pro vykonávání náročnějších povolání. Podmínkou pro přijetí je dosažení středního stupně vzdělání (mittlerer Schulabschluss) a vyučení či dlouhodobá praxe v oboru. Studium se zakončuje státní závěrečnou zkouškou a doplňující zkouškou může student získat oprávnění ke studiu na vysoké odborné škole (Fachhochschulreife).

Vyšší odborná škola (ISCED 4)

- **Berufsoberschulen** – absolventům s ukončeným středním vzděláním nabízejí všeobecné vysokoškolské vzdělání.³⁴

Vysoké školství (ISCED 5 a 6)

Vysokoškolské studium má několik typů univerzit a stupňů pro získání titulu.

- **Univerzity** (Universitäten) – technické vysoké školy poskytují specializační vzdělávání stejně tak úzce vymezené oblasti dané vědy v oblastech humanitních věd, sociálních věd, teologie, pedagogiky, ekonomie, zemědělské a lesnické vědy. Mají právo promoce.

---

³⁴ JEŽKOVÁ, V. B. KOPP a T. JANÍK. *Školní vzdělávání v Německu*. Vyd. 1. Praha, 2008. ISBN 978-802-4615-585.

- **Technické univerzity** (Technische Universitäten) – poskytují studium převážně technických oborů, ale některé i humanitní obory s možností promoce.
- **Odborné vysoké školy a odborné vysoké školy správní** Fachhochschulen und Verwaltungsfachhochschulen – vyšší odborné školy nabízí plnohodnotné všeobecné vysokoškolské studium s dosaženým akademickým titulem. Vzdělávání je především prakticky zaměřeno po malých skupinách. Vědecké bádání je orientované na využití pro praxi. Nabízené obory jsou zejména z technických profesí, podnikového hospodářství, sociální oblasti a oblasti designu. Studium navazuje na Fachoberschulen.
- **Vysoké školy umělecké** – poskytují vzdělávání všech uměleckých oborů. Ve velké míře jsou to státní vysoké školy. Pro přijetí je nutné určité nadání a samozřejmostí je složení talentové zkoušky.
- **Pedagogické vysoké školy** (Pädagogische Hochschulen) – školy se člení podle dalšího působení studenta absolventa, a to v základních školách, gymnáziích, středních odborných školách a td. Liší se i délka studia, která je přizpůsobena každému studovanému oboru. Celkové pedagogické vzdělávání i praktická příprava, nebo stáž trvá kolem čtyř let.
- **Nestátní univerzity** – soukromé a církevní školy poskytují vzdělávání s určitou specializací.

Struktura vysokoškolského studia se člení do tří stupňů.

- 1. stupeň Grundstudium – absolvent bakalářského studia získává potřebný diplom – Vordiplomu a při magisterském studiu postupovou zkoušku – Zwischenprüfung. Studium trvá minimálně dva roky.
- 2. stupeň Hauptstudium – vzdělávání se uskutečňuje po dobu dvou až čtyř let. Úspěšným ukončením studia je udělen Diplom pro technické a ekonomické obory a sociální vědy nebo titul Magister nebo Artium (titul pro humanitní obory) pro humanitní obory. Učitelé, lékaři, právníci a další absolventi, kteří chtějí pracovat ve státním sektoru či správě skládají státní zkoušku.

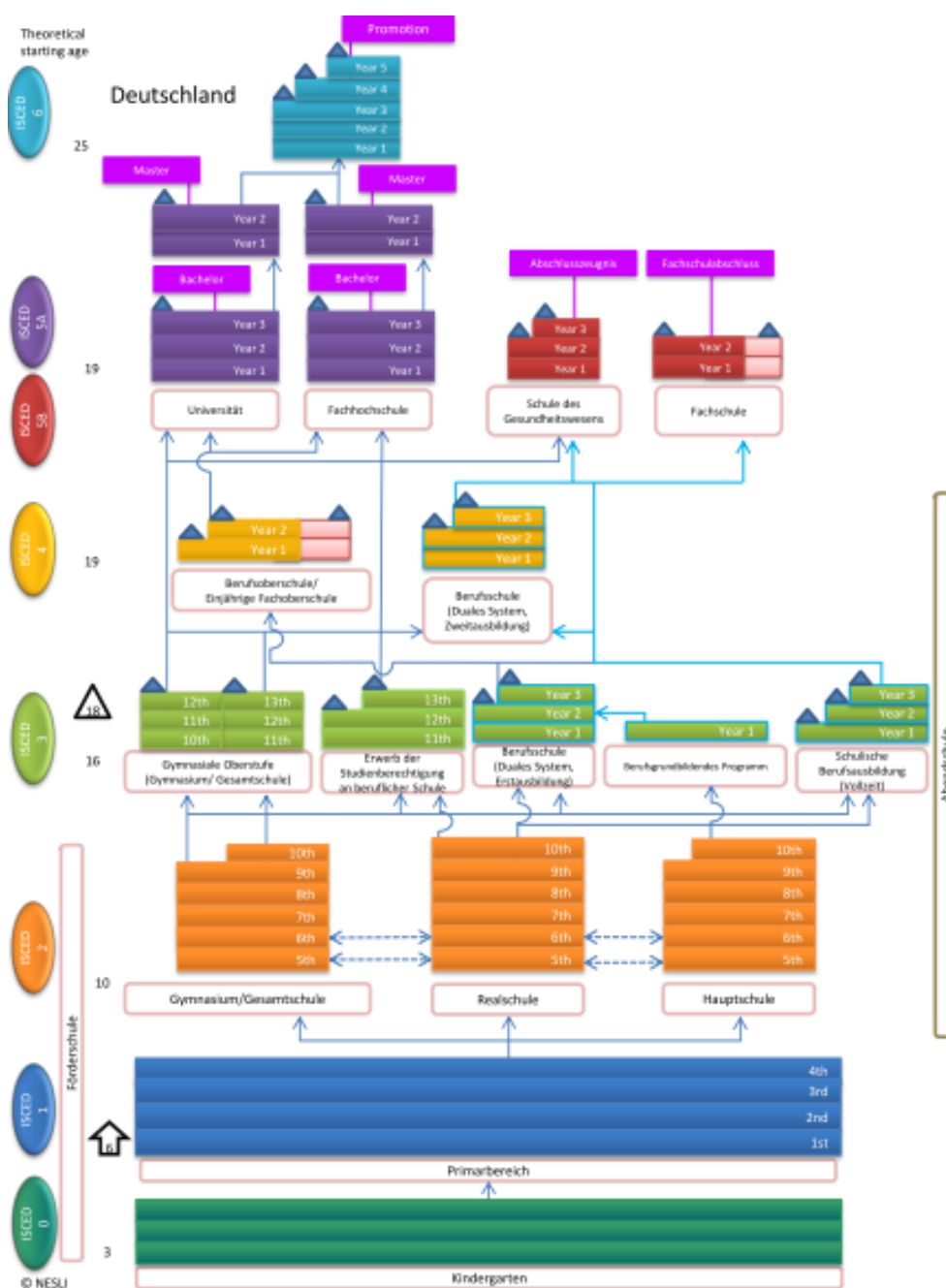

- 3. stupeň Aufbaustudium – studium probíhá ve dvou letech a v závěru mají studenti možnost promovat a získat titul Doktor, ale pouze při studiu doktorandského studia na univerzitách.³⁵

---

³⁵ Školské systémy. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/skolske-systemy

Obrázek 4: Schéma vzdělávacího systému Německa

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje ISCED 97. V pojetí ISCED 11 je v odstínu zelené preprimární vzdělávání (3-5 let věku) úroveň ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (6-9 let věku) úroveň ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (10-15 let věku) úroveň ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární vzdělávání (16-18let věku) úroveň ISCED 3, odstín žluté post sekundární vzdělávání (18-20 let věku) úroveň ISCED 4,

červený odstín nižší terciální vzdělávání (19-21 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciální vzdělávání (19-24 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciální vzdělávání (25 a 29 let věku) úroveň ISCED 8.

1.2.4 Nizozemsko

Školský systém Nizozemska je charakterizován paralelní existencí státních a soukromých škol. Povinnou školní docházku žáci absolvují již od pěti let a trvá po dobu nejméně 12 školních let, tzn. do šestnácti let věku. Žáci, kteří dosáhli věku 16 let v daném školním roce, nejsou povinni se plně vzdělávání účastnit, tzv. účastní se vzdělávání na částečný úvazek a to jeden až dva dny v týdnu ve školním roce, zvané jako částečné povinné vzdělávání (partiële leerplichtwet).

Holandský vzdělávací systém má jeden důležitý prvek, který přetrvává od počátku 20. století. Od roku 1917 je soukromé i veřejné vzdělávání ošetřeno stejným zákonem, tzv. svoboda vzdělání (článek 23 Nizozemské Ústavy), podle kterého mají občané právo na vzdělávání podle svého náboženského, ideologického či vzdělávacího zaměření. Přesto musejí splňovat standardy, kdy je zaručena kvalita škol. Nizozemský školský systém neposkytuje oficiální preprimární vzdělávání. V roce 1988 byl zaveden program step – projecte, který nahrazuje mateřské školy a je určen pro děti od 2 do 5 let věku. Základní vzdělávání do věku 16 let se poskytuje zdarma.

Primární vzdělávání (ISCED 1)

Je povinné pro děti od pěti let, ale většina z nich nastupuje již ve čtyřech letech. Povinná školní docházka podle WPO (Wet op het Primaire Onderwijs) se skládá z osmi stupňů. Žáci končí základní školu ve věku dvanácti let. Základní školy jsou děleny na dvě části. První tvoří čtyři stupně tzv. nižší škola (Onderbouw) a druhý tvoří další čtyři stupně vyšší školy základní (Bovenbouw). V posledním roce základní školy se žáci rozhodují i na základě výsledků vzdělávání, a vybírají si typ střední školy.

Sekundární vzdělávání (ISCED 2 a 3)

Bylo složeno z nižšího všeobecného sekundárního vzdělávání (MAVO, Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs) a z pre-odborného vzdělávání (VBO, Voorbereidend Beroepsonderwijs). Nově tedy pre-střední odborné vzdělávání (VMBO, Voorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs). Sekundární vzdělávání se skládá celkem ze tří typů vzdělávání:

- **VMBO** – pre – střední vzdělávání v trvání čtyř let.
- **HAVO** (Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs) – vyšší střední všeobecné vzdělávání po dobu pěti let. Jde o přípravu na vyšší (vysokoškolské) odborné vzdělávání.
- **VWO** (Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs) – jde o pre-vysokoškolské vzdělávání, s dobou trvání šesti let. První tři roky jsou nosné a základní. Ve vyšších ročnících si studenti vybírají profilový směr, který je koherentní s programem, na který se připravuje v oblasti vysokoškolského vzdělávání. Studenti mají k dispozici čtyři programy – příroda a technika, příroda a zdraví, hospodářství a společnost, kultura a společnost.

Sekundární odborné vzdělávání (ISCED 3)

Po VMBO mohou žáci vstoupit do středního odborného vzdělávání, učňovského školství, zvané MBO (Middelbaar Beroepsonderwijs), které je rozděleno do dvou skupin a to střední odborné vzdělávání (SOB) a vzdělávání dospělých. Poskytují je regionální centra, tzv. Rocs (Regional Opleidingscentrum). Délka trvání je jeden až čtyři roky.

- **BOL** (Beroepsopleidende Leerweg) – odborné vzdělávání poskytuje praktický výcvik s kurzy a stážemi.
- **BBL** (Beroepsbegeleidende Leerweg) – studium poskytuje hlavně praktickou výuku.

Terciární vzdělávání (ISCED 5 a 6)

Nizozemsko má binární systém vysokoškolského vzdělávání, tzn. akademické vzdělávání (univerzity), které je především zaměřené na výzkum a vysoké odborné školy HBO oficiálně v angličtině přejmenované na Universities of Applied Sciences.

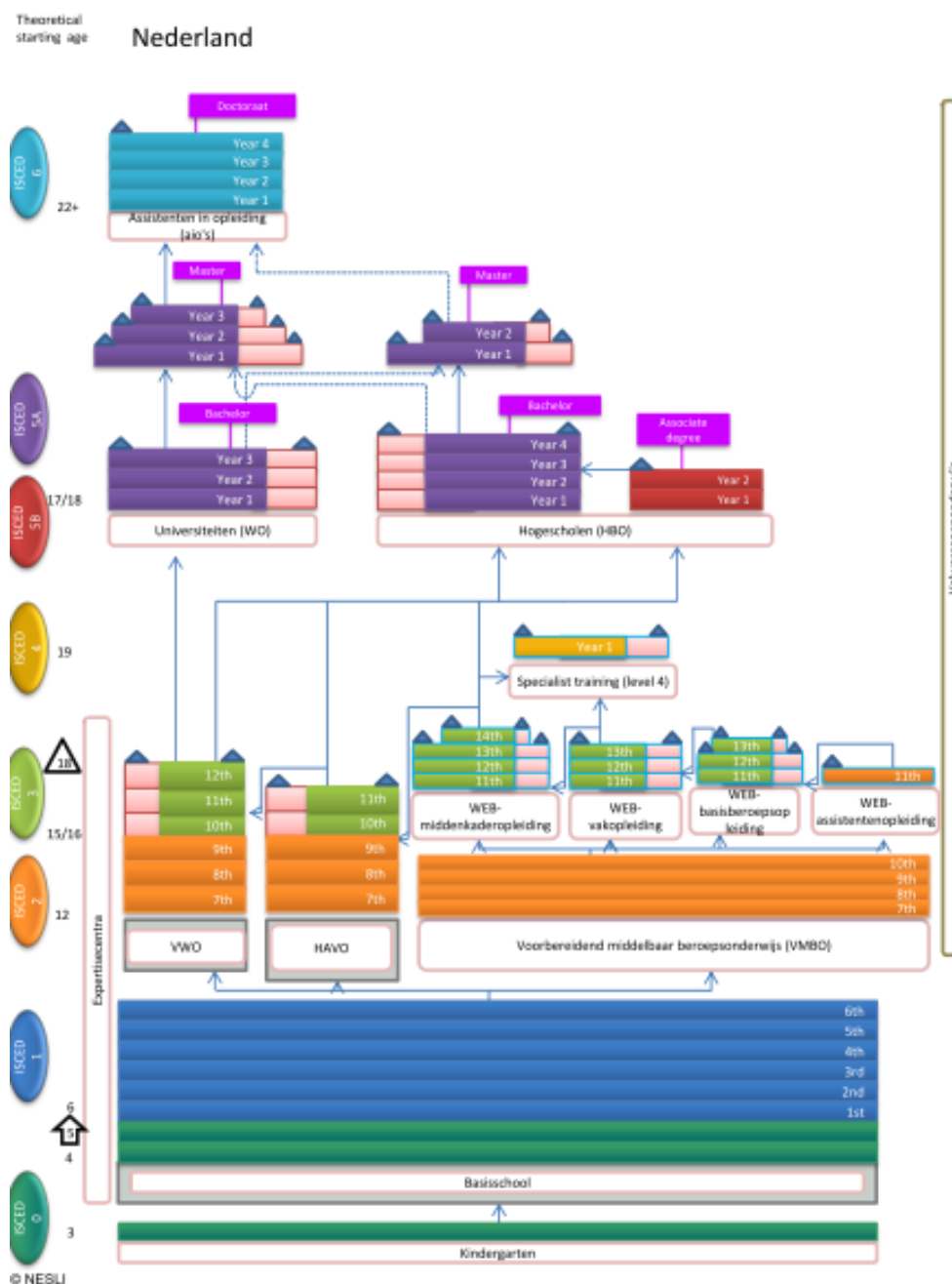
Od Boloňské deklarace z roku 2002 přijalo Nizozemí bakalářské, magisterské a doktorandské typy studijních programů.

- **HBO** (Hoger Beroepsonderwijs) – původně vyšší odborné školy, které jsou od roku 1993 zařazené mezi vysokoškolské odborné vzdělávání. Nyní mají právo používat název Univerzity odborného vzdělávání. Školy poskytují teoretickou i praktickou přípravu zaměřenou na obory z oblasti zemědělství, techniky, ekonomiky, sociální a zdravotní péče, kulturní i umělecké oblasti a pedagogického směru. Absolventi zemědělských a technických oborů získávají titul ingénieur (Ing.), ostatní směry používají titul baccalaureus (Bc.). Titul Master mohou absolventi používat i přesto, že nemá v Nizozemí právní ochranu. Magisterské programy HBO jsou nabízené ve spolupráci s Anglickými univerzitami na základě anglického právního ustanovení. Doba trvání studia je čtyři maximálně šest let, která se dále dělí na přípravnou část tzv. propedeutickou etapu. Tu studenti absolvují mimo vzdělávací instituci. Na ni navazuje samotné odborné studium specializované na určitý obor.³⁶
- **WO** (Wetenschappelijk Onderwijs) – poskytuje vzdělání v oblasti teoretického vzdělávání a výzkumu i odbornou vysokoškolskou přípravu na povolání. Většina programů je v délce čtyř let. Studenti jsou přijímáni na základě předchozího pre univerzitního vzdělávání (VWO) a vyššího odborného vzdělávání (HBO).

---

³⁶ Zpravodaj Odborné vzdělávání v zahraničí, 20. ledna 2001, č. 1

Obrázek 5: Schéma vzdělávacího systému Nizozemí

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje úroveň ISCED 9. V pojetí ISCED 11 je v odstínu zelené preprimární vzdělávání (3-5 let věku) úroveň ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (5/6-11 let věku) úroveň ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (12-15/16 let věku) úroveň ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární vzdělávání (15/16-18 let věku) úroveň ISCED 3, odstín žluté post sekundární

vzdělávání (19 let věku) úrovně ISCED 4, červený odstín nižší terciální vzdělávání (17 až 18 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciální vzdělávání (18-22 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciální vzdělávání (22 a 26 let věku) úroveň ISCED 8.

1.2.5 Rakousko

Rakousko tvoří devět spolkových zemí, přesto je školství řízeno centrálně. Školní docházka v Rakousku je obecně povinná pro všechny děti a lze volit mezi soukromými a státními školami, přičemž ve státních školách se neplatí žádné školné. Současná školská politika zesiluje autonomii škol a poskytuje velký počet vzdělávacích možností a řadu směrů s ohledem na potřeby a zájmy dětí a jejich rodičů.

Povinná školní docházka začíná pro děti ve věku šesti let a trvá v délce devíti let. Spolkové ministerstvo školství, umění a kultury (BMUKK³⁷) v součinnosti s jednotlivými spolkovými zeměmi sestavuje národní vzdělávací program a schvaluje školní učebnice, přesto je ponechána volba při konkrétním výběru a možnost upravit stávající kurikulum podle potřeb školy.

Rakouský vzdělávací systém je založen na klasickém školském modelu³⁸, ale specifikem je přípravný rok v devátém ročníku, který žáky připravuje na odborné vzdělávání (Berufsschulen). Po absolvování osmého ročníku mohou žáci volit mezi vyšším stupněm vzdělávání všeobecné školy (Allgemeinbildende Höhere Schule), vyšší střední odborné školy (Berufsbildende Höhere Schule) nebo střední odborné školy (Berufsbildende Mittlere Schule). V roce 2008 byly v Rakousku zavedeny vzdělávací standardy (Bildungsstandards), které napomáhají zjišťovat plnění klíčových úkolů a dovedností považované za nezbytné.

---

³⁷ Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur M. Fyšerová, K. Rýdl. (Auto)evaluace ve vzdělávacím systému Rakouska

³⁸ VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. 3. Vyd. Praha, UJAK, 2009. ISBN 978-80-86723-68-6.

Mateřské školy (ISCED 0)

Po dovršení třetího roku věku mohou děti navštěvovat tzv. Kindergarten, která není součástí školského systému, takže není povinnou školní docházkou.

První stupeň (ISCED 1)

První stupeň základní školy – poskytuje všeobecné základní vzdělávání (Volksschule) po dobu čtyř let. Cílem je rozvíjet jejich emocionální, sociální, intelektuální i tělesné (manuální) schopnosti a dovednosti. Děti, které dosáhly šesti let, ale nedosáhly školní zralosti, navštěvují přípravný stupeň základní školy (Vorschulstufe).

Druhý stupeň I. (ISCED 2)

Druhý stupeň základní školy (druhý stupeň I. – nižší sekundární vzdělávání) - po ukončení prvního stupně základní školy si žáci volí mezi dvěma typy škol, které poskytují další základní vzdělávání po dobu čtyř let. Žákům poskytuje všeobecné základní a rozšířené vzdělávání, které je připravuje na postup do II. stupně vzdělávání, tj. vyšší sekundární vzdělávání, nebo je připraví na zapojení do pracovního života.

- **Druhý stupeň základní školy** - Hauptschule – poskytuje všeobecné základní vzdělávání, které žáky připravuje na vstup na druhý stupeň II. nebo přímo pro vstup na trh práce.
- **Nižší stupeň vyšší všeobecně vzdělávací školy** - Unterstufe einer allgemein bildenden höheren Schule – AHS Unterstufe – poskytuje podrobné a rozsáhlejší všeobecné vzdělávání. Do šestého ročníku jsou pro oba typy škol shodné obsahy vzdělávání. V sedmém ročníku se dále škola dělí na tři směry s odlišným zaměřením:
  - klasické gymnázium s latinou
  - reálné gymnázium se zaměřením na matematiku a geometrii
  - hospodářské reálné gymnázium

Poslední rok povinné školní docházky je souběžný s prvním rokem druhého stupně II, dochází tak k diferenciaci školského systému. Žáci si opět volí a to mezi:

- odborným vzděláváním – poskytuje učňovské vzdělávání (duální systém)
- střední odborné vzdělávání – poskytuje střední odborná škola
- vyšší odborné vzdělávání – na vyšší odborné škole

- vyšší všeobecným vzděláváním – poskytuje druhý stupeň II. na vyšší všeobecně vzdělávací školy

Druhý stupeň II. (ISCED 3)

Druhý stupeň střední školy (druhý stupeň II. – vyšší sekundární vzdělávání) - první rok školní docházky je souběžný s posledním rokem druhého stupně I.

- **Odborné vzdělávání** – poskytuje učňovské vzdělávání (Lehrlingsausbildung). Žáci musejí před nástupem na tento typ škol absolvovat devátý ročník povinné školní docházky na jednoleté přípravné odborné polytechnické škole (Polytechnische Schule). Učňovská škola poskytuje učňovské vzdělávání tj. získání odborných znalostí v provozech ve firmě (Lehrbetrieb) a na učňovské škole (Berufsschule). Vzdělávání trvá dva až čtyři roky. Úkolem školy je poskytnout hlubší všeobecné znalosti a doplnění odborných znalostí. Po absolvování mohou učni složit závěrečnou zkoušku (Lehrabschlussprüfung)
- **Střední odborné vzdělávání** – uskutečňuje střední odborná škola (BMS – Berufsbildende mittlere Schule). Škola poskytuje základní odborné kompetence k výkonu odborné profese a rozšíření všeobecného vzdělání. Vzdělávání zpravidla trvá po dobu tří až čtyř let. Žáci mají možnost skládat odbornou maturitu (Berufsreifeprüfung), která poskytuje možnost k přechodu na postsekundární popřípadě terciární vzdělávání, nebo vykonání zkoušky (Studienberechtigungsprüfung) opravňující ke vstupu ke studiu vysoké školy pouze určitého oboru. Jinou možností je absolvování nástavbového studia (Aufbaulehrgang) zakončeného maturitou nebo diplomovou zkouškou.
- **Vyšší odborné vzdělávání** – na vyšší odborné škole (BHS – Berufsbildende höhere Schule). Poskytuje vyšší odborné vzdělávání v oborech např. strojírenství, turismus, elektrotechnika a jiné. Vyšší odborná škola trvá po dobu pěti let a ukončuje se maturitou a diplomovou zkouškou (dvojí kvalifikace) a oprávněním pokračovat na vysoké škole.
- **Vyšší všeobecné vzdělávání** – poskytuje vzdělávání na vyšší všeobecně vzdělávací škole (gymnáziích – Oberstufe allgemein bildender höherer Schule) a vyšší stupeň (AHS – Oberstufe). Školy poskytují přípravné studium v trvání čtyř let

a je ukončeno maturitní zkouškou a studenti mohou dále pokračovat ve studiu na vysoké škole.

Postsekundární vzdělávání a terciární vzdělávání (ISCED 5, 6)

Po absolvování vyšších všeobecně vzdělávacích škol či vyšších odborných škol a složením odborné maturity nebo zkoušky, která opravňuje ke studiu na vysokých školách, jako jsou:

- **Akademie (Akademie)** – studia v sociálních a zdravotnických oborech (ISCED 5).
- **Školy abiturientských studií (Kolleg)** – poskytují odborné vzdělávání při zaměstnání, obvykle večerně/dálkově.
- **Pedagogické vysoké školy (Pädagogische Hochschule)** – poskytují vzdělávání pro učitele.
- **Vysoké odborné školy (Fachhochschulen)** – poskytují tříleté bakalářské (bachelor) studium a nejméně dvouleté studium navazující magisterské (master), (ISCED 5).
- **Univerzity** – V těchto oborech lze absolvovat diplomové studium a následně získat na univerzitách doktorát (ISCED 6).

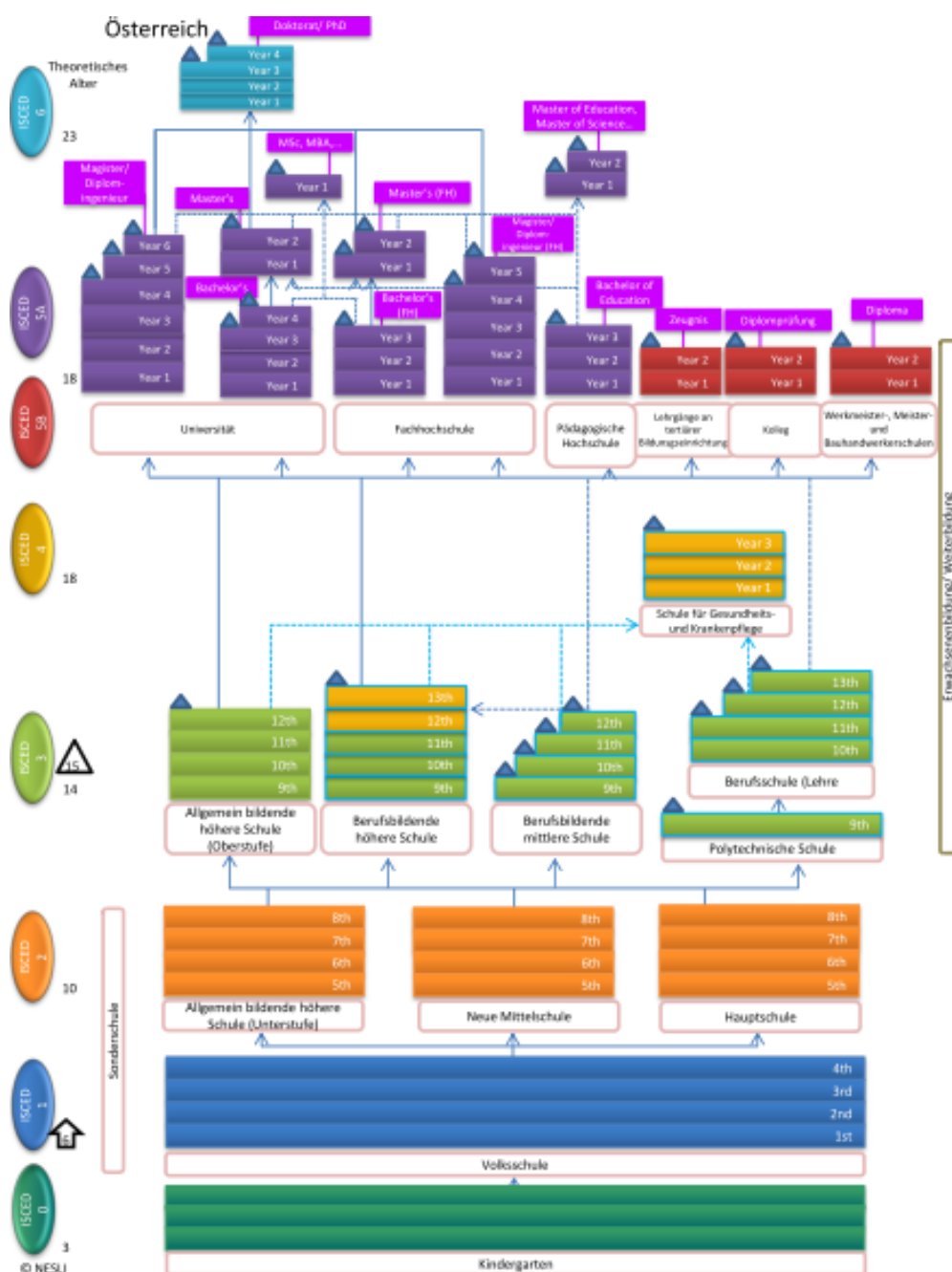
Na vysokých školách i na univerzitách jsou studijní programy univerzitního typu (Lehrgängeuniversitären Charakter a Universitätslehrgänge). Předpokladem je hlavně dlouholetá odborná praxe. Studium je ukončeno získáním akademického titulu.

Od osmnácti let si mohou úspěšní středoškolští zájemci doplnit a prohloubit teoretické znalosti v odborném vzdělání ve školách stavebních řemesel (Bauhandwerkerschule) a v mistrovských školách (Werkmeisterschule) v trvání jednoho až dvou let (ISCED 5).³⁹

---

³⁹ Rakouský vzdělávací systém. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: [www. ibw.at/de/bbs/120-bbs](http://www.ibw.at/de/bbs/120-bbs)

Obrázek 6: Schéma vzdělávacího systému Rakouska

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje ISCED 97. V pojetí ISCED 11 je v odstínu zelené preprimární vzdělávání (3-5 let věku) úroveň ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (6 - 11 let věku) úroveň ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (10-14/15 let věku)

úrovně ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární vzdělávání (15/16-18let věku) úrovně ISCED 3, odstín žluté post sekundární vzdělávání (16/18-20 let věku) úrovně ISCED 4, červený odstín nižší terciární vzdělávání (18-19 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciární vzdělávání (18-22 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciární vzdělávání (23 a 26 let věku) úroveň ISCED 8.

1.2.6 Irsko

Vzdělávání bylo v Irsku vždy velmi ceněno. Irsko má oficiální dva úřední jazyky irštinu a angličtinu. Irština je dochovaný keltský jazyk, který se na základní škole povinně vyučuje a jeho znalost je podmínkou studia na vysokých školách.

Školní docházka v Irsku je povinná pro děti od šesti do šestnácti let věku nebo do doby, kdy žáci dokončí tři roky druhé úrovně vzdělávání.

Vzdělávací systém Irska se skládá z primární, druhé a třetí úrovně i z dalšího vzdělávání.

Preprimární vzdělávání (ISCED 0)

Pre-school - poskytují ve větší míře základní školy v rámci nepovinných předškolních programů pro děti od čtyř let věku. Raná péče a vzdělávání se poskytuje rok před nástupem do primárního vzdělávání. Ministerstvo školství a kvalifikací poskytuje některé pre-primární služby v rámci předškolního vzdělávání:

- **Early Start Programme** – jednoletý program pro děti od tří let do pěti let věku, které jsou znevýhodněny nebo nedosahují potenciálu pro vstup do primárního vzdělávání. Program poskytuje posílení celkového rozvoje, napomáhá předcházet školní neúspěšnosti a kompenzuje dopady sociálního znevýhodnění. Zapojení rodičů je jedním ze základních prvků programu.
- **Rutland Street Project** – projekt (v Dublinu) poskytuje předškolní vzdělávání po dobu dvou let pro děti ve věku od tří do pěti let věku.
- **Pre-School Year Programme** – poskytuje vzdělávání od roku 2010 v gesci Ministerstva dětí a mládeže. Všechny děti rok a půl před nástupem primárního vzdělávání mají nárok na bezplatné členství v programu. Účast je dobrovolná.

Primární vzdělávání (ISCED 1)

Základní vzdělávání poskytují dětem státní a soukromé školy (např. náboženských komunit) od šesti let. Soukromé školy však nedostávají od státu téměř žádné příspěvky. Obvyklý je nástup dětí již od čtyř let, kdy se zapisují do junior nebo senior tříd.

Státem financované jsou církevní školy (Religious Schools), ne-denominační školy (Non-denominational Schools), multi-denominační školy (Multi-denominational Schools) a Irské střední školy (Gaelcoleanna). Historicky dané jsou státem podporované farní školy.

Post-primární vzdělávání

Post-primary – vzdělávání zahrnuje sekundární, odborné a všeobecné školy, tj. Secondary school, Vocational school, Community college, Comprehensive school.

Střední školy jsou v soukromé správě. Odborné školy jsou spravované státem a poskytují vzdělávání a odbornou přípravu. Post-primární vzdělávání je rozděleno do dvou částí:

- **Junior Cycle** – tříleté nižší sekundární vzdělávání poskytuje žákům vzdělávání od dvanácti let věku, které jim poskytuje všeobecné znalosti a dovednosti. Studium je zakončeno po třech letech závěrečnou zkouškou Junior Certificate Examination, které jim umožní pokračovat ve vzdělávání Senior Cycle.
- **Senior Cycle** – pro studenty od patnácti do osmnácti let věku. Studium zahrnuje i volitelný přechodný rok po Junior Cycle. Přechodný rok poskytuje studentům neformální vzdělávání i pracovní příležitost v průběhu jednoho roku, která je bez formálních zkoušek. V posledních dvou letech si studenti volí jeden ze tří programů/směrů ze kterého konají státní zkoušku:
  - **Leaving Certificate** – tradiční post-primární vzdělávání
  - **Leaving Certificate Vocational Program (LCVP)** – odborné maturitní vzdělávání zaměřené na technické předměty a další odborné moduly.
  - **Leaving Certificate Applied (LCA)** – samostatné dvouleté studium.

Pomaturitní vzdělávání

Zahrnuje vyšší odborné školy, vysoké školy s bakalářskými a magisterskými programy a doktorandské studium. Vysokoškolské vzdělávání poskytuje sedm univerzit, čtrnáct technologických institutů, sedm vysokých škol a další.

- **Vyšší odborné školy** - Technical Vocational Schools – umožňují studium z oblasti technologie, vědy a obchodu. Poskytují jednoleté (Graduate Diploma) a dvouleté (Higher Certificate) programy.
- **Bakalářské programy** – studium poskytuje tříleté a čtyřleté programy na univerzitě Independent College. Studium je zakončeno titulem Ordinary nebo Honour's Bachelor.
- **Magisterské programy** – nabízejí řadu oborů, ve kterých si studenti volí studijní práci, studijní výzkum či jejich kombinaci. Podmínkou přijetí ke studiu je bakalářský titul nebo Graduate Diploma z vyšší odborné školy. Vzdělávání trvá minimálně tři roky studia.
- **Doktorandské programy** – k uznání titulu Ph.D. je potřeba dosáhnout určitého výzkumu ve zvoleném oboru. Studium vyžaduje studium na univerzitě v délce minimálně tří let.⁴⁰

---

⁴⁰ Irish Education System. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.education.ie/en/The-Education-System

Obrázek 7: Schéma vzdělávacího systému Irska

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje úrovně ISCED 97. V pojetí ISCED 11 je v odstínu zelené preprimární vzdělávání (3-4 let věku) úrovně ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (4/5-6-11 let věku) úrovně ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (12-15/16 let věku) úrovně ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární

vzdělávání (15/16-18 let věku) úrovně ISCED 3, odstín žluté post sekundární vzdělávání (17-18 let věku) úrovně ISCED 4, červený odstín nižší terciární vzdělávání (17-19 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciární vzdělávání (17-21 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciární vzdělávání (22-26-29 let věku) úroveň ISCED 8.

1.2.7 Česká republika

Český školský systém se vyznačuje v pokračující postobligatorní⁴¹ docházkou do škol téměř všech absolventů primárních a nižších sekundárních škol. Podstatná většina žáků získává vzdělání na vyšší sekundární úrovni a dosahuje tak odborné kvalifikace uznávané na trhu práce. Jednotlivé obory vzdělávání na všech úrovních jsou vedeny statistickým úřadem a prozatím nadále v klasifikaci CZ - ISCED 97.

Školy realizují vzdělávání podle vzdělávacích programů, jejichž náležitosti jsou přesně určeny a vymezeny v zákoně 561/2004 Sb., Zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a novel (novela zákona pod č. 472/2001 Sb.), tzv. Školském zákonu.

Školy jsou členěny podle dosahovaného stupně vzdělání a dále podle charakteru poskytovaného vzdělávání. Takto můžeme školy dělit na druhy, které upravuje školský zákon:

Mateřské školy

Poskytují preprimární vzdělávání dětem ve věku od 3 do 6 let, docházka není povinná avšak účast je poměrně velmi vysoká. Poslední předškolní rok musí být bezplatně umožněn všem dětem. Tento stupeň neposkytuje vzdělávání a je řazen na úrovni ISCED 0. Pomáhá vyrovnat nerovnoměrnou úroveň vývoje dítěte před vstupem do primárního vzdělávání, a vytváří tak předpoklady pro budoucí soustavné vzdělávání. Poskytuje dětem se speciálními vzdělávacími potřebami speciálně pedagogickou péči.

---

⁴¹ Vzdělávání po ukončení povinné školní docházky – post-compulsory education – Česko-anglický slovník (http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/Slovník_aktualizace.pdf)

Základní školy

V tomto organizačním celku jsou školy primární a nižší sekundární úrovně vzdělávání, které jsou na úrovni ISCED 1 + 2. Délka základního vzdělávání činí devět let a shoduje se s délkou povinné školní docházky. Základní vzdělávání primární tzv. první stupeň, je v délce pěti let a základní vzdělávání nižší sekundární tzv. druhý stupeň, čítá čtyři roky.

Po absolvování prvního stupně (ISCED 1) základní školy mohou žáci přestoupit na víceleté gymnázium po složení přijímacích zkoušek. V praxi to znamená přestup z 5. ročníku na osmiletá gymnázia a ze 7. ročníku na šestiletá gymnázia. Popřípadě po 5. ročníku je možný přechod na základě talentových zkoušek na taneční konzervatoř a zde pokračovat v plnění povinné školní docházky.

Po absolvování základního vzdělávání žáci dosahují úrovně ISCED 2A. Žáci speciálních škol získají základy vzdělání úrovně ISCED 2C. Speciální školy jsou určeny žákům se středně těžkým až těžkým mentálním postižením

Střední školy

Řadí se sem gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště. Tyto školy především umožňují střední vzdělávání tzv. vyšší sekundární vzdělání na úrovni ISCED 3 a následně vzdělávání post sekundární úrovně ISCED 4, které poskytuje rozšíření prvotně zvoleného vzdělávacího směru, nebo změnu směru. Všechny střední školy skýtají možnost vzdělání na třech možných úrovních v souvislosti s určitým vzdělávacím programem. V zájmu zachování kontinuity s předchozí úpravou se školy označují podle odpovídajícího členění středních škol, a to:

- **Střední vzdělání** – dosahované po 1 – 2 letech studia, úroveň ISCED 3C. Vzdělávání uskutečňují střední školy označované převážně jako odborné školy, odborná učiliště nebo také praktické školy. Tyto školy jsou určeny především pro žáky, kteří základní vzdělávání ukončili neúspěšně nebo získali pouze základy vzdělání.
- **Střední vzdělání s výučním listem** – vzdělání dosahované po 2 – 3 letech studia, na úrovni ISCED 3C. Vzdělávání uskutečňují převážně střední školy obvykle označované jako střední odborné učiliště. Tyto školy poskytují kvalifikaci k odborným dělnickým a řemeslnickým povoláním.

- **Střední vzdělání s maturitní zkouškou** – vzdělání má všeobecný nebo odborný charakter na úrovni ISCED 3A. Dosažené vysvědčení o maturitní zkoušce, žák opravňuje ucházet se o přijetí k terciárnímu vzdělávání, tzn. k vyššímu odbornému vzdělávání nebo k vysokoškolskému vzdělávání. Odborné vzdělávání této úrovně poskytují především školy s označením střední odborné školy nebo střední odborná učiliště. Délka vzdělávání trvá čtyři roky. Absolventi jsou kvalifikováni k výkonu středních odborných a technických funkcí, také k náročným dělnickým či řemeslnickým povoláním nebo k funkcím provozní povahy.

Všeobecné vzdělávání se poskytuje na středních školách pojmenovaných obvykle gymnázium. Vyšší sekundární studium je čtyřleté. Šestileté nebo osmileté studium zahrnuje nižší sekundární a vyšší sekundární. Tyto školy především připravují žáky k vyššímu odbornému nebo vysokoškolskému vzdělávání.

Do středního vzdělávání patří i post sekundární vzdělávání, které je poskytováno na středních školách ve třech způsobech studia:

- Žák, který dosáhl výučního listu po tříletém studiu, oboru H, může absolvovat studium nástavbové, na úrovni ISCED 4A, a složit maturitní zkoušku pro vstup k úrovni terciárního vzdělávání.
- Žák, který dosáhl maturitního vysvědčení, má možnost získat ve zkráceném studiu výuční list úrovně ISCED 4C.
- Žák, který dosáhl maturitního vysvědčení, má možnost složit další maturitní zkoušku v jiném oboru na úrovni ISCED 4A.

Konzervatoře

Vzdělávání se poskytuje v šestiletém nebo v osmiletém studijním programu všeobecného a odborného vzdělávání. Konzervatoře umožňují studium oborů tanec, hudba, zpěv, hudebně dramatické umění a také připravují žáky pro výkon uměleckého a umělecko–pedagogického působení. Na osmiletý obor tanec žáci vstupují po 5. ročníku primární školy a celkem zahrnuje úrovně ISCED 2, 3A, 5B. Zbylé obory jsou šestileté a žáci do nich vstupují po ukončení primární a nižší sekundární školy tzn. po dosažení povinné školní docházky. Toto studium je zakončeno absolutoriem, po předcházejícím složení maturitní zkoušky a vzdělání je na úrovni ISCED 5B. Žáci mohou také ukončit studium na konzervatoři i jen maturitní zkouškou, vzdělání

na úrovni ISCED 3A. Tyto úrovně jsou předpokladem pro studium v oborech v terciárním vzdělávání.

Vyšší odborné školy

Poskytují vzdělávání pro absolventy středního školství s maturitní zkouškou tzv. vyšší odborné vzdělávání úrovně ISCED 5B. Je ukončené absolutoriem a řadí se na stupeň terciární vzdělávání. Absolventi jsou kvalifikovaní pro výkon náročných odborných činností.

Všechny výše uvedené školy mohou být zřízeny samostatně i pro žáky se zdravotním postižením. V takovém případě se vzdělání poskytuje na stejné úrovni. Výjimkou jsou základní školy speciální, které umožňují vzdělání úrovně ISCED 2C.

Následující školy poskytují vzdělání paralelně se vzdáváním základních a středních škol.

Základní umělecké školy

Poskytují základy vzdělávání v individuálních uměleckých oborech. Tyto školy připravují žáky pro vzdělávání na středních školách, konzervatořích a eventuálně na vysokých školách uměleckého či pedagogického zaměření, avšak absolvování těchto škol není podmínkou pro přijetí. Školy zařizují a poskytují studium hlavně pro žáky primárních a nižších sekundárních, ale i vyšších sekundárních škol. Jedná se o studium přípravné, základní dvouступňové a rozšířené. Umělecké školy mohou studium organizovat i pro dospělé. Základní umělecké školy nejsou zahrnuty v úrovních ISCED.

Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky

Tyto školy poskytují vzdělávání v cizích jazycích dle školského zákona a nejsou zahrnuty v úrovních ISCED. Studium může být zakončeno státní jazykovou zkouškou.

Vysoké školy

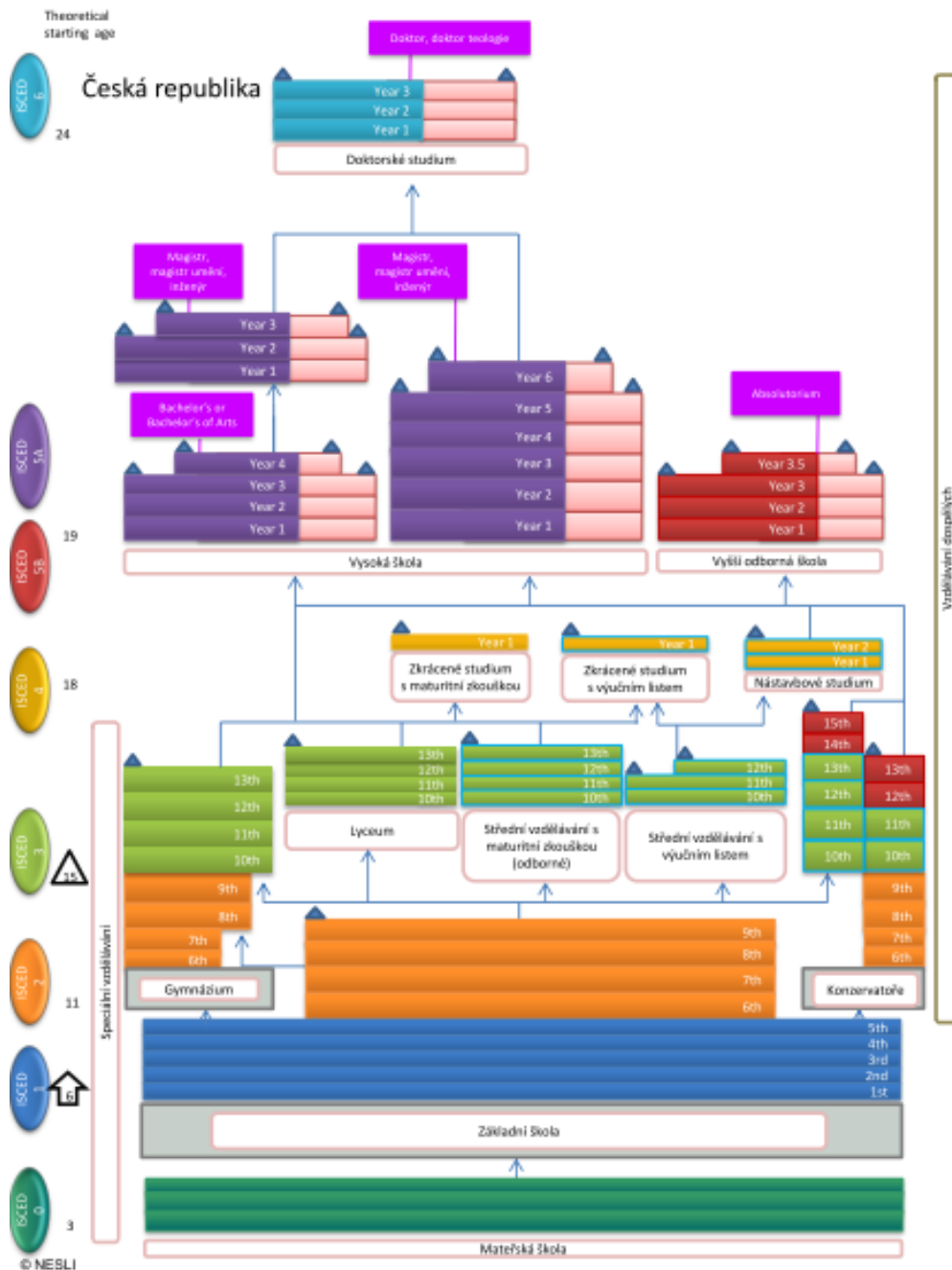
Vysoké školy nabízejí tři typy vzdělávacích programů. Studium lze absolvovat v rámci prezenčního studia, distančního studia, nebo v kombinaci obou.

- **Bakalářský studijní program** – je předně zaměřený k přípravě pro výkon povolání a pokračující magisterské studium. Úroveň ISCED 5A. Vstupním minimálním

požadavkem musí být střední vzdělání s maturitní zkouškou. Ustálenou dobou studia jsou tři až čtyři roky.

- **Magisterský studijní program** – poskytuje teoretické vědomosti, které jsou podloženy vědeckými poznatky, výzkumy a vývoji. Poskytované vzdělávání je na úrovni ISCED 6 v délce nejméně jednoho roku až tří let. Studium je především zaměřeno na zvládnutí teoretických podkladů a jejich následnou aplikaci a rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti. Studijní programy z oblasti umění jsou orientovány na náročnou uměleckou přípravu a rozvoj talentu. Studijní programy, kde to jejich náplň vyžaduje, nenavazují na bakalářské studijní programy a standardní doba studia je čtyři až šest let. Jedná se o studijní programy v oblasti pedagogického vzdělání pro primární stupeň základních škol, lékařství, veterinárního lékařství, výtvarného umění, architektury apod. Minimálním požadavkem pro studium je střední vzdělání s maturitní zkouškou.
- **Doktorský studijní program** – poskytuje vzdělávání zaměřené na vědeckou činnost a samostatnou tvůrčí činnost z oblastí vývoje a výzkumu a výuky na vysokých školách, či samostatnou teoretickou i tvůrčí činnost z oblasti umění. Programy navazují na programy magisterské a standardní doba studia bývá tři až čtyři roky.

Obrázek 8: Schéma vzdělávacího systému České republiky

Zdroj: Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.oecd.org

Schéma znázorňuje úrovně ISCED 97. V pojetí ISCED 11 je v odstínu zelené preprimární vzdělávání (3-5 let věku) úrovně ISCED 0, odstín modré primární vzdělávání (6-11 let věku) úrovně ISCED 1, odstín oranžové nižší sekundární vzdělávání (12-14/15 let věku) úrovně ISCED 2, světle zelené vyšší sekundární

vzdělávání (15/16-19 let věku) úrovně ISCED 3, odstín žluté post sekundární vzdělávání (18-19 let věku) úrovně ISCED 4, červený odstín nižší terciární vzdělávání (19-22 let věku) úrovně ISCED 5, fialový odstín terciární vzdělávání (19-24 let) úrovně ISCED 6, 7, tyrkysový odstín post terciární vzdělávání (24 a 26 let věku) úroveň ISCED 8.

2 CELOŽIVOTNÍ VZDĚLÁVÁNÍ A UČENÍ

Celoživotní vzdělávání, tzn. učení člověka v průběhu jeho života, není novým pojmem, jen se v historii vyskytuje v pozměněných podobách a formulacích. Jde o obtížně definovatelné pojetí. Tak jak se postupně měnila společnost, měnily se i nároky a požadavky společnosti na vzdělávání dospělých.

M. Kopecký například ve své knize uvádí, že se v odborných kruzích v posledních desetiletích debatuje o potřebě posunutí pozornosti od celoživotního vzdělávání k celoživotnímu učení. Důvodem je samotný pojem vzdělávání, který ve své podstatě zahrnuje pouze formalizované postupy, kdežto pojem učení zahrnuje i neformální procesy. A dále cituje M. Olese: „*Termín celoživotní učení se vztahuje ke všem aktivitám, které přinášejí znalosti, dovednosti a kompetence pro oblast osobního života, stejně jako pro občanskou, sociální nebo profesní sféru.*“⁴²

V době 21. století je celoživotní vzdělávání nezbytným procesem, který vyplývá z globálních podmínek a potřeb. Permanentní vzdělávání je koncepce učení se v průběhu celého života. Jde o nový pohled na tuto oblast a její dostupnost pro každého člověka v souladu s jeho zájmy i potřebami.⁴³ Proto také pojem celoživotní učení ve své podstatě lépe koresponduje i s novými koncepty.

Celoživotní vzdělávání může být chápáno jako soubor všech rozvíjejících a vzdělávacích činností v průběhu celého života. Tento proces souvisí s uplatněním člověka na trhu práce, který se neustále vyvíjí a mění. Proto celoživotní vzdělávání a učení otevírá cestu k odbornosti, novým dovednostem a schopnostem jedince adaptovat se na nové podmínky a tak vede k příznivé profesní dráze, k vytvoření přínosného, plnohodnotného a vyrovnaného života i aktivního ovlivnění sociálních procesů.

Konkrétně definované pojetí celoživotního vzdělávání nalezneme v rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady Evropské unie č. 1720/2006/ES ze dne 15. listopadu 2006, ve kterém je popsáno jako „*veškeré všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání*

---

⁴² KOPECKÝ, M. *Sociální hnutí a vzdělávání dospělých: aktivní občanství jako cíl pro celoživotní učení*. 1. vyd. Eurolex Bohemia, 2004, s. 131. ISBN 80-864-3296-3.

⁴³ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-807-3676-476.

*a odborná příprava, neformální vzdělávání a informální učení v průběhu života, jejichž výsledkem je zdokonalení znalostí, dovedností a schopností v osobní, občanské, sociální nebo se zaměstnáním související perspektivě. Zahrnuje poskytování poradenských služeb.*⁴⁴

Podobným způsobem chápe celoživotní vzdělávání i MŠMT, které uvádí v Průvodci dalším vzdělávání, že *„celoživotní učení představuje zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání. Zahrnuje všechny možnosti učení (ať už v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému či mimo něj), které jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoli během života.*⁴⁵

Celoživotní učení tak představuje principiální koncepční změnu v pojetí vzdělávání. Pojímá veškeré možnosti učení propojené v jediný celek, který umožňuje různorodé přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a tím člověk získává shodné kompetence a kvalifikace odlišnými cestami v průběhu života.

Celoživotní učení je možné členit do dvou etap. První etapou je počáteční vzdělávání, které poskytuje kvalitní základní a všeobecné či odborné vzdělání pro všechny a je východiskem pro celoživotní učení. Pojímá preprimární vzdělávání, primární vzdělávání, sekundární vzdělávání i terciární vzdělávání.

Druhou etapou je další vzdělávání, které navazuje na úroveň počátečního vzdělání. Jeho důležitost spočívá v potřebě získávat a osvojovat si nové znalosti, dovednosti v potřebě adaptovat se na transformující se životní podmínky.

Další členění celoživotního učení používané v Evropě je učení formální, které definováno v publikaci Eurydice 2011 jako: *„Učení, jež probíhá v organizovaném prostředí (tzv. ve vzdělávací nebo školící instituci nebo v zaměstnání) a je výslovně vymezeno jako učení (pokud jde o cíle, dobu trvání a zdroje). Formální učení je z hlediska studujícího záměrnou činností. Obvykle vede k validaci a udělení*

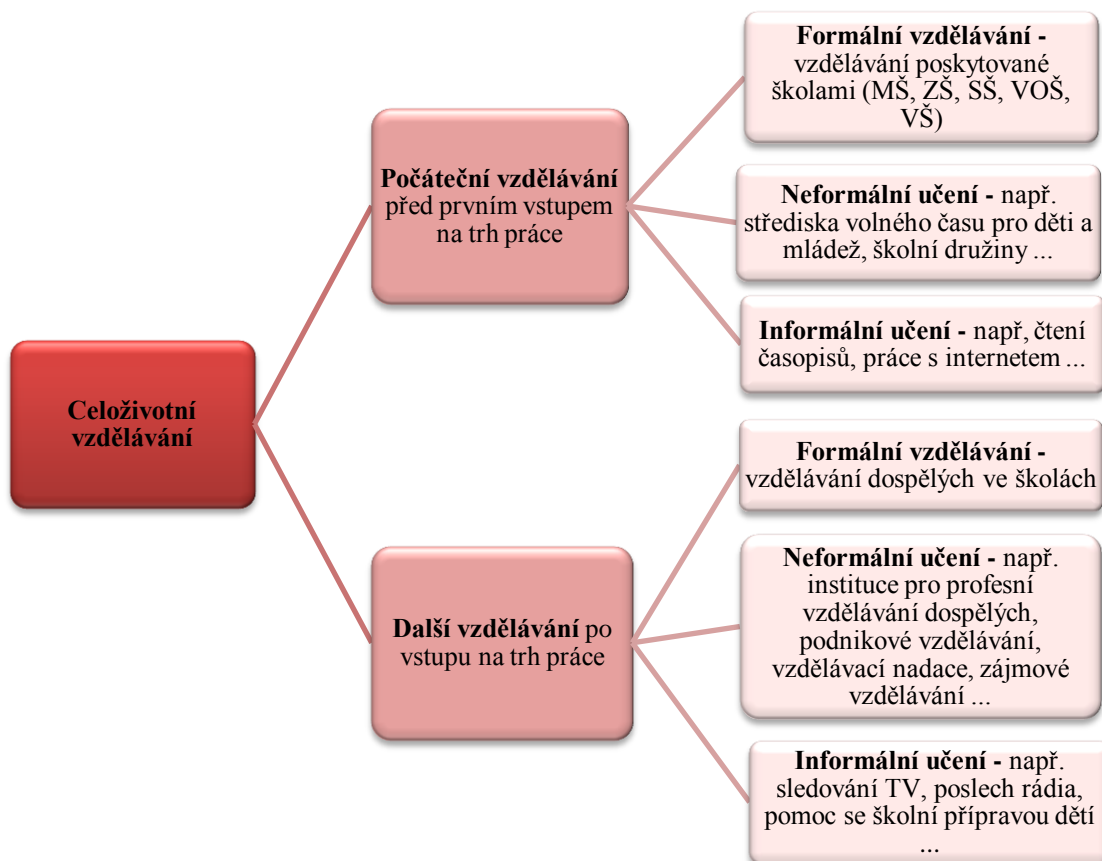
⁴⁴ Ústřední věstník Evropské unie, s. 6, článek 2. Definice. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.eur-lex.europa.eu

⁴⁵ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>

certifikátu.” Učení neformální je zde definováno jako: „Učení, které je obsaženo v plánovitých činnostech, jež nejsou výslovně vymezené jako učení (pokud jde o cíle a dobu učení nebo podporu v učení). Neformální učení je z hlediska studujícího záměrnou činností.” A poslední informální učení je definováno jako: „Učení, které vyplývá z denní činnosti vztahující se k práci, rodině nebo volnému času. Není organizováno nebo strukturováno, pokud jde o cíle, dobu trvání nebo podporu v učení. Informální učení je ve většině případů z hlediska učícího se neúmyslné.”⁴⁶

Obrázek 9: Schéma etap celoživotního vzdělávání a učení.

Zdroj: VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. s. 14. ISBN 978-807-4160-172.

⁴⁶ Formální vzdělávání dospělých: Koncepce a praxe v Evropě. Eurydice. 2011. ISBN 978-92-9201-170-3

2.1.1 Mezinárodní dokumenty a komuniké k problematice celoživotního vzdělávání

Přelomovým rokem v oblasti celoživotního vzdělávání byl rok 1970, který byl vyhlášen Organizací spojených národů (United Nations, OSN) rokem výchovy a vzdělávání. V tomto roce Organizace spojených národů OSN pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, UNESCO) vyhlásila koncept celoživotního vzdělávání (Lifelong Education). A na konferenci UNESCO Paul Legrand předložil zprávu Úvod do celoživotního učení (An Introduction to Lifelong Learning). Rada Evropy ve stejné době vydala dokument Education permanente.⁴⁷

V roce 1972 přineslo UNESCO ve zprávě výsledky z mezinárodního průzkumu o stavu vzdělávání (Learning to Be, The world of education today and tomorrow). Zpráva obsahovala celou řadu doporučení v oblasti vzdělávání dospělých. Základní myšlenkou bylo, že každý jedinec musí mít možnost pokračovat ve vzdělávání během celého života, které je nezbytností a potřebou vzájemného navázání formálního a neformálního vzdělávání s důrazem na kvalitu vzdělávání i potřebu studujících.⁴⁸

OECD v roce 1973 vydalo zprávu Periodické vzdělávání – strategie pro celoživotní učení (Recurrent education: a strategy for lifelong learning), kde je kladen důraz na rovnost přístupu ke vzdělávání a na pokračující vzdělávání po vstupu na trh práce, a to v souvislosti s výkonem dané práce. Koncept byl na 10. setkání ve Stockholmu v roce 1975 schválen Stálou konferencí evropských ministrů školství.⁴⁹

Tento koncept se stal předlohou pro řadu studií, např. Učící se společnost (The Learning society. T. Husen, 1974), Učení bez hranic: překonávání lidské nedostatečnosti. Zpráva pro Římský klub (No limit to learning: bridging the human gap. A report to the Club of Rome. J. Botkin a kol., 1979), ve které byla podána schopnost jedinců analyzovat a zpracovávat nové informace a znalosti, které byly označeny za hybnou sílu společnosti.

---

⁴⁷ Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

⁴⁸ FAURE., Edgar.. *Learning to be: the world of education today and tomorrow*. 2. impr. Paris: Unesco [u.a.]. ISBN 92-310-1017-4.

⁴⁹ Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

V roce 1974 Mezinárodní organizace práce (ILO) v Ženevě přijala koncept placeného studijního volna (Paid Educational Leave).⁵⁰

Na 19. konferenci UNESCO v Nairobi byl schválen dokument Doporučení pro další rozvoj vzdělávání dospělých (Recommendation on the Development of Adult Education), ve kterém bylo například vyhlášeno, že vzdělávání dospělých je integrální součástí globálního konceptu celoživotního vzdělávání a učení. Dále řeší povinnost států podílet se na financování vzdělávání dospělých a věnuje se i mezinárodní spolupráci.⁵¹

Komise ministrů školství Rady Evropy v roce 1982 přijala dokument Doporučení pro politiku vzdělávání dospělých (Recommendation on Adult Education), ve kterém doporučuje: Uznat vzdělávání dospělých jako faktor společenského a hospodářského rozvoje. Integrovat vzdělávání dospělých do celoživotního vzdělávacího systému. Stimulovat podniky i veřejné orgány k podpoře vzdělávání dospělých. Podporovat spolupráci všech zainteresovaných.⁵²

Světovou deklaraci vzdělávání pro všechny (World Declaration on Education for All, tzv. Jomtienská deklarace) přijala Světová konference o výchově a vzdělávání v Thajsku v roce 1990. V deklaraci je vyhlášeno, že každý člověk bude mít prospěch z možností, které vzdělávání nabízí, a budou vytvořeny tak, aby uspokojovaly základní vzdělávací potřeby. Dále je povinností státních orgánů podílet se na vzdělávání dospělých a podílení se státu a podnikatelů na péči o studující.⁵³

Rok 1996 byl vyhlášen Evropskou unií Evropským rokem celoživotního učení s cílem vyvolat debatu a dostat celoživotní učení do povědomí lidí.

V lednu 1996 Schůze ministrů školství OECD v Paříži, vydala provolání Celoživotní učení pro všechny (Lifelong Learning for All), kdy bylo přijato celoživotní učení pro všechny, jako vedoucí zásada politických strategií při adaptaci a obnově celoživotního učení přiměřeného okolnostem dané země.⁵⁴

---

⁵⁰ Úmluva o placeném volnu.

⁵¹ Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

⁵² Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

⁵³ Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

⁵⁴ Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.andromedia.cz.

V roce 1996 vydalo UNESCO zprávu Učení: Dosažitelný poklad (Learning: The Treasure Within) nazývanou také Delorsova zpráva, která přináší změnu konceptu celoživotního vzdělávání, jako aktivity realizované v průběhu celého života tzn. od dětství do stáří. Celoživotní učení je v tomto pojetí považováno za nástroj stálého osobního rozvoje i za prostředek jednotlivce k přizpůsobení se změnám. Celoživotní učení je zde vytyčeno ve čtyřech pilířích: učit se vědět, učit se dělat, učit se spolužit, učit se být.⁵⁵

Ve stejném roce 1996 vyšel dokument Bílá kniha o vzdělávání a odborné přípravě (White Paper on Education and Training), který upozorňuje na potřebu učící se společnosti. Dokument přináší pohled ekonomických a společenských faktorů v EU, které mají vliv na vzdělávání a výchovu. Předkládá návrh na systém uznávání získaných znalostí a dovedností, jako prvek pracovní mobility a celoživotního učení. Navrhuje vytvoření osobních indexů dovedností.⁵⁶

Na 5. mezinárodní konferenci UNESCO o vzdělávání dospělých v roce 1997 v Hamburku vznikl významný dokument Agenda pro budoucnost, který se zabývá úlohou vzdělávání dospělých v jednadvacátém století. Souběžně s Agendou pro budoucnost byla přijata na konferenci i tzv. Hamburská deklarace o vzdělávání dospělých, která se zabývá učením dospělých jako integrální součástí systému vzdělávání.⁵⁷

OECD v té době (1997) přehodnotila svůj koncept „periodického vzdělávání“. Celoživotní učení koncipuje jako souhrn všech aktivit (formální, neformální, informální formy učení) v průběhu života, které vedou k rozvoji jednotlivce, tím i celé společnosti, bez ohledu na čas a místo jejich uskutečňování. Pozornost začíná být věnována všem věkovým kategoriím s nutností posilovat motivaci k učení již v útlém věku. Bylo potřeba revidovat vzdělávací systém ISCED. Struktura vzdělávacích systémů jednotlivých zemí se výrazně změnila v průběhu předchozích dvaceti pěti let. Programy

---

⁵⁵Jacques Delors. Learning: The Treasure Within. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.unesco.org/education

⁵⁶ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

⁵⁷ Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/

a způsoby účasti na vzdělávání přinesly nové problémy pro mezinárodní srovnatelnost statistik o vzdělávání. Proto vznikla klasifikace úrovní ISCED-97.⁵⁸

V březnu 2000 v Lisabonu na zasedání Rady Evropy byla přijata tzv. Lisabonská strategie, která byla reakcí na hospodářskou situaci v EU. Hlavní strategickou metou bylo vytvořit z EU společenství s dynamikou a konkurenceschopností v globálním měřítku. Tato strategie byla rozvržena na desetiletí 2000 až 2010.⁵⁹

Memorandum 2000 o celoživotním učení je dokument, který konkrétně specifikuje budoucnost celoživotního učení a zdůrazňuje primární úkoly, podporu aktivního občanství a podpora zaměstnatelnosti. Také vymezuje základní kategorie učení, formální, neformální a informální.⁶⁰

V roce 2001 byla přijata Evropskou komisí zpráva nazvaná Učinit v evropském prostoru celoživotní učení realitou (Making an European Area of Lifelong Learning a Reality), která navrhuje definici celoživotního vzdělávání (Celoživotní vzdělávání jsou veškeré vzdělávací aktivity během života s cílem zlepšit znalosti, dovednosti a kvalifikaci v osobní, občanské, sociální i profesní perspektivě. Zahrnuje vzdělávání formální - univerzitní, neformální – odborné i profesní a mezigenerační.), vytvoření strategií v oblastech odborného vzdělávání, priority z oblasti národních strategií a postupy uskutečňování programu.

Kodaňská deklarace v roce 2002 poskytla rámec pro mnoho nástrojů, vymezených směrů a stanovených cílů, které měly do roku 2010 zlepšit efektivitu, kvalitu a atraktivitu odborného vzdělávání a přípravy v Evropě. Návazně tzv. Kodaňský proces umožnil zahájení spolupráce třiceti tří evropských zemí v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, jehož postup byl nazván: Vzdělávání a odborná příprava 2010 (Education and Training 2010 - ET 2010).⁶¹

V roce 2009 v průběhu českého předsednictví byl ministry školství členských států EU přijat navazující dokument na ET 2010, Strategický rámec evropské spolupráce

---

⁵⁸ OECD Classifying Educational Programmes ISCED-97. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.oecd.org

⁵⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.aplikace.msmt.cz

⁶⁰ Národní vzdělávací fond. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.old.nvf.cz/archiv/memorandum

⁶¹ Evropská spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy

ve vzdělávání a odborné přípravě (Education and Training 2020 – ET 2020), který podal vizi rozvoje vzdělávání v Evropě do roku 2020 a výčet čtyř strategických cílů, které odpovídají celkovému zaměření na celoživotní učení. Patří sem realizace celoživotního učení a mobility, zlepšení kvality a efektivity vzdělávání a odborné přípravy, prosazování spravedlivosti, sociální soudržnosti a aktivního občanství a zlepšení kreativity a inovace na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy.

Významným krokem EU bylo v roce 2010 v oblasti vzdělávání (pro období 2011 až 2020) s ohledem na budoucnost, přijetí Komuniké v Brugg. Hlavním cílem je oživení evropské spolupráce v odborném vzdělávání na základě definovaných priorit a cílů (krátkodobých a dlouhodobých). V posílení kvality, atraktivity a významu odborného vzdělávání, tj. zkvalitnění a dostupnost odborného vzdělávání a relevance k potřebám trhu práce.⁶²

2.1.2 Strategické a koncepční dokumenty k problematice celoživotního vzdělávání v ČR

Základním dokumentem vyjadřujícím nová myšlenková východiska a strategii ve vzdělávání v České republice byla v roce 2001 Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. „*Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.*“⁶³

Strategickým horizontem byl rok 2005 a 2010. Kniha se věnuje v kapitole V. vzdělávání dospělých. Jsou zde popsány tři základní vize:

- *Vzdělávání dospělých, vedoucí k dosažení stupně vzdělání, ... jako tzv. druhá šance pro ty, kdo se z jakýchkoliv důvodů ve školách nevzdělávali dříve.*
- *Další profesní vzdělávání.*

---

⁶² Národní vzdělávací fond. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.old.nvf.cz/archiv/memorandum

⁶³ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

- *Ostatní součásti vzdělávání dospělých,*“⁶⁴

Dokument tak upozorňoval na negativní ukazatele ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi. Práce s lidskými zdroji a vzdělávání dospělých bylo identifikováno jako problém, který je nutné primárně řešit, a tím zvyšovat konkurenceschopnost ekonomiky a prosperitu společnosti.

Národní vzdělávací fond (NVF) ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) vydal v roce 2003 dokument Strategie rozvoje lidských zdrojů v ČR, který se zabývá globálními i národními výzvami pro období informační a znalostní společnosti. Globalizace ekonomiky nabízí nové příležitosti a klade nové požadavky. Dokument uvádí: „*Každá z těchto tendencí a změn má v sobě složku vzdělávání a rozvoje lidských zdrojů – vyžaduje nové znalosti a dovednosti, nové postoje, nové způsoby jednání a podnikání, novou produktivitu a kvalitu, a často i výrazné strukturální změny a zvýšenou flexibilitu.*“⁶⁵

V roce 2003 vláda České republiky schválila Národní akční plán zaměstnanosti na rok 2003, na který navázal v roce 2004 Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004 – 2006. Všechny Národní akční plány jsou nástrojem pro realizaci národní politiky zaměstnanosti a prezentují cíle a realizaci národní politiky zaměstnanosti střednědobého horizontu v souladu s politikou členských zemí Evropské Unie.⁶⁶

Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) byl základem pro čerpání podpory z Evropského sociálního fondu v České republice (s výjimkou Prahy) pro období 2004 – 2006, který vymezoval priority a cíle mimo jiné v dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené předně na kvalifikované a flexibilní pracovní síle.

V roce 2007 vláda České republiky schválila Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR. V kapitole II. F se zabývá podporou dalšího vzdělávání v rámci dalšího programového období 2007 – 2013, dále má na zřeteli kvalitu dalšího

---

⁶⁴ *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha.* 1. vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

⁶⁵ Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku. 2003. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani

⁶⁶ Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004 – 2006. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/narodni_akcni_plan

vzdělávání, prostupnost jednotlivých subsystémů a zvyšování profesionality vzdělavatelů.⁶⁷

Strategie celoživotního učení ČR je primárním dokumentem pro průřezové a dílčí koncepce a politiky. Poskytuje ucelený koncept celoživotního učení schválený vládou ČR. Ve strategii jsou definovány kroky a úkoly vedoucí ke zlepšení v oblasti celoživotního učení. Dokument se zabývá provázaností strategických směrů a návrhů opatření Strategie celoživotního učení s operačními programy ČR na období 2007 – 2013. Implementačním plánem (2009) byl dokument doplněn o řadu konkrétních prováděcích opatření pro období 2009 – 2015.⁶⁸

2.2 Efekty dalšího vzdělávání dospělých

Další vzdělávání dospělých reprezentuje druhou etapu celoživotního učení, která nastupuje po ukončení souvislého školního vzdělávání a při vstupu jedince na trh práce. Celoživotní učení pojímá veškeré aktivity, které vedou ke zlepšení a zdokonalování znalostí a dovedností. Souvisí se zvyšováním kvalifikace a s osvojováním si nejnovějších poznatků během celého života bez ohledu na způsob a průběh i místo jejího získávání.

Úroveň dosaženého vzdělání má bezesporu velký vliv na postavení člověka na trhu práce. Existuje vyšší pravděpodobnost získání práce a vyšších příjmů u lépe vzdělaných jedinců. U nich je rovněž menší riziko nezaměstnanosti.

Koncepce všech aktivit dalšího vzdělávání by měla po jejich absolvování vést ke zvýšení dovedností či klíčových kompetencí, které následně jedinec využije při svém uplatňování na trhu práce.

V publikaci MŠMT se uvádí, že vzdělávání dospělých by mělo „podporovat rozvoj „znalostní společnosti” a „ekonomicky založené společnosti na znalostech”. Jedincům má dopomoci k rozšiřování a prohlubování jejich kvalifikace, k možnosti nechat

---

⁶⁷ Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-msmt-2007

⁶⁸ Strategie celoživotního učení ČR [online]. © 4. 3. 2014 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani

si formálně uznat v praxi získané znalosti a dovednosti či k získání nových kompetencí, které následně zvýší konkurenceschopnost jedince a zlepší jeho pozici na pracovním trhu. Vzdělaná pracovní síla pak podporuje rozvoj ekonomické dynamiky a zvýšení produktivity práce, což vede též ke zvýšení konkurenceschopnosti celé České republiky.”⁶⁹

Další vzdělávání dospělých představuje významný efekt pro růst konkurenceschopnosti ekonomiky jednotlivců i podniků a přináší efekty i sociální. Ekonomické přínosy mají tři roviny:

- Efekt pro konkurenceschopnost jednotlivců, která zvyšuje pravděpodobnost ekonomické aktivity, např. větší škála činností, dovedností, přizpůsobení se změnám, stabilitu v zaměstnání, orientace v nových technologiích, jednotlivci přináší individuální výnosy v podobě výhodnějšího postavení a na trhu práce, snížení rizika nezaměstnanosti, možnosti vyšších příjmů, schopnost informační orientace a kvalitnější prožití života.
- Efekty pro konkurenceschopnost podniků přináší snížení jednotkových nákladů a tím růst míry zisku podniku, větší pružnost pracovní síly, rychlejší aplikace inovací a tím růst podílu na trhu.
- Efekty pro konkurenceschopnost ekonomiky v růstu souhrnné produktivity např. Czesaná (2006) uvádí v příspěvku zaměřeném na vyhodnocení účasti dospělé populace na dalším vzdělávání, že 1. rok vzdělávání vede k 5 % souhrnné produktivitě práce (vyšší výkonnost pracovní síly, kompenzace nepříznivých efektů stárnutí populací, strukturální změny ve prospěch kvalifikačně náročnější produkce), příliv přímých zahraničních investic tj. 1 rok vzdělávání přináší jejich zvýšení o 1,9 % (zpřístupnění terciárního vzdělávání podněcuje účast dospělých v dalším vzdělávání a přitahuje vyšší podíl hi-tech výroby a služeb, důležitým hlediskem při rozhodování o alokaci investic je dostupnost a kvalita technických pracovníků, manažerů i kvalifikovaných dělnických profesí).

Vzdělanější společnost přináší i sociální výnosy v podobě snadnějšího a nenucenějšího prosazování principů demokracie i sociální shody, zlepšení vzájemného soužití ve společnosti, poklesu kriminality, úbytek výdajů státu na sociální pomoc a zvýšení

---

⁶⁹ MŠMT Průvodce dalším vzděláváním 2010. [online]. © 3. 4. 2014 [cit. 2014-03-04].
Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/pruvodce-dalsim-vzdelavanim

daňových příjmů. Vzdělávání ovlivňuje tak ovlivňuje psychickou stránku jednotlivce, která má pozitivní vliv na spokojenost v osobní, sociální i pracovní roli.⁷⁰

Celoživotní vzdělávání má pro konkurenceschopnost zřejmý význam i v souvislosti s demografickými tendencemi. Stárnutí české i evropské populace zaznamenává potřebu aktualizace vědomostí a dovedností nejen nové generace vstupující na trh práce, ale i starší generace při obnově, rozšiřování i získávání nových potřebných znalostí. Je opodstatněné stimulovat poptávku po vzdělávání a rozšířit její nabídku pro všechny, včetně jednotlivců, kteří doposud nebyli příliš úspěšní v procesu vzdělávání.

2.3 Vzdělávání evropské dospělé populace

Vzdělávání dospělých v době jednadvacátého století zaujímá významné místo v agendě evropské politiky spolupráce. Představitelé zemí EU zdůrazňují důležitou úlohu vzdělávání dospělých v oblasti konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a sociálního začlenění a vyjádřili shodu o účasti dospělých, v jakékoli formě vzdělávání, nejméně „15 % do roku 2020, jakožto součást strategického rámce pro spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020⁷¹).“⁷²

V EU bylo v roce 2006 asi 76 milionů dospělých bez středního stupně vzdělání, z toho bylo asi 23 milionů dospělých, kteří nedosáhli ve formálním vzdělávání ani nižšího sekundárního stupně. Střední stupeň vzdělávání je považován za základ pro vstup na trh práce a pro udržení si zaměstnání.

V České republice v roce 2006 dospělí ve věku 25 - 64 let nedosáhli středního vzdělání v 8,6 % populace, což je nejnižší hodnota v Evropě. Nejvyšší hodnoty jsou u států jižní Evropy, kde se pohybují mezi 50 až 70 %.⁷³

V zemích OECD má 83 % lidí s tituly na univerzitní úrovni práci, ve srovnání s 56 % lidí se středoškolským diplomem. Navíc při poklesu manuální práce v předchozích

---

⁷⁰ FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. Vyd. Universita Jana Amose Komenského. 2008. Praha s. 199. ISBN 978-80-86723-64-8.

⁷¹ Rada Evropské unie, 2009. Závěry Rady o strategickém rámci evropské spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě (ET 2020), OJ C 119/2, 28. 5. 2009

⁷² Formální vzdělávání dospělých: Koncepce a praxe v Evropě. Eurydice. 2011. ISBN 978-92-9201-170-3

⁷³ Adults in Formal Education: Policies and Practice in Europe. Brussels: Eurydice, 2011.

desetiletích dávají zaměstnavatelé přednost v poptávce po pracovní síle středoškolsky vzdělaným. V průměru 74 % dospělých ve věku 24 – 64 let získává středoškolský stupeň vzdělání.

V rychle se měnící ekonomice je vzdělávání o učení pro život. Kolik let vzdělávání a učení může očekávat budoucí generace? V průměru to může být 14,5 až 16,5 let, v některých zemích jako například ve Finsku až 20 let.⁷⁴

V této situaci stojí státy Evropy před rozličnými úkoly ve spojitosti s vytvářením a poskytnutím programů pro další možnosti zvyšování kvalifikace. Všeobecným problémem dospělých s nízkou kvalifikací a socio-ekonomickým zázemím zůstává jejich nízká účast na dalším formálním vzdělávání mimo jiné z důvodů strukturálních překážek v jeho systémech. Důvodem jsou omezené možnosti dospělé populace, ve většině evropských zemí, pro vstup na vyšší kvalifikační úroveň.

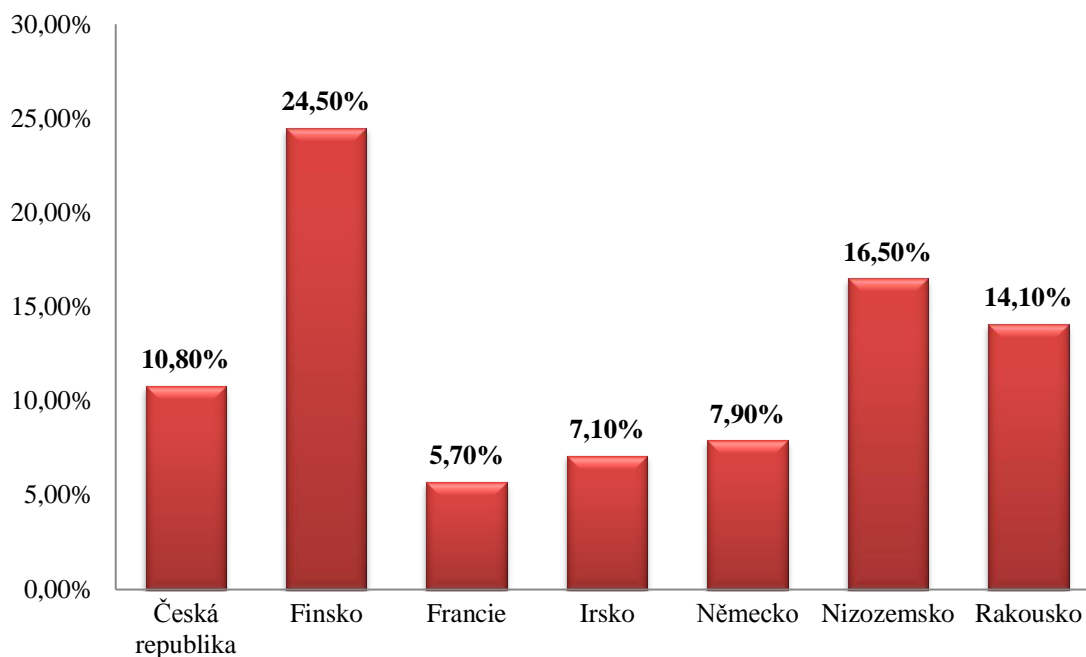
Naopak v některých zemích si však mohou dospělí postupně skládat různé zkoušky, které je opravňují získávat jednotlivé certifikáty a tím uznávat kvalifikace bez účasti ve vzdělávacích programech. Poskytuje to dospělým možnost přípravy na jednotlivé zkoušky podle jejich vlastního tempa či možnost nechávat si uznat výsledky učení získané mimo formální vzdělávání, tj. ve vzdělávání informálním a neformálním.

Na grafu č. 1 můžeme vidět porovnání účasti dospělé populace na vzdělávání v mezinárodním srovnání. Jedná se zde o podíl osob, které se účastnily jakékoli formy vzdělávání v populaci 25 – 64 let věku udávané v procentech z roku 2012.

---

⁷⁴OECD Vzdělávání. 2014. [online]. © 3. 4. 2014 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: www.oecdbetterlifeindex.org/topics/education/

Graf 1: Účast dospělé populace na vzdělávání v mezinárodním srovnání

Zdroj: autor práce

2.4 Oblasti dalšího vzdělávání dospělých

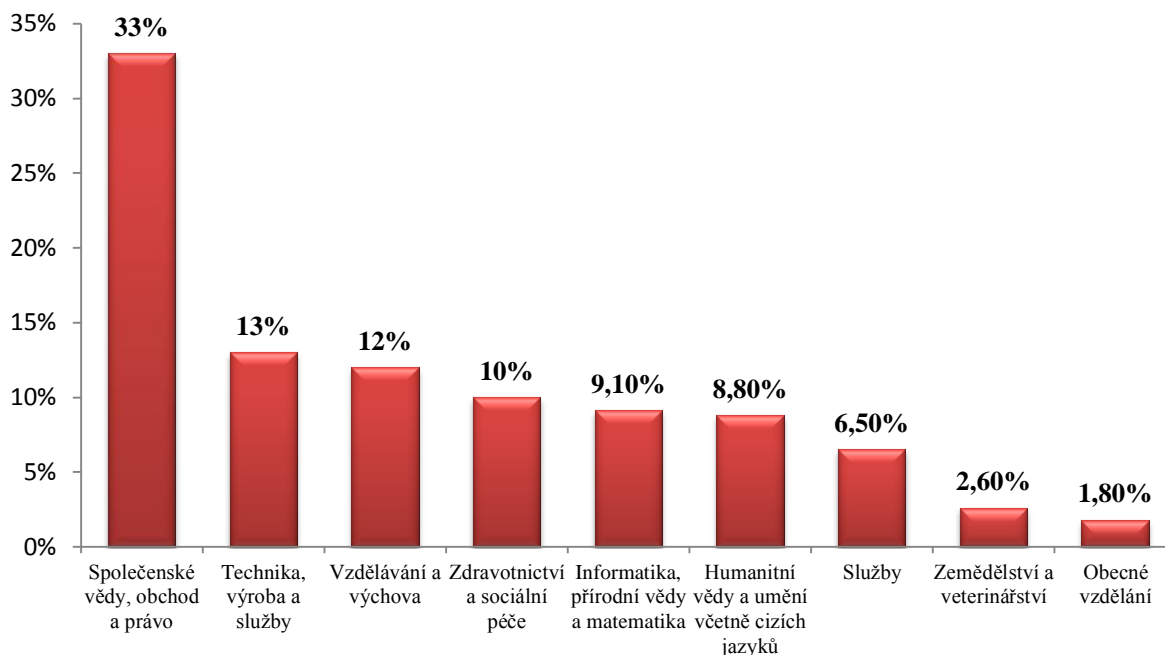
Zájem o další vzdělávání přiměřeně roste s úrovní již dosaženého vzdělání. Všeobecně zájem o další vzdělávání projevují vysokoškolsky vzdělaní lidé. Nejmenší zájem o další vzdělávání mají lidé bez vzdělání. Nabídky dalšího vzdělávání zahrnují široké spektrum kurzů a dalších forem vzdělávání, které se dále dělí na formální vedoucí ke zvýšení úrovně vzdělání, neformální zahrnující získání určitých dovedností a informální, které nevedou přímo k získání profesních dovedností či změně kvalifikace, ale přispívají k osobnímu rozvoji.

Oblastí dalšího vzdělávání jsou velmi rozmanité. Přesto nejvíce preferovanou oblastí dalšího vzdělávání dospělých v ČR jsou podle výsledků statistického šetření ČSÚ⁷⁵ - Další vzdělávání dospělých 2007, v rámci formálního vzdělávání (graf č. 2) společenské vědy, obchod a právo s podílem vzdělávacích aktivit 33 %. S odstupem na dalším místě

⁷⁵ Český statistický úřad. Již od roku 2004 začal Eurostat s využitím jednotného metodického přístupu připravovat historicky prvé šetření této problematiky nazvané „AES – Adult Education Survey” (Vzdělávání dospělých – Šetření o dalším vzdělávání).

jsou technické obory, výroba a služby s podílem 13 %, vzdělávání a výchova 12 %, zdravotnictví a sociální péče 10 %. Další je zastoupení informatiky, přírodních věd a matematiky a podílem 9,1 %, podíl humanitních věd a umění (jsou zde zahrnuty i cizí jazyky) je 8,8 %, obory služeb 6,5 %, zemědělství a veterinářství 2,6 % a další obecné vzdělání 1,8 %.

Graf 2: Oblasti formálního vzdělávání

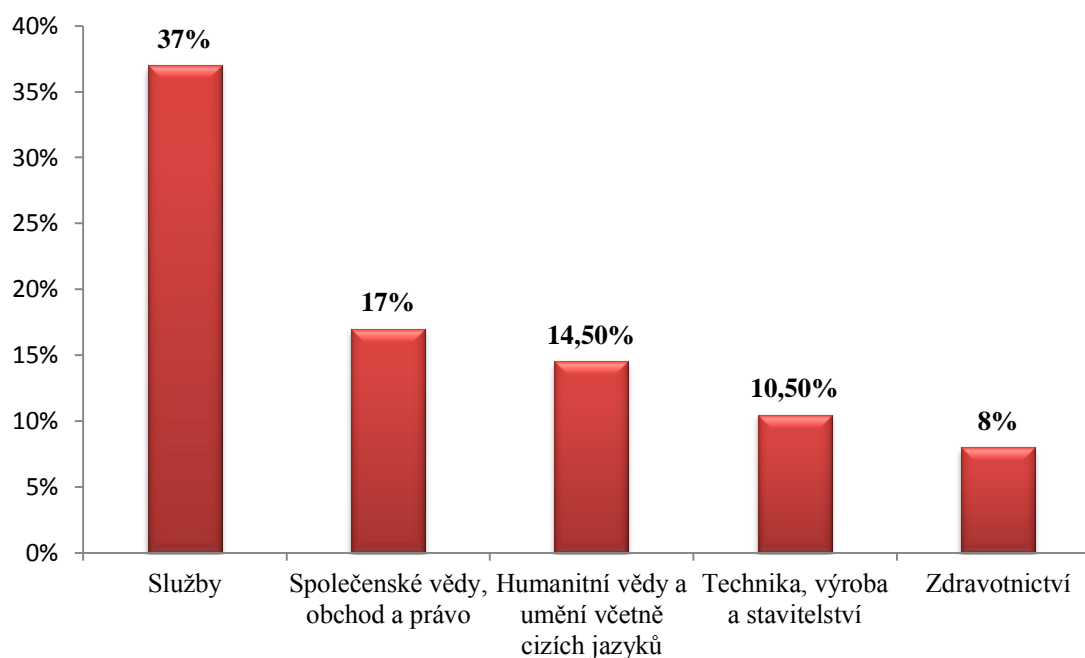

Zdroj: autor práce

Graf znázorňuje nejvíce preferované oblasti v rámci formálního vzdělávání. Prvotně jde o společenské vědy, obchod a právo, dále technika, výroba a služby, poté vzdělávání a výchova, následně zdravotnictví a sociální péče, dále pak informatika, přírodní vědy a matematika, následují humanitní vědy a umění včetně cizích jazyků, také služby, a v poslední řadě zemědělství a veterinářství, a jako poslední obecné vzdělání.

V rámci neformálního vzdělávání (graf č. 3) jsou nejčastěji vyhledávanými obory služby s podílem vzdělávacích aktivit 37 %. Dále podíl společenských věd, obchodu a práva je zastoupen 17 %, humanitní vědy a umění a cizí jazyky je 14,5 %. Další oblasti jsou obsahově zaměřené na techniku, výrobu a stavitelství s podílem 10,5 % a zdravotnictví 8 %.

Graf 3: Oblasti neformálního vzdělávání

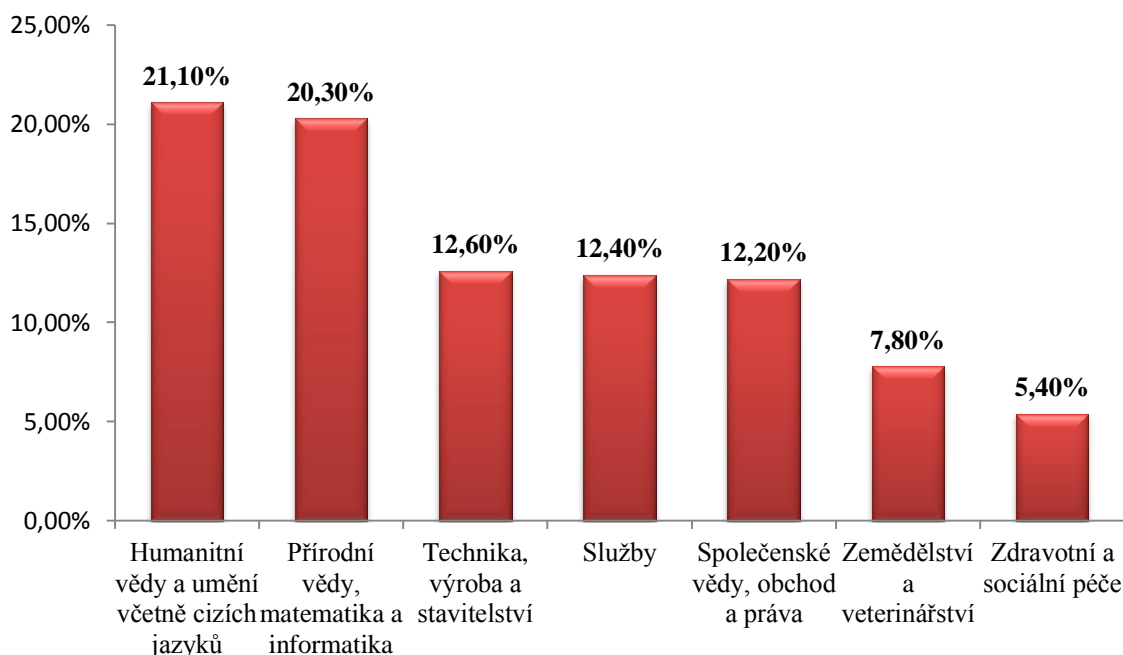
Zdroj: autor práce

Graf znázorňuje nejvíce preferované oblasti v rámci neformálního vzdělávání. Nejvíce jsou preferované služby, dále společenské vědy, obchod a právo, následně humanitní vědy a umění včetně cizích jazyků, poté technika, výroba a stavitelství a v poslední řadě zdravotnictví.

V informálním vzdělávání (graf č. 4) studijní poznatky a dovednosti získávali zájemci z oblasti humanitních věd a umění včetně cizích jazyků s podílem 21,1 % vzdělávacích aktivit, také přírodních vědy, matematiky a informatiky s podílem 20,3 %, obory techniky, výroby a stavitelství 12,6 %, obory služeb 12,4 %, společenských věd, obchodu a práva 12,2 % zastoupení vzdělávacích aktivit. Dalšími oblastmi jsou zemědělství a veterinářství 7,8 % a zdravotní a sociální péče 5,4 %.⁷⁶

⁷⁶ Český statistický úřad. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/3313-09-2007

Graf 4: Oblasti informálního vzdělávání

Zdroj: autor práce

Graf znázorňuje nejvíce preferované oblasti v rámci informálního vzdělávání. Mapování od největší účasti: humanitní vědy a umění včetně jazyků, následují přírodní vědy, matematika a informatika, poté technika, výroba a stavitelství, dále služby, také společenské vědy, obchod a právo, v poslední řadě zemědělství a veterinářství, a zdravotní a sociální péče.

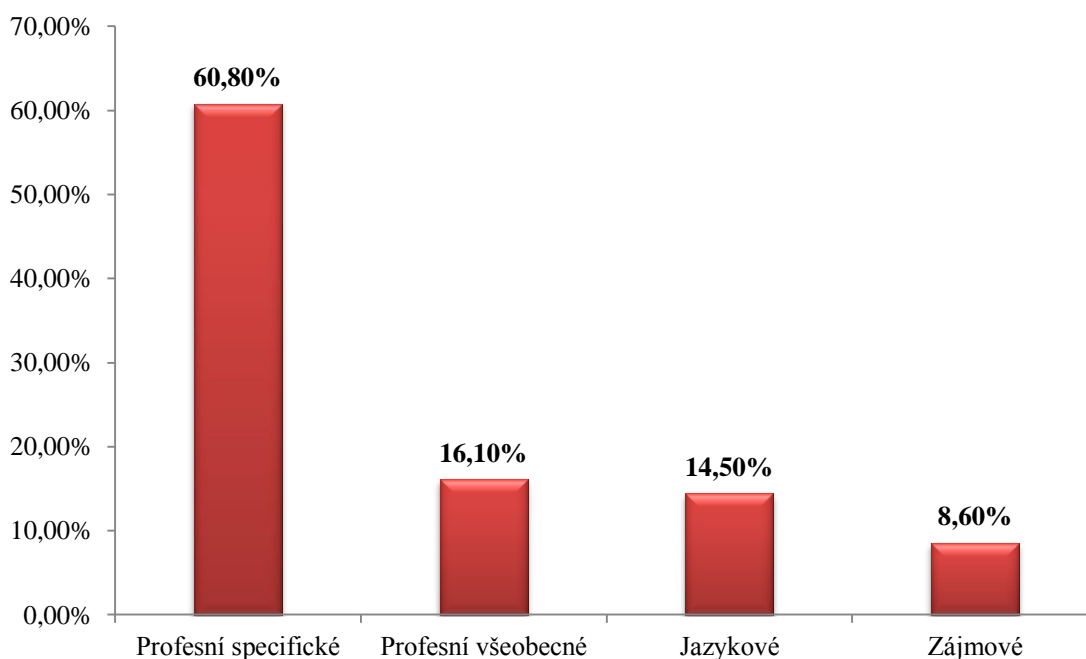
Z průzkumů AIVD je zřejmé, že cizí jazyky jsou preferovány převážně formou kurzů a pobytů v zahraničí. Oblast informační a komunikační technologie (ICT) je upřednostňována především u střední a starší populace.

Vzdělávání související se zaměstnáním a profesní vzdělávání patří k nejvíce vyhledávané oblasti jak ve formálním vzdělávání, tak i v neformálním a informálním vzdělávání. Jde o přirozený zájem rozvoje ve vlastním profesním oboru podle individuálních preferencí lidí a souvisí s prohlubováním pracovních dovedností a znalostí, které jsou v současných rychle měnících se nárocích v daných kvalifikacích bezpodmínečně pro konkurenceschopnost.

Lidé, jejichž kvalifikace momentálně těžko nachází uplatnění a lidé s nižší kvalifikací upřednostňují možnosti rekvalifikace. Motivací je možnost uplatnění se na trhu práce. Další oblastí je vzdělávání v terciární úrovni a oblast volnočasové a zájmové aktivity.

Podle šetření DV MONITOR⁷⁷ ze září 2003, můžeme oblasti vzdělávání rozdělit podle vymezení profesní specifické, kde je zastoupení nabídky 60,8 %, profesní všeobecné v zastoupení 16,1 %. Dále jazykové 14,5, vedoucí k získání schopností, které jsou uplatňovány v profesním životě jedince, přesto jde o znalosti všeobecné, tzn., že většina jazykových kurzů byla koncipována k rozvoji všeobecných schopností. Poslední oblastí dalšího vzdělávání jsou kurzy zájmové zastoupené 8,6 %. Absolvování těchto kurzů nevede k získání profesních dovedností ani nepřispívá k rozšíření, zvýšení či změně kvalifikace jedince.⁷⁸ Graf ukazuje strukturu nabídky dalšího vzdělávání v porovnání profesní specifické, profesní všeobecné, jazykové a zájmové oblasti.

Graf 5: Nabídka dalšího vzdělávání

Zdroj: autor práce

⁷⁷ DV MONITOR byl vytvořen v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost v individuálním projektu národním „Koncepce dalšího vzdělávání“, spolufinancovaného Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

⁷⁸ DV MONITOR. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.dvmonitor.cz/nabidka-dalsiho-vzdelavani

2.5 Poskytovatelé vzdělávání

Vzdělávání dospělých v ČR je poskytováno formálně ve školských institucích, převážně na základních, středních, jazykových, základních uměleckých a vysokých školách, vedoucí k formálnímu vysvědčení některé úrovně ISCED. Firmy a organizace poskytují vzdělávání především pro své zaměstnance prostřednictvím svých vzdělávacích institucí, lektorů, externích lektorů nebo na zakázku z jiné vzdělávací instituce, např. neziskové, komerční organizace. Neziskové organizace např. galerie, knihovny, muzea jsou především vzdělávací organizace zřízené jako obecně prospěšné společnosti.

Rekvalifikace a rekvalifikační kurzy poskytuje Úřadu práce České republiky, který žádá o akreditaci MŠMT a hraje nezastupitelnou úlohu ve vzdělávání dospělých. Toto další vzdělávání je uznávané v definovaných profesích.

Instituce poskytující jazykové vzdělávání, které je považováno za studium, žádají o akreditaci MŠMT, avšak pracují bez státního příspěvku, tzn. že účastník si hradí studium sám.

Další skupinou jsou soukromé školy poskytující vzdělávání dospělých podle školského zákona či podle zákona o vysokých školách, ale účastník si studium také hradí sám. Tyto školy mohou dostávat příspěvek od státu za určitých podmínek.

Svou roli ve vzdělávání dospělých hrají i instituce, které mohou ověřovat dosažené odborné vzdělání podle Národní soustavy kvalifikací. Jde především o autorizované osoby, kterým byla udělena autorizace k provádění zkoušek, jimiž se ověřují osvojené odborné způsobilosti a vydávají osvědčení o dosaženém vzdělání.

Na péči a rozvoj vzdělávání dospělých i na celkovou koordinaci poskytování vzdělávání se podílejí např.

- Asociace institucí vzdělávání dospělých České republiky (AIVD) – asociace především prosazuje a dbá na profesionalitu jimi poskytovaných služeb. Vydává např. čtvrtletník *Andragogika*.
- Asociace univerzit třetího věku (AU3V) – má více než 40 členů vysokých škol a fakult.
- Národní centrum distančního vzdělávání – úkolem je podpora rozvoje distančního vzdělávání a využívání technologií při vzdělávání.

- Česká andragogická společnost – členové vzájemně spolupracují a sdělují si informace z oblasti vzdělávání dospělých.
- Národní vzdělávací fond – hraje významnou analytickou úlohu v péči o rozvoj lidských zdrojů. Podporuje tvorbu programů, vytváření systému podpory rozvoje lidských zdrojů, poradenství i hodnocení efektivity jednotlivých aktivit.⁷⁹

2.6 Cílové skupiny

Ve všech zemích Evropské unie je vzdělávání dospělých shodně zaměřené na jedince, kteří první etapu vzdělávání již opustili a vstoupili či se chystají vstoupit na trh práce. Přesnější charakteristiky skupin, na které jsou jednotlivé země zaměřeny, se liší, např. podle věkové hranice (Finsko, Nizozemsko), jinde podle dosaženého vzdělání (Rakousko), nebo se pozornost zaměřuje na určité rizikové skupiny nebo migranty.

Podmínky účasti na vzdělávání se mohou lišit v jednotlivých zemích i podle charakteru programu. Ve velké míře je vstup do programů a kurzů volný, někdy bývá dokonce podporován. Dokončení a dosažení určité kvalifikace v odborném programu nebo pracovní zkušenosti jsou hodnoceny a uznávány vyšší vzdělávací úrovní. Podmínkou vstupu na vysoké školy je ukončené střední vzdělání s maturitní zkouškou, výjimkou jsou státy jako např. Irsko, Rakousko a Nizozemsko, kde je možnost v případě splnění určených podmínek a prověření nezbytných znalostí a dovedností vstoupit do programů vysokoškolského studia. Tato možnost je otevřená i pro zájemce z řad dospělých.

Podobně je tomu ve vzdělávání dospělých na Otevřených univerzitách⁸⁰ (Open Universities jsou vzdělávací instituce liberálního vzdělávání dospělých) ve Finsku, kde nejsou stanoveny žádné požadavky pro přijetí. Naproti tomu v Nizozemsku je věnována hlavní pozornost nezaměstnaným osobám nebo lidem vracejícím se na trh práce.

Všeobecně lze říci, že v důsledku intenzivního vývoje se mění pracovní situace dospělých, které předpokládají změny pracovních činností a odbornosti v průběhu pracovního života jedince.

⁷⁹ EURYPEDIA. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

⁸⁰ Open Universities vzniklých již v 90. letech ve Velké Británii

Očekává se širší vzdělávací příprava každého člověka, „*kteřá umožní se pružně přizpůsobovat změnám a novým požadavkům.*”⁸¹

2.7 Alternativní formy vzdělávání dospělých

Formy vzdělávání dospělých patří mezi základní didaktické pojmy andragogiky. Jde o organizační a výukové uspořádání vzdělávání, které je potřebné pro zajištění vzdělávacího procesu. Organizační a výukové uspořádání se realizuje „*ve vymezeném čase a prostoru (prostředí) a ve vztahu k didaktickým systémům živým (lektor – účastník) a neživým (metody, pomůcky, technika).*”⁸² Přičemž organizační základ tvoří vyučovací jednotka, tzn. kurz, přednáška, workshop, konzultace a jiné, a lekce/hodina, která zahrnuje uvedení do problému/tématu, případné opakování předchozí lekce, výklad nového tématu/látky, aplikace poznatků pro konkrétní řešení, zevšeobecnění, opakování nově získaných poznatků, osvojování si znalostí a upevňování si metod poznání.

Formy vzdělávání lze rozlišit podle různých hledisek a s ohledem na orientaci vzdělávacího kurzu/programu. Primární a mezinárodně používané rozdělení je formální, neformální a informální vzdělávání.

Další vzdělávací formy jsou zaměřené na poskytování nebo upevňování poznatků, osvojování si dovedností a návyků či praktických dovedností. Patří sem zejména formy:

- Monologické – převažuje ústní podání přednášejícího v přímém vztahu s účastníkem vzdělávacího procesu např. popis, přednáška, komentář apod.
- Dialogické – základem je aktivní dialogický vztah učitel/lektor účastník případně interakce účastníků mezi sebou.

---

⁸¹ SKALOVA, J. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 2007. s 55. ISBN 987-80-247-1821-7

⁸² BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

- Skupinové, složené či kombinované – primární je prožitek z kooperace a synergických efektů⁸³, mezi tyto formy patří např. diskuse, skupinová práce či řešení problému apod.

Organizační formy vzdělávání se rozlišují podle:

- Časového uspořádání – znamená délku a řazení vzdělávacích činností a aktuální začleňování didaktických prostředků ve výukové jednotce, která může mít i několik hodin, dnů nebo je to stavebnicově uspořádaná jednotka do vyšších vzdělávacích celků.
- Vyučovací prostředí – vzdělávání v určitém prostoru/prostředí např. v učebně, v dílně, v laboratoři, v plenéru, na pracovišti v pracovním procesu apod.
- Organizační uspořádání studujících - jde např. o individuální vzdělávání, skupinové, smíšené a frontální.
- Interakce lektor – posluchač – kooperace, participace, individualizace, forma řízená a volná otevřená.
- Stav systémů (živé a neživé) ve kterých vzdělávání probíhá – učitel, konzultant, lektor, tutor, účastník jsou živé systémy, vyučovací technika a didaktické pomůcky jsou neživé systémy.
- Zaměření kurzu – patří sem specializační, inovační, rekvalifikační kurzy a dal.
- Vzdělávání na pracovišti – nástupní školení, řízená praxe, zaškolení, prohlubování a zvyšování kvalifikace atd.

Různá podpůrná opatření zahrnují i alternativní možnosti vzdělávání, které usnadňují zaměstnaným a pracujícím rodičům pečujícím o děti nebo o jiné členy rodiny, získat potřebné vědomosti a dovednosti požadované úrovně vzdělání pro zvýšení kvalifikace. Na základě výsledků předchozího vzdělání a prokázání potřebných znalostí je možné jeho uznání a tím značně zkrátit dobu následného studia a zároveň možnost zaměřit studium pouze na nové předměty. Takové studium působí na studující jako motivační faktor při dalším zvyšování odborné kvalifikace.

Mezi alternativní formy vzdělávání, dnes již i v ČR, patří otevřené a distanční vzdělávání a e-learning jako virtuální škola jejímž cílem je využití informační techniky

---

⁸³ Synergický efekt vyplývá z kombinace různých forem a metod – využívaných v různých variantách týmové spolupráce. BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

a technologie ke vzdělávání a možnost přizpůsobit čas potřebám studujícího. Poskytování všech informací prostřednictvím internetu je jeho nedílnou součástí.

Další alternativou jsou hybridní knihovny se studijními materiály, studijními místy a možnostmi digitálních audio a video nahrávek. Také poskytování kurzů ve vzdělávacích organizacích, které spolupracují se vzdělávacími institucemi zajišťujícími co nejlepší podmínky studia, je možné. Tyto instituce následně spolupracují s Certificate Oriented Education a tím studium vede k získání certifikátu.

V Rakousku například poskytují studium v menších skupinách, které přináší lepší výsledky a flexibilitu v časovém přizpůsobení (kurzy o víkendech nebo večerní kurzy). Na Univerzitě v Linci bylo založeno Centrum pro distanční studium, které spolupracuje a univerzitou v Haagu. Tato instituce poskytuje studium práv a přípravu k přijímacím zkouškám na vysoké školy. Založením Euro studijních center ve Vídni a v Linci v Linci získali studenti možnost hlásit se do programů univerzity v Haagu i dalších Otevřených univerzit v Evropě a ve Velké Británii. Prostřednictvím vzdělávacího portálu se snaží zpřístupnit poradenství a vytvořit nové formy vzdělávání na všech úrovních. Byl vytvořen portál www.virtual-learning, jenž má podpořit programy odborného vzdělávání. Další, které podporují výuku elektronického zpracování dat.

3 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA VYBRANÝCH ZEMÍ - IRSKO, ČESKÁ REPUBLIKA

Vzdělávací systém v Irsku je nejlépe popsatelný jako partnerství mezi státem a katolickou církví, které má své kořeny v 19. století, kdy stát ve spolupráci s církví měl finanční podíl a spolurozhodování o základních školách. Ústavní povinností státu vždy bylo a je zabezpečení bezplatného vzdělávání dětí do 16 let věku.⁸⁴

System Českého školství je organizován od druhé poloviny 18. století. Rozhodující úlohu měl stát a tento centralizovaný model přetrvával v různých podobách do roku 1990. Decentralizace proběhla v době 2001 – 2003, kdy si Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy podrželo koncepční kompetence a zřizovatelé (kraje a obce) disponují správními a zřizovatelskými pravomocemi.⁸⁵ Česká republika zaručuje, že: „Práva občanů a povinnosti státu vzhledem ke vzdělávání jsou dány Listinou základních práv a svobod (zákon, který je součástí ústavního pořádku). Zaručuje především právo na vzdělání, a to „na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách”.⁸⁶

Náboženský vliv v Irsku má i v současném životě stále významnou roli. Většina sekundárních škol je pod záštitou církve, která má stále význačný vliv na správu škol, vytváření struktury vzdělávání a jeho finanční zajištění.⁸⁷ Stát zde nemá zcela dominantní postavení, přesto že je irský školský systém centralizovaný.

Ústava Irské republiky z roku 1937 zaručuje rodičům svobodu volby primárního a post-primárního školního vzdělávání, tj. (primární a nižší sekundární školy dle ISCED) státních, nebo státem uznávaných škol, či domácí vzdělávání. Mimo to zajišťuje jejich bezplatnost. Stát také „garantuje určitou minimální úroveň duchovního, etického

---

⁸⁴ EURYDICE. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: [www. estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf](http://www.estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf)

⁸⁵ EURYDICE. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: [www. estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf](http://www.estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf)

⁸⁶ EURYDICE. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: [www. estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf](http://www.estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf)

⁸⁷ RÝDL, K. *Inovace školských systémů*. vyd. 1. Praha: ISV, 2003, 281 s. ISBN 80-866-4217-8.

a sociálního vzdělávání dětí.”⁸⁸ Tato skutečnost je ve shodě s českým školstvím. Stát zajišťuje základní vzdělávání, ale nemusí jej poskytovat.

Rozdílnost v systému školství je patrna v poskytování základních pomůcek a učebnic. V Irsku rodiče zajišťují veškeré školní potřeby a učebnice. Také je zvykem uniformní oblečení, které děti nosí na téměř všech typech škol. V České republice stanovuje školský zákon „§27 (6) *Žákům přípravných tříd základních škol, prvního ročníku základního vzdělávání, žákům základního vzdělávání podle § 46 odst. 3 a žákům se zdravotním postižením, kteří jsou žáky základní školy, jsou bezplatně poskytovány základní potřeby...*”⁸⁹ a uniformy nejsou zvykem ani povinností.

Rozdílné je také hodnocení vzdělávání a postup do jednotlivých stupňů (Level). V irském školství se v základním vzdělávání žáci hodnotí slovním vyjádřením a žák nemůže opakovat již absolvovaný ročník, vždy postupuje do vyššího ročníku. V českém vzdělávacím systému lze opakovat ročník a to i na vyšším sekundárním stupni. Hodnocení je numerické případně se slovním vyjádřením.

Základní struktura vzdělávacího systému obou států je téměř shodná. V obou systémech vzdělávání jsou tři hlavní stupně. Irský první a druhý stupeň se označují jako primární (primary) oblast a post-primární oblast (post-primary či secondary level) a navštěvují je děti od 6 do 13 let věku, ale povinná školní docházka trvá, dokud nedokončí tři stupně druhé úrovně vzdělávání. Primární stupeň navštěvuje většina dětí ve školách, které jsou podporované státem, tzv. National School.⁹⁰ Sekundární stupeň zastupují Voluntary Secondary School⁹¹, Vocational School⁹², Comprehensive School⁹³ a Community School^{94, 95}.

V českém systému školství je primární stupeň, tj. první stupeň základní školy, součástí druhého stupně základní školy. Výjimkou jsou osmiletá a šestiletá gymnázia a alternativní školy, např. Začít spolu, Integrovaná tematická výuka a Domáci

---

⁸⁸ RÝDL, Karel. *Inovace školských systémů*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, s. 117. ISBN 80-866-4217-8.

⁸⁹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), § 27 Učebnice, učební texty, školní potřeby

⁹⁰ Národní školy

⁹¹ Nepovinné střední školy

⁹² Odborné školy s maturitou

⁹³ Všeobecné školy

⁹⁴ Obecní školy

⁹⁵ RÝDL, Karel. *Inovace školských systémů*. Vyd. 1. Praha: ISV, 2003, s. 117. ISBN 80-866-4217-8.

vzdělávání, kdy se žáci po dokončení pátého ročníku zařazují na jiné vyšší sekundární školy.

3.1 Předškolní vzdělávání/Pre-primary school - OSCED 0

Irsko

Irsko dominuje kvalitním předškolním vzděláváním. Povinná školní docházka je v Irsku pro děti od šesti let věku. Přesto asi 40 % dětí ve věku od tří do pěti let a prakticky všichni pětiletí navštěvují přípravnou školu National School. Další pre-primární služby jsou financované ministerstvem školství, tzv. programy Předčasný start. Mimo to jsou mimo formální vzdělávací systém poskytovány služby pomocí nejrůznějších soukromých škol, obcí, dobrovolných poskytovatelů např. dětské kroužky, pečovatelské služby.

Česká republika

V České republice je tradiční institucionální péče o děti od tří do šesti let věku, tj. do nástupu do primárního vzdělávání, nepovinná, přesto velmi rozšířená. Zákonem (školský zákon⁹⁶) se předškolní vzdělávání stalo legitimní součástí systému vzdělávání. Pro péči o děti do tří let byla určena zvláštní dětská zdravotnická zařízení, zvaná jesle, jejich provoz měl být ukončen do konce roku 2013. Od roku 2000 již existuje náhrada v podobě vázané živnosti péče o děti do tří let věku v denním režimu.

Předškolní vzdělávání probíhá v mateřských školách, dle koncepce předškolního vzdělávání, která je založena na stejných zásadách jako ostatní úrovně a obory vzdělávání. „*Současná vzdělávací politika v České republice vychází z přesvědčení, že člověk se musí vzdělávat po celý život a že by měl mít zájem na svém vzdělávání, učení i vědění, které mu umožňuje dokonalejší a bohatší interakci se světem. Za důležitý prvopočátek tohoto procesu je považováno předškolní vzdělávání a jako takové dnes nachází významnou podporu státu.*”⁹⁷

⁹⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

⁹⁷ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. VÚP Praha 2004 © 3. 3. 2014

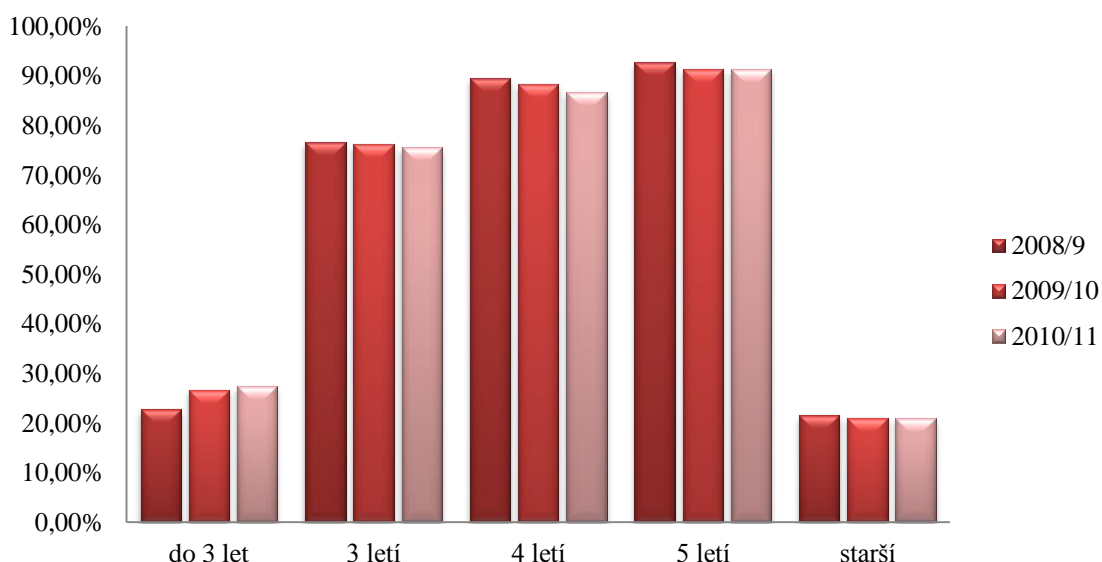
[cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/dokumenty-1>

Ačkoli preprimární vzdělávání ani docházka dětí do posledního ročníku mateřských škol před nástupem do základní školy není prozatím povinná, jsou na poli politickém i laickém, vedeny debaty o zavedení povinné předškolní docházky, ne-li již od tří let. Návrhy na povinnou školní docházku však nekorespondují s legislativním vybavením. Dalším problémem je nedostatečná kapacita školek v souvislosti s demografickým vývojem, tj. postupným nárůstem dětí v mateřských školách. V roce 2013 navštěvovalo mateřské školy cca 360 tis. dětí, to je o 60 tis. dětí více než v roce 2008. V tomto roce bylo dosaženo maximálního počtu dětí v MŠ. V důsledku toho nastaly kapacitní nedostatky, avšak postupně by mělo docházet k postupnému snižování počtu narozených dětí. Graf č. 6 ukazuje demografický vývoj v roce 2008 až 2010.

Mateřské školy jsou řazeny do gesce MŠMT. Církevní i soukromí zřizovatelé mají v ČR nízké zastoupení. Pro děti se sociálním znevýhodněním se mohou při základních školách zřizovat tzv. přípravné třídy preprimární úrovně vzdělávání. Kapacita tříd je stanovena na 24 dětí a mohou být věkově smíšené. Pokud je kapacita mateřských škol naplněna, přednost mají zpravidla děti, které mají rok před začátkem povinné školní docházky.⁹⁸

Graf 6: Věkové složení a podíly dětí v MŠ v roce 2008 až 2010

Zdroj: autorka práce dle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR 2011 [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-a-rozvoje-vzdelavaci-soustavy-1>

⁹⁸ VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. 1. Vyd. Praha: Grada 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.

3.2 Základní školy/Primary school (ISCED 1, 2)

Irsko

V Irsku každá National School pracuje pod vlastním vedením „patronátem“ bez správy ministerstva školství. Patron (osoba - biskup, grémium) zajišťuje od státu příspěvek na zajištění školy. Děti ve věku čtyř let mohou být zapsány do přípravných tříd, které jsou součástí National School (ISCED 1). Většina národních škol je koedukačních. Základní vzdělání se skládá z osmiletého cyklu – Junior infants (mladší děti), Senior infants (starší děti) a první až šesté třídy. Žák končí toto vzdělávání ve dvanácti až třinácti letech a následně přechází na jednotlivé typy středních škol.

Česká republika

Stejně jako v Irsku je u nás nástup dětí do základních škol ve věku šesti let. Mateřské školy nejsou přímou součástí základních škol, nicméně edukace v nich probíhá podle RVP. Základní vzdělávání je v ČR integrované primární (ISCED 1) a nižší sekundární vzdělávání (ISCED 2). Obvykle zahrnuje docházku dětí od šesti let do šestnácti let věku. Všechny české školy jsou koedukované. Téměř 90 % populace nabývá základního vzdělání na klasické základní škole (první stupeň ZŠ, druhý stupeň ZŠ), některé školy mají pouze první stupeň ZŠ. Asi 12 % dětí končí základní vzdělávání na nižším stupni osmiletých či šestiletých gymnázií a jen malý počet dětí končí na osmiletých tanečních konzervatořích.⁹⁹

Principem vzdělávání v primárních vzdělávacích programech v Irsku, je zaměření na samotného žáka, nikoliv na předmět, to umožňuje připravit žáka na kontinuitu učení. Primární kurikulum si klade za cíl poskytnout široký souhrn znalostí, podporuje paletu přístupů k výuce a učení a pečuje o dítě ve všech jeho dimenzích, tj. život duchovní, morální, kognitivní, emocionální, imaginativní, estetický, sociální a fyzický.

České pojetí kurikula základního vzdělávání: *„Je založeno na poznávání, respektování a rozvíjení individuálních potřeb, možností a zájmů každého žáka (včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami). Vzdělávání svým činnostním a praktickým charakterem a uplatněním odpovídajících metod motivuje žáky k dalšímu učení, vede*

---

⁹⁹ EURYDICE. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf

je k učební aktivitě a k poznání, že je možné hledat, objevovat, tvořit a nalézat vhodnou cestu řešení problémů.” A dále „*pomáhá žákům získat vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatné učení a utváření takových hodnot a postojů, které vedou k uvážlivému a kultivovanému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana našeho státu i Evropské unie.*”¹⁰⁰

3.3 Střední školy/Post-primary (ISCED 3)

Irsko

Na post-primary (tříletý Junior cykle a dvou až tříletý Senior cykle – Optional transition year¹⁰¹, ISCED 2) vzdělávání žáci přecházejí ve věku dvanácti až třinácti let. Zde žáci dokončují základní vzdělávání, kterým získávají všeobecné znalosti a dovednosti. Junior cykle končí zkouškou Junior Certificate (ISCED 2). Senior Cycle je úroveň vyššího sekundárního vzdělávání (ISCED 3) a je pro věkovou skupinu dětí od 15 do 18 let věku.¹⁰² Tento stupeň zahrnuje i volitelný přechodný rok, který poskytuje studentům příležitost zažít širokou škálu znalostí, včetně pracovních zkušeností. Tento stupeň je bez formálních zkoušek. Během dvou let Senior Cycle se žáci vzdělávají v jednom ze tří programů (tradiční Leaving Certificate, závěrečný maturitní program odborného vzdělávání Leaving Certificate Vocational Programme (LCVP) anebo maturitní Leaving Certificate Applied (LCA)) a každý z nich vede ke státní zkoušce. Irské střední vzdělávání má několik typů škol.

- Voluntary Secondary School – nejrozšířenější střední školy, na kterých se učí asi 60 % studentů. Jde převážně o soukromé školy církevní, asi z 90 % jsou financovány státem.
- Vocation School – jsou odborné školy zaměřené na konkrétní obor. Tyto školy navštěvuje asi čtvrtina irských studentů.

---

¹⁰⁰ RVP pro základní vzdělávání. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy

¹⁰¹ Volitelný přechodný rok

¹⁰² AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (Oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti) [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

- Community School – jde o obecné státem financované střední školy. Tyto školy navštěvuje asi 25 % studentů středních škol.
- Comprehensive School – jsou státem financované školy, ale spravují je převážně církve. Na těchto školách se vzdělává asi 14 % studentů.

Na post-primary školách jsou studenti známkováni písmeny A až F jako je tomu na některých českých vysokých školách.

Po absolvování středoškolské docházky mohou studenti pokračovat v odborných kurzech a dalších školících programech, které ale nejsou součástí třetí úrovně vzdělávání. Například učňovské kurzy v oblasti strojírenství, stavebnictví a dal. Vzdělávání a odborná příprava - Vocational Training (CVT) pro absolventy škol a dospělé je stanoveno Učením pro život – Bílá kniha o vzdělávání dospělých 2000. Další odborná příprava, kurzy Post Leaving Courses a příprava na vysokoškolské vzdělávání (Vocational Training and Preparation College) uznané NFQ je úrovně ISCED 4. Studenti z těchto zkrácených kurzů a programů nemohou přímo vstoupit do terciárního vzdělávání.

Od roku 2012 pracuje QQI¹⁰³, který je odpovědný za rozvoj, revize a spravování Národní soustavy kvalifikací (NFQ) a za kvalitu vysokoškolského vzdělávání a odborné přípravy v Irsku.¹⁰⁴

Česká republika

Na české střední školy nastupují žáci až ve věku 15 až 16 let po ukončení základního vzdělávání. Výjimkou jsou gymnázia a konzervatoře jak již bylo výše zmíněno, kdy splní základní vzdělání (ISCED 2A) a plynule pokračují ve vyšším sekundárním vzdělávání (ISCED 3A). Vyšší sekundární školy poskytují všeobecné nebo odborné vzdělávání, přičemž odborné vzdělávání převažuje. Toto vzdělávání je postoobligatorní a pokrývá potřeby populace od 15 do 18 let věku. Oproti irskému střednímu školství, kdy žáci plynule přecházejí, český žák na většinu volených škol absolvuje přijímací

¹⁰³ Qualifications and Quality Ireland – Kvalifikace a kvalita Irska. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. www.qqi.ie/About/Pages/Strategy-Statement.aspx

¹⁰⁴ AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (Oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti) [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

řízení či přijímací zkoušky. Po úspěšném ukončení příslušného vzdělávacího programu žák dosahuje:

- Střední vzdělání (ISCED 2C, 3C) ukončené závěrečnou zkouškou, studium trvá až tři roky. Toto vzdělání absolvuje asi jen 0,5 % žáků.
- Střední vzdělání s výučním listem (ISCED 3C) ukončené závěrečnou zkouškou v trvání dva až tři roky. Na studium odborných oborů nastupuje asi 33 % žáků.
- Střední vzdělání (ISCED 3A) ukončené maturitní zkouškou v trvání čtyři roky. V průměru zde studuje asi 22 % žáků v oboru gymnázií, 45 % žáků v odborných oborech.

Úrovně ISCED 3C a ISCED 3A lze dosáhnout i formou postsekundárního vzdělávání v úrovni ISCED 4, které střední školy mohou nabízet:

- Ve zkráceném studiu, pro získání středního vzdělání s výučním listem (ISCED 4C), ukončené závěrečnou zkouškou.
- Ve zkráceném studiu, pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou (ISCED 4A).
- V nástavbovém studiu, ukončeném maturitní zkouškou (ISCED 4A).

V České republice lze uskutečnit vzdělávání v konzervatořích, které „*poskytují umělecké vzdělávání v šestiletých programech pro žáky s ukončenou povinnou školní docházkou*”, kde žáci/studenti získávají vyšší sekundární vzdělávání a terciární úroveň vzdělávání „*a v osmiletých programech pro absolventy 5. ročníku základní školy*¹⁰⁵”, zde žáci/studenti získávají nižší sekundární vzdělávání, vyšší sekundární vzdělávání a terciární úroveň vzdělávání. Absolventi tak dosahují vyššího odborného vzdělání ISCED 5B ukončené absolutoriem s označením diplomovaný specialista (DiS), nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou ISCED 3A.

Předložením daného souboru osvědčení o získání profesních kvalifikací, lze složit závěrečnou či maturitní zkoušku bez předchozího absolvování přípravy v rámci formálního vzdělávání a získat tak střední vzdělání v některém středoškolském oboru.¹⁰⁶ Přehled a podmínky získání určité kvalifikace poskytuje Národní kvalifikační rámec¹⁰⁷.

¹⁰⁵ EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

¹⁰⁶ EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

¹⁰⁷ EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

3.4 Terciární vzdělávání/Higher Education (ISCED 5,6)

Irsko

Irský Univerzitní zákon z roku 1997 stanovuje cíle a funkce vysokých škol a další uspořádání. Legislativní rámec zachovává akademickou svobodu vysokých škol a respektuje různé tradice a institucionální autonomii každé univerzity.¹⁰⁸ V tomto ohledu jsou vysoké školy rozmanitější než v ČR.

Vysokoškolské vzdělávání je poskytováno převážně 7 univerzitami (největší je Trinity College, Dublin), 14 technologickými instituty (Institutes Of Technology), včetně Dublin Institute of Technology a 7 dalšími vysokými školami. Vedle toho je celá řada institucí terciárního vzdělávání, které poskytují odborné vzdělání např. umění a design, lékařství, ekonomická studia, rozvoj venkova, právo atd. Studenti se hlásí na vysoké školy prostřednictvím Central Applications Office (CAO). CAO je zodpovědný za zpracování žádostí na jednotlivé vysoké školy, ale veškerá rozhodnutí o přijetí jsou ponechána těmto institucím. Student je zodpovědný za správné zadání a vyplnění údajů v aplikaci CAO.¹⁰⁹

Na univerzitách a vysokých školách mohou studenti postupně studovat v programech a získat úroveň vzdělávání ISCED 5A, 5B a 6.

- University / College of Education – Higher Bachelor (čtyři roky) - Higher Diploma (jeden rok) - Postgraduate Diploma (atestace jeden rok) - Master's (další dva roky) - Doctoral degree (Ph.D), (další čtyři roky) - Duration not specified = Higher doctoral degree (neurčená délka, vyšší doktorantská úroveň)
- Institute of Technology - Higher certificate - Ordinary Bachelor's (studium na tři roky) - Honours Bachelor's (čtyři roky studia) - Higher Diploma (jeden rok) - Postgraduate Diploma (jeden rok atestace) - Master's (dva roky) - Doctoral degree (Ph.D), (doktorské studium v trvání čtyř let)¹¹⁰

¹⁰⁸ EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

¹⁰⁹ AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (Oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti) [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

¹¹⁰ AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (Oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti) [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

Česká republika

V českém vysokém školství byly vyšší odborné školy ukotveny v roce 1996 zákonem č. 258/96 Sb. a následně i ve školském zákoně č. 561/2004 Sb. délka studia na vyšších odborných školách je tři až čtyři roky. Studium je zakončeno absolutoriem a možností používat titul diplomovaný specialista (DiS).¹¹¹ Vyšší odborné vzdělávání je začleněno v ISCED 5B jako nižší terciární vzdělávání. Je pojímáno jako profesní studium, které rozvíjí a prohlubuje dovednosti získané ve vzdělávání na vyšším sekundárním stupni vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání, tak i praktickou přípravu pro výkon náročných činností.

Vzdělávání vysokoškolské se člení na úrovně ISCED 5A a 6 a uskutečňuje se na nejvyšším článku vzdělávací soustavy tj. na veřejných vysokých školách, zřizovaných zákonem, státních školách, které jsou zřizované zákonem a řízené příslušnými ministerstvy a soukromých škol, které působí na základě státního souhlasu. Vzdělávání na vysokých školách upravuje vysokoškolský zákon č. 111/1998 Sb. Zákon o vysokých školách. Studijní programy podléhají akreditaci, kterou uděluje MŠMT po schválení Akreditační komisí. Studenti se hlásí na jednotlivé vysoké školy prostřednictvím elektronických přihlášek jednotlivých vysokých škol. České vysokoškolské vzdělávání neuniverzitní dvoustupňovou strukturu a univerzitní třístupňovou strukturu:

- Bakalářský studijní program úrovně ISCED 5A, v délce studia 3 – 4 roky, zakončený státní závěrečnou zkouškou, obhajobou závěrečné bakalářské práce. Absolvent získává titulu bakalář (Bc.) nebo bakalář umění (BcA - v oblasti umění).
- Magisterský studijní program úrovně ISCED 5A, v délce 4 – 6 let v nestrukturovaném studiu je zakončen státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce, případně státní rigorózní zkouškou. Absolvent získává titul magistr (Mgr.) nebo inženýr (Ing.).
- Magisterský navazující studijní program (ISCED 5A), v délce 1 – 3 roky studia. Studium je zakončeno státní závěrečnou zkouškou a obhajobou diplomové práce, případně státní rigorózní zkouškou. Absolvent získává titul magistr (Mgr.) nebo inženýr (Ing.).

---

¹¹¹ PRŮCHA, Jan. *Srovnávací pedagogika*. vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7155-7.

- Doktorský studijní program (ISCED 6), v délce studia 3 – 4 roky. Studium je zakončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce. Absolventi získávají titul doktor (Ph.D.)¹¹²

3.5 Vzdelávání a odborná příprava dospělých

Irsko

Pracovní zkušenosti i osobní události v životě člověka ovlivňují další profesní vzdělávání. Každá profese klade na člověka stále vyšší požadavky, které jej vedou k získávání dalších znalostí, vědomostí a dovedností. Potřeba vzdělávání a rekvalifikací se zvyšuje i s nutností změny zaměstnání a být flexibilní ke změnám trhu práce.

Vzdělávání dospělých je pojímáno jako celoživotní proces učení a vzdělávání, který se stal fenoménem současné doby. Vzdělávání dospělých a tudíž i celoživotní vzdělávání a učení nabývá stále většího významu. Vývojové trendy představují množství nástrojů i doporučení, které podporují vzdělávání dospělých, následně zvyšuje transparentnost v oblasti kvalifikace, např. Evropský rámec kvalifikací (EQF). Podpora reforem ve státech EU i ve světě se zaměřuje na mobilitu pracujících na trhu práce.

Zájem o vzdělávání a zvyšování kvalifikace má stoupající tendenci. Zvyšující se požadavky na stupeň, zaměření, hloubku dosaženého vzdělání pracovních sil má vliv na poptávku vzdělávacích aktivit. Přístup ke vzdělávání a zajištění podmínek pro jeho uskutečňování je trvalou úlohou společností v EU.

V Irsku v této ekonomicky náročné době v měnícím se mezinárodním trhu, je poptávka po rekvalifikacích a vzdělávacích programech pro zvyšování kvalifikace a adaptability v rámci pracovních míst velmi žádoucí. Potřeba vzdělávat jednotlivce i vzdělavatele v sektoru odborné přípravy pro profesní život místních komunit je nedílnou součástí sociální politiky. Poskytování dalšího vzdělávání, kurzů a školení pro dospělé je soudobou prioritou Irska.

Vzdělávání dospělých je zakotveno v irských dokumentech, jak bylo již zmiňováno výše, je velmi finančně i rozsahem kurzů podporováno, a je prioritou státu. Rozsah

---

¹¹² EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

poskytování vzdělávání a odborné přípravy jsou hlavně zaměřeny na zvyšování kvalifikace i rekvalifikace lidí, kteří jsou nezaměstnaní.

Další vzdělávání je cíleně postaveno na základních znalostech a dovednostech (3 Level) a další odborné přípravě (4 Level), která nastává převážně po druhé úrovni vzdělávání, ale není součástí třetí úrovně. Účast na vzdělávání ve druhém stupni úrovně (Second Level Option) mohou absolvovat dospělí na každé střední škole, za předpokladu předložení Junior Certificate nebo vysvědčení Post Leaving Certificate (pomaturitní kurz s Certifikátem) či certifikátu City a Guilds (vzdělávací instituce). Do třetí úrovně vzdělávání lze nastoupit za předpokladu denního studia a studenti z řad dospělých mohou po přijetí požádat o sociální dávky, aby se mohli vzdělávat prezenční formou. Ostatní kurzy a rekvalifikace a odborného vzdělávání jsou poskytovány především prostřednictvím ETBI¹¹³, Department of Social Protection, FETAC, HETAC, DTI, Institutes of Technology Ireland, Univesity, které jsou v Irsku oficiálně uznávané.

Od roku 2012 Národní úřad pro kvalifikaci Irska sloučil HETAC, FETAC a IUQB v novou integrovanou agenturu úrovně a kvalifikace Irska QQI¹¹⁴, která zastřešuje a bude nadále poskytovat kontinuitu ve vývoji služeb a je zodpovědná za kvalitu dalšího a vysokoškolského vzdělávání a odborné přípravy.

Vzdělávání dospělých ve výše uvedených institucích je akreditováno NFQ¹¹⁵. Irský systém vzdělávání dospělých je velmi dobře systémově propracován a propojen. Dospělí, si mohou zvolit variantu postupného dosahování jednotlivých stupňů úrovně prostřednictvím institucí a tím doplňovat průběžně vzdělání a odborné vzdělání. Podle svého tempa a podle svého výběru si volí jednotlivé směry a moduly, ve kterých je velmi přesně vypsáno kolik musí studující splnit kreditů, popřípadě kolik dalších předmětů pro splnění počtu kreditů je potřeba si doplnit. Účastník má možnost splnit jednotlivé předměty či úrovně (Level) předmětu od konce srpna, kdy si zapisují jednotlivé moduly a zvolené předměty a vytvářejí si vlastní rozvrh, do začátku července, kdy by měly být jednotlivé předměty splněny. Student si tak může jednotlivé moduly rozložit na delší období. Při splnění jednotlivých modulů a daného počtu

---

¹¹³ Education and Training Boards Ireland – vzdělávání a odborná příprava Boards Irska

¹¹⁴ Quality and Qualifications Ireland – Integrovaná agentura pro úrovně a kvalifikace Irska

¹¹⁵ Národní soustava kvalifikací Irska

kreditů se účastník posouvá o Level výš. Tímto způsobem má možnost doplnit si vzdělání natolik, aby mohl požádat i o vstup do terciární úrovně vzdělávání.

Jak už bylo zmíněno, irské školství používá v primary vzdělávání slovní hodnocení a v primary Senior Cycle se užívají abecední stupně hodnocení od A až po F, přičemž každé písmeno je procentuálně vyčísleno. Při dosahování hodnocení k získání certifikátů v post-primary, tj. ve vzdělávání a odborné přípravě dospělých je hodnocení podobně procentuálně založené, jen jsou zde pouze tři možné stupně ohodnocení. Nejnižším stupněm je Level – Pass v rozsahu 54 % až 64 % a čítá 120 až 139 kreditů, následujícím je Level – Meritt v rozsahu 65 % až 79 % a čítá 140 až 169 kreditů, posledním je Level – Distinction a je v rozsahu 80 % až 100 % a čítá 170 až 200 potřebných kreditů, přičemž každý modul může mít procentuální i kreditové ohodnocení rozdílné.

Další odlišností je samotný akt hodnocení. Zadané samostatné práce, testy a portfolia z daného předmětu jsou hodnoceny centrálně, tzn., že lektor jen ve velmi malé působnosti hodnotí jednotlivé práce. Lektor zhodnotí pouze slovní projev. Vše ostatní je odesíláno do centra instituce a tam je hodnocení provedeno. Práce musejí splňovat určité dané standardy a dle nich je procentuálně vyčíslen konečný výsledek, který je účastníkům vzdělávání sdělen elektronicky či písemnou formou, podobně jako je tomu u žáků v České republice při písemné didaktické maturitní zkoušce.

V konečném výsledku další vzdělávání umožní přístup k zaměstnání, nebo do třetí úrovně vzdělávání.¹¹⁶

Při vstupu na terciární stupeň vzdělávání se studenti a z řad dospělých zapisují centrálně přes aplikaci CAO¹¹⁷, která zpracovává žádosti o vysokoškolské programy v irských vysokých školách. O přijetí rozhoduje výběr vysoké školy, a procentuální hodnocení z předchozího vzdělávání, přičemž minimální limit si udává každá vysoká škola sama a také sama zodpovídá za jednotlivá přijetí studentů.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Education Training Boards Ireland . [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.etbi.ie/etbs/further-education-and-training

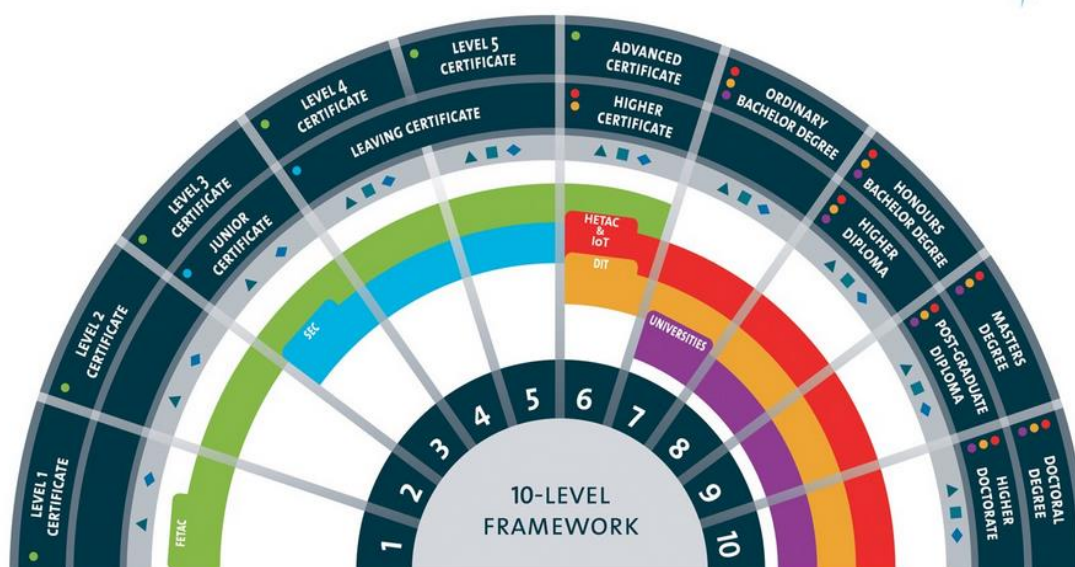
¹¹⁷ Central Application Office – Centrální aplikace office

¹¹⁸ AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (Oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti) [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

NFQ poskytuje prostředek, jehož pomocí lze uznat získanou kvalifikaci mimo území Irska a poskytuje porovnání úrovně kvalifikací v irském systému.

Národní soustava kvalifikací Irska čítá 10 stupňů úrovně vzdělávání a každá z nich má své standardy vzdělávání, které lze porovnat s Evropským rámcem kvalifikací EQF. Irsko tak významně přispělo k vývoji naplňování Boloňského procesu a nadále tak hraje důležitou roli při vytváření a zajišťování vysoké kvality a standardů rozhodujících pro budování důvěry mezi systémy školství v EU.

Obrázek 10: Národní soustava kvalifikací Irska

National Framework of Qualifications¹¹⁹ s hodnotícími institucemi a oceněním v rámci 10 stupňů úrovně vzdělávání, které lze návazně studovat v jednotlivých institucích.

Zdroj: [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:

http://www.nfq.ie/nfq/en/FanDiagram/nqai_nfq_08.html

Česká republika

Vzdělávání dospělých v České republice je zaměřeno na vzdělávání všeobecné, odborné i občanské a zájmové. Ukotvení lze nalézt v zákonech a normách, např. v školském zákonu - Zákon č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který nabyt účinnosti 1. 1. 2005, ve kterém je koncepce celoživotního učení, jsou v něm definované jiné než denní formy vzdělávání, zkrácené studium, role nástavbového studia, možnost uznání již dříve získaného vzdělání (neformálního i informálního), možnosti dalšího vzdělávání

¹¹⁹ Národní soustava kvalifikací Irska

v kurzech a jejich uznání stupně vzdělání. Dále zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání v souladu s Národním kvalifikačním rámcem z roku 2006. Zákon o vysokých školách a normy související s výkonem práce, např. odborný rozvoj zaměstnanců obsahují část o celoživotním vzdělávání. Patří zde zmínit i zákon o pedagogických pracovnících s vyhláškou o jejich dalším vzdělávání z roku 2006. Nelze opomenout i zákony a právní předpisy o technických normách specifikující požadavky na odbornou způsobilost a kvalifikační požadavky, atd.

V hlavních strategických dokumentech např. Strategie celoživotního učení ČR 2007, Národní program reforem či Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020, jsou vytyčeny obecné cíle vzdělávání dospělých, které spadá do kompetence MŠMT, je např. Akreditačním orgánem, MPSV, které zde má svou působnost v rámci rekvalifikačního vzdělávání. I další ministerstva působí v oblasti vzdělávání dospělých.¹²⁰

Celoživotní vzdělávání dospělých je všeobecně vnímáno jako důležitá deviza v profesním i společenském uplatnění člověka. Lidé přehodnocují svou pozici na trhu práce a to bývá nejčastější motivací pro další vzdělávání.

Česká republika nemá, oproti Irsku, v současné době ucelený systém v oblasti vzdělávání dospělých. Současná nabídka kurzů, rekvalifikací i dalšího studia je obecně považována za dostatečnou, i přes některé nedostatky ve kvalitě či přehlednosti nabízených oborů vzdělávání, která tak brání většímu zapojení veřejnosti do vzdělávání dospělých.¹²¹

Vzdělávání dospělý lze aplikovat již od druhého stupně tj. nižšího sekundárního stupně. Obce jako zřizovatelé mají možnost poskytnout vyučovací prostředky pro vzdělávání a osvětu, např. základní školy, muzea, galerie, knihovny a dal.

Vzdělávání na vyšší sekundární úrovni mohou umožňovat i instituce poskytující komerční vzdělávání (i školy), firmy a organizace poskytující vzdělávání v rámci podniku pro své zaměstnance. Formální vzdělávání se uskutečňuje především kombinovaně, dálkově a blended learning, tj. kombinaci prezenčního a e-learning studia. Programy, kurzy a semináře, které pořádají instituce, připravující dospělé

---

¹²⁰ EURYPEDIA. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.webgate.ec.europa.eu

¹²¹ Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06]. Dostupné z: www.aivd.cz/vyzkumy

ke zkoušce profesní kvalifikace, mohou být uznány jako stupeň vzdělání po splnění standardizovaných náležitostí.

V terciárním formálním vzdělávání vysoké školy nabízejí studijní programy nejčastěji ve formě kombinované, prezenční s možností individuálního studijního plánu. K získání žádané úrovně musejí studenti, kteří již vstoupili na trh práce, skládat tytéž zkoušky a získávat stejný počet kreditů ve stejné době studia (příp. o jeden rok déle) jako studenti v denní formě studia. VŠ v rámci celoživotního vzdělávání poskytují programy mimo rámec standardních programů, avšak akreditovaných a profesně orientovaných, např. vzdělávání pedagogických pracovníků v doplnění určité odbornosti, dále programy zájmově zaměřené, např. univerzity třetího věku. Tito uživatelé, však nemají statut studenta. Patří sem i instituce poskytující rekvalifikace podle § 108 odst. 2. zákona č. 435/2005 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. Zde hraje významnou roli Úřad práce ČR, za jeho přispění mohou některé instituce zajišťovat rekvalifikační kurzy, školení apod.

V níže uvedené tabulce lze sledovat jednotlivé úrovně vzdělávání dle EQF a zemí Irsko a České republiky v úrovních ISCED 11.

Tabulka 1: Úrovně národních kvalifikací Irska a České republiky ve srovnání s úrovněmi EQF

EQF	Bologna Framework	Irsko Framework levels	Irish Major Award-Types	Česko	Úrovně vzdělávání
0	Ranné dětství rozvoj vzdělávání pro děti do věku tří let, Vzdělávání v ranném dětství pro děti od věku tří let.	0		0	
1		1	Level 1 Certificate	1	Základy vzdělávání, včetně základní škola speciální
		2	Level 2 Certificate		
2		3	Level 3 Certificate, Junior Certificate	2	Základní vzdělání, Střední vzdělání bez výučního listu, střední vzdělání s výučním listem, délka studia 2 roky
3		4	Level 4 Certificate, Leaving Certificate	3	Střední vzdělání s výučním listem, v délce trvání 3 roky
4		5	Level 5 Certificate, Leaving Certificate	4	Střední vzdělání s maturitní zkouškou, všeobecné, s odborným výcvikem, odborné Programy krátkého cyklu
5	Short Cycle within First Cycle	6	Advancet Certificate, Higher Certificate	5	V ČR se budou teprve vytvářet
		7	Ordinary Bachelor Degree		Vyšší odborné vzdělání, včetně konzervatoří
6	First Cycle	8	Honours Bachelor Degree, Higher Diploma	6	Vysokoškolské bakalářský studijní program
7	Second Cycle	9	Masters Degree, Post-Graduate Diploma	7	Vysokoškolské – magisterský studijní program
8	Thied Cycle	10	Doctoral Degree, Higher Doctorate	8	Vysokoškolské – doktorský studijní program

Zdroj: autor práce

EMPIRICKÁ ČÁST

V závěrečné kapitole praktické části je prezentována komparativní analýza vzdělávacího systému Irska a České republiky na základě dostupných odborných i oficiálních zdrojů. Empirická část práce vychází z teoretických východisek a zaměřuje se především na zjištění a komparaci postojů dospělých v Irsku a v České republice k dalšímu vzdělávání.

4 ANALÝZA VÝZKUMU

Účelem výzkumu bylo získat současné názory respondentů na vzdělávání dospělých, které posloužily k analýze, tj. k redukci, organizaci, sumarizaci informací, syntéze a dedukci s cílem dát úvahou význam zodpovězených výzkumných otázek podpořené validní evidencí. Souběžně byly porovnávány výsledky irských a českých respondentů komparativní analýzou.

Kvalitativní výzkum byl proveden numerickou analýzou dat s cílem postřehnout zajímavá témata pro navržení hypotéz. Vyplněné dotazníky byly zpracovány a vyhodnoceny, a posloužily jako základ pro vypracování dotazníku pro kvantitativní výzkum, ve kterém byla využita statistická a popisná metoda analýzy dat.

Účel studie je propojen s výzkumnými otázkami a metodami, které byly použity k řešení. Závěry o datech jsou prezentovány s ohledem na pokládané výzkumné otázky a stanovené hypotézy.

4.1 Vymezení zkoumaného problému

Na základě studia odborné literatury a dostupných dokumentů vztahujících se ke vzdělávání dospělých a jejich účasti na dalším vzdělávání lze konstatovat, že celá společnost v posledních více než dvou desetiletí bezpochyby prošla významnými

změnami způsobenými přechodem k tržnímu hospodářství, k postindustriální a informační společnosti. Tyto transformace se projeví i na trhu práce, především nezaměstnaností. Stále více vzrůstají požadavky na znalosti s informačními technologiemi, profesní dovednosti a dal. To vše se promítá do vzdělání, které začíná být určujícím faktorem dnešní doby. Vzdělávání je vnímáno jako investice do lidského kapitálu, který podporuje ekonomický růst, zvyšuje produktivitu výnosů a v neposlední řadě sociální i osobnostní rozvoj a tím i kvalitu života.

Průzkumy a dostupné analýzy, které byly v minulých letech provedeny, naznačují stoupající tendenci zájmu o další vzdělávání dospělých. Komparace podílu na vzdělávání, motivace, preferované formy vzdělávání a dalších kritéria mezi dvěma zeměmi EU může být v této oblasti podnětná.

4.2 Vymezení skupin respondentů

Strukturovaný řízený rozhovor byl proveden s náhodnými respondenty na území Plzně a Kladna v České republice, v Irsku ve městě Tullamore a Dublin. Rozhovory se uskutečnily postupně s devíti jednotlivci dospělé populace (s muži i ženami).

Dotazníkového šetření se zúčastnili zástupci obou zemí v celkovém počtu 200 respondentů, a to 100 z Irska a 100 z ČR.

V obou šetřeních, byli vybráni respondenti, kteří již vstoupili po formálním vzdělávání na trh práce. Náhodně vybraní byli z různých věkových skupin v rozmezí 21 až 64 let, z rozdílných oblastí, pozic a zařazení na trhu práce (i nezaměstnaní), z řad státního i soukromého sektoru malých i velkých firem a také z různého stupně ukončeného formálního vzdělávání.

4.3 Cíle výzkumu a hypotézy

Cílem diplomové práce je pohled na systémy vzdělávání, jejich komparace. Záměrem výzkumu bylo zjistit současný i budoucí podíl na vzdělávání dospělých, jejich motivaci k dalšímu učení, míru ochoty finančně účasti se na něm podílet, upřednostňované formy

vzdělávání i to jakým programům či kurzům dávají dospělí v dalším vzdělávání přednost. To vše v komparaci Irských a Českých respondentů.

Cíl č. 1: Zjistit, zda více než 50 % dospělé populace, která již vstoupila na trh práce po formálním vzdělávání, má zájem o další vzdělávání.

Cíl č. 2: Zjistit zda 50 % dospělé populace, která již vstoupila na trh práce po formálním vzdělávání, je ochotno si další vzdělávání i částečně zajistit finančně.

Cíl č. 3: Zda 60 % dospělé populace, která již vstoupila na trh práce po formálním vzdělávání, v dalším vzdělávání preferuje, nebo by preferovala formální vzdělávání.

Hypotéza č. 1: Více než 50 % dospělé populace má zájem o další vzdělávání.

Hypotéza č. 2: 50 % dospělé populace je ochotno si další vzdělávání i částečně zajistit finančně.

Hypotéza č. 3: 60 % dospělé populace preferuje, nebo by preferovalo formální vzdělávání.

4.4 Metody šetření

Pro zjišťování primárních výsledků byl zvolen kvalitativní výzkum formou řízeného strukturovaného rozhovoru, jedna z technik sběru dat v sociálním výzkumu. Rozhovory se uskutečnily postupně s devíti jednotlivci dospělé populace. Všichni respondenti byli náhodně vybráni. V řízeném strukturovaném rozhovoru odpovídali postupně na přímé otázky a odpovědi byly zaznamenány tazatelem do předem připraveného dotazníku. Z časového hlediska byli řízené strukturované rozhovory kvalitativně ideální jako podklad pro kvantitativní dotazníkové šetření.

Dotazník pro kvantitativní výzkum byl sestaven ze souboru otázek vplynuvších z řízených rozhovorů. Respondenti odpovídali anonymně písemnou formou. Celkem bylo v dotazníku šest položek s možností výběru uzavřených odpovědí.

4.5 Výzkumný soubor

V primární přípravě bylo analyzováno celkem 18 dotazníků z řízeného strukturovaného rozhovoru, z nichž každý obsahoval deset položek s uzavřenými odpověďmi, na které respondenti odpovídali dle svého uvážení z nabízených možností.

Na základě analýzy řízeného strukturovaného rozhovoru byly vybrány položky do dotazníkového šetření, který čítal šest položek v návaznosti na navržené hypotézy, tak aby obsáhly zkoumané cíle.

4.6 Obsah dotazníků

Řízený strukturovaný rozhovor zaznamenal v první položce, zda je respondent z České republiky či z Irska. Další položky zjišťovaly obecné informace o dotazovaném a to (viz. Příloha A, B):

- *Pohlaví, věk, dosažené formální vzdělání*
- *Prostředí, ze kterého respondent přichází*
- *Pohnutka/motivace k dalšímu vzdělávání*
- *Upřednostnění formy vzdělávání*
- *Ochota částečně si financovat další vzdělávání*
- *Zájem o další vzdělávání a dal.*

Na základě analýzy z výše uvedených položek zkoumaného vzorku respondentů, byly vybrány do dotazníkového šetření ty, které reflektovali intenci a cíle hypotéz.

Primárním nebylo zkoumat věk, muže a ženy jednotlivě, prostředí, ze kterého vychází či dokončené vzdělání, ale podíl a motivaci k dalšímu vzdělávání, preferované formy vzdělávání a tím zmapovat, byť by na malém vzorku dospělé populace, jak rozdílné postoje mohou mít irští respondenti oproti českým.

Následně předložený dotazník (viz. Příloha C, D) čítal šest položek, přičemž v dotazníku respondenti odpovídali na otázky zaměřené na formy vzdělávání, motivaci k dalšímu vzdělávání, zda jsou ochotni se na něm finančně podílet, preferované programy a směry vzdělávání, účast v dalším vzdělávání.

4.7 Analýza získaných dat

Pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání

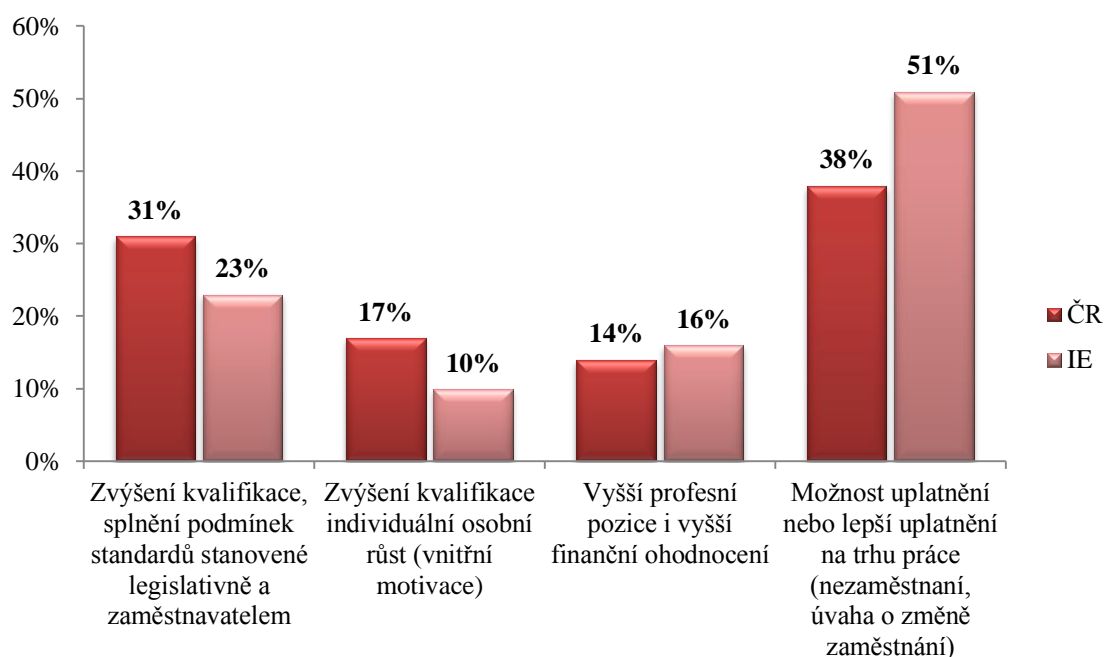
Otázka č. 1: Jaká by byla Vaše hlavní pohnutka, motivace k případnému dalšímu vzdělávání, nebo jaká je Vaše hlavní pohnutka, motivace ke vzdělávání?

Tabulka 2: Pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání

	ČR	IE
Zvýšení kvalifikace, splnění podmínek standardů stanovené legislativně a zaměstnavatelem	31%	23%
Zvýšení kvalifikace individuální osobní růst (vnitřní motivace)	17%	10%
Vyšší profesní pozice i vyšší finanční ohodnocení	14%	16%
Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce (nezaměstnaní, úvaha o změně zaměstnání)	38%	51%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 7: Pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Pomocí otázky č. 1, kterou znázorňuje graf č. 7, byla zjišťována nejčastější pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání dospělé populace, která již vstoupila na trh práce

po formálním vzdělávání. Nejvíce oslovených respondentů v dotazníkovém šetření zaškrtnulo odpověď „Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce“. V České republice tuto odpověď volilo 38 respondentů, což je 38 %, zatímco v Irsku volilo tuto odpověď o 13 respondentů více, což zaujímá 51 %. Druhou nejvíce volenou odpovědí bylo „Zvýšení kvalifikace, splnění podmínek standardů stanovené legislativně a zaměstnavatelem“. Zatímco v ČR odpovědělo celkem 31 respondentů, což činí 31 %, v Irsku odpovědělo pouze 23 respondentů, což činí 23 % z celkového počtu irských respondentů. Třetí častou odpovědí na motivaci u respondentů z Irska bylo „Vyšší profesní pozice i vyšší finanční ohodnocení“. Celkem označilo tuto možnost 16 respondentů z Irska, což je 16 %. Oproti tomu v ČR jako třetí častou odpověď dotazovaní označovali „Zvýšení kvalifikace individuální osobní růst“ a to v počtu 17, tj. 17 %. Na posledním místě v ČR respondenti volili možnost „Vyšší profesní pozice i vyšší finanční ohodnocení“ v počtu 14 dotazovaných, tj. 14 %. Nejméně respondentů z Irska volilo „Zvýšení kvalifikace individuální osobní růst“ v počtu 10 dotazovaných, což je 10 %. Z odpovědí všech respondentů vyplývá, že největší pohnutkou či motivací pro další vzdělávání pro dospělou populaci jak v Irsku, tak i v České republice je „Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce“.

Volba odpovědi koresponduje se situací v Irsku, která nastala v důsledku ekonomické krize, kdy stoupla nezaměstnanost v letech 2008 až 2012 až na 14 %. Přesto, že Irsko je země imigrantů, v této době se zvýšila enormně emigrace Irů. Na tuto situaci reagovala vláda, která modifikovala sociální politiku odpovídající stávajícímu stavu na pracovním trhu směrem pro potřeby společnosti. Proto podpora vzdělávání se stala prioritou a součástí příležitostí na trhu práce.

V České republice je situace obdobná, přestože podpora vzdělávání dospělých v praxi není tak systémově zajištěná, možnost uplatnění či lepší uplatnění na trhu práce je značnou motivací pro další vzdělávání dospělých.

Preferovaná forma vzdělávání

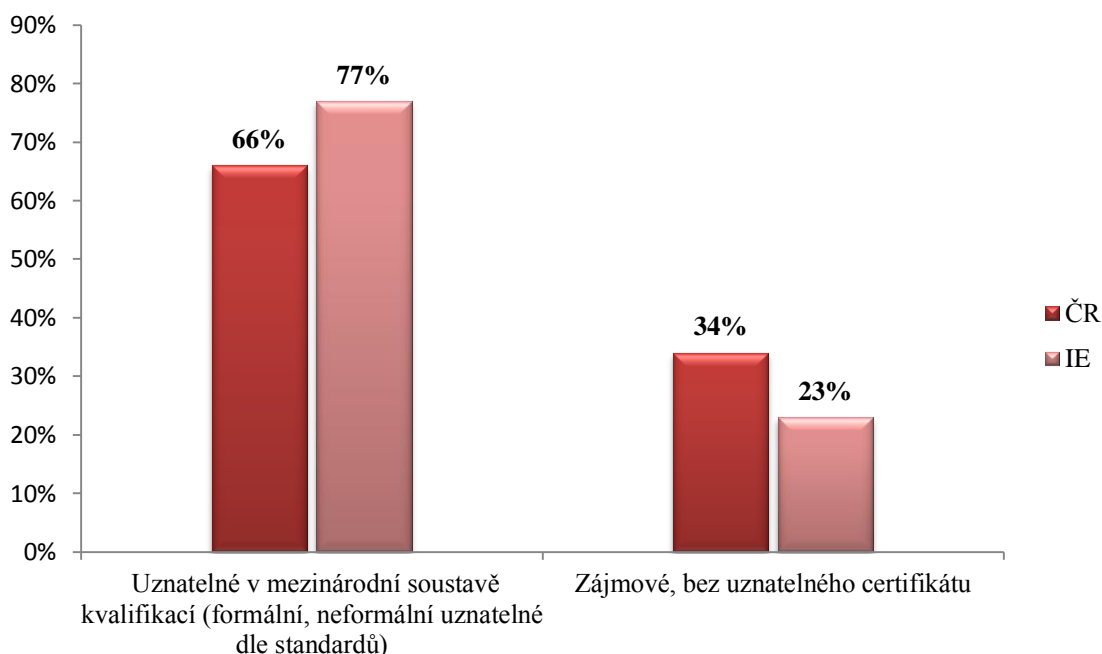
Otázka č. 2: Jakou základní formu vzdělávání preferujete?

Tabulka 3: Preferovaná forma vzdělávání

	ČR	IE
Formální (vzdělávání ve školách, v institucích, úrovně ISCED)	66%	77%
Neformální (např. instituce pro profesní vzdělávání, podnikové vzdělávání, zájmové vzdělávání)	34%	23%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 8: Preferovaná forma vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf č. 8 znázorňuje preferovanou základní formu vzdělávání. Respondenti z obou zemí jednoznačně preferují „Formální (vzdělávání ve školách, v institucích, úrovně ISCED)”. 77 respondentů z Irska, tj. 77 % a 66 % respondentů z ČR volilo tuto možnost. Poměrně menší počet dotazovaných volilo „Neformální (např. instituce pro profesní vzdělávání, podnikové vzdělávání, zájmové vzdělávání)”, jen 23 dotazovaných z Irska, tj. 23 % a o 11 respondentů více v ČR, tj. 34 %. Z odpovědí na tuto otázku vyplývá, že formální vzdělávání se stává v posledních letech součástí i vzdělávání dospělých. Nejedná

se přitom o formální vzdělávání v prvním proudu vzdělávání. Dospělí v ČR nejsou žáky či studenty, ale pouze účastníky studia. Přesto jde především o vzdělávání, které je uznané úrovněmi ISCED. V systému vzdělávání dospělých a odborné přípravy v Irsku jsou téměř všechny programy založeny na systému FETAC a HETAC které jsou uznány EQF. Tudíž většina dospělých volí stále častěji tuto formu formálního vzdělávání, ve kterém je podpoří Department of Social Protection.

Preferované formy vzdělávání v dalším vzdělávání dospělých

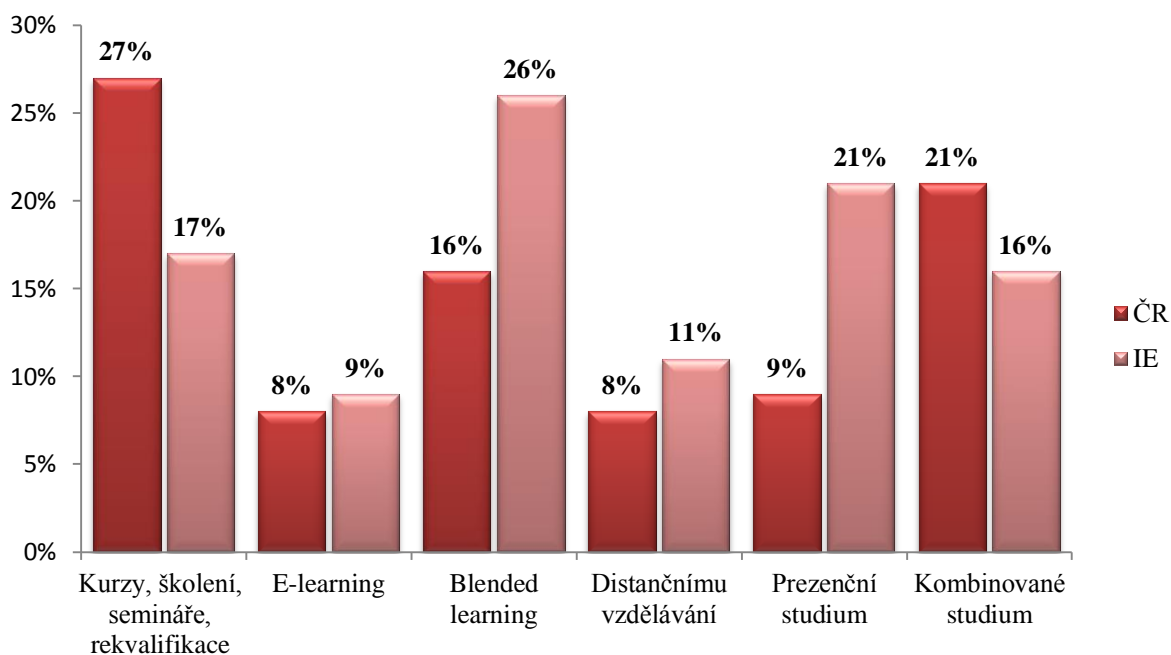
Otázka č. 3: Kterou z níže uvedených forem vzdělávání v dalším vzdělávání preferujete?

Tabulka 4: Preferované formy vzdělávání v dalším vzdělávání dospělých

	ČR	IE
Kurzy, školení, semináře, rekvalifikace	27%	17%
E-learning	8%	9%
Blended learning	16%	26%
Distančnímu vzdělávání	8%	11%
Prezenční studium	9%	21%
Kombinované studium	21%	16%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 9: Preferované formy vzdělávání v dalším vzdělávání dospělých

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

V otázce č. 3 „Kterou z níže uvedených forem vzdělávání v dalším vzdělávání preferujete?“ odpovídali respondenti z České republiky, že nejvíce preferují „Kurzy, školení, semináře, rekvalifikace (pořádané zaměstnavatelem, profesní vzdělávání pro výkon profese pořádané externími vzdělávacími institucemi, Úřady práce)“, v počtu 27 respondentů, tj. 27 %. Druhou nejčastější volbou bylo „Kombinované studium

(kombinace prezenčního a samostudia)”, v počtu 21 respondentů, tj. 21 %. Třetí preferovanou formou vzdělávání je v ČR „Blended learning (kombinace prezenčního a e-learning studia)”, která se stává velmi příznivou zejména pro plně zaměstnané. Forma vzdělávání „Prezenční studium (denní studium, případně s IVP)” je zvolena 9 respondenty, tj. 9 % a po 8 % je preferováno „Distanční vzdělávání” a „E-learning”, což je po 8 dotazovaných. Dle dotazovaných v Irsku je nejvíce preferováno vzdělávání „Blended learning (kombinace prezenčního a e-learning studia)” a to v počtu 26 dotazovaných, což čítá 26 %. Dále 21 dotazovaných volilo „Prezenční studium (denní studium, případně s IVP)”, to je 21 % ze sta dotazovaných. „Kurzy, školení, semináře, rekvalifikace (pořádané zaměstnavatelem, profesní vzdělávání pro výkon profese pořádané externími vzdělávacími institucemi, Úřady práce)” preferuje 17 z dotazovaných, tj. 17 % a 16 jich volilo pro „Kombinované studium (kombinace prezenčního a samostudia)”, což je 16 %. „Distanční vzdělávání (samostatné studium za podpory multimédií, studující je fyzicky vzdálen od učitele)” preferuje 11 %, což bylo 11 dotazovaných a nejméně volený byl „E-learning”, a to 9 respondenty, tj. 9 %.

Z odpovědí na otázku vyplynulo, že v České republice jsou nejvíce preferované kurzy, semináře a hlavně rekvalifikace, které jsou podporované Úřadem práce, dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, neboť se jedná o krátkodobé vzdělávání a je uznáno EQF. Rekvalifikační studium je časově velmi výhodné a účastník v poměrně krátké době může získat osvědčení o určité základní odbornosti. V Irsku dle dotazníkového šetření, lidé nejvíce preferují „Blended learning (kombinace prezenčního a e-learning studia)”. Tato možnost skýtá v geografických podmínkách Irska větší možnost účasti, časovou flexibilitu i finanční dostupnost pro zaměstnané.

Ochota finančního podílení se na dalším vzdělávání

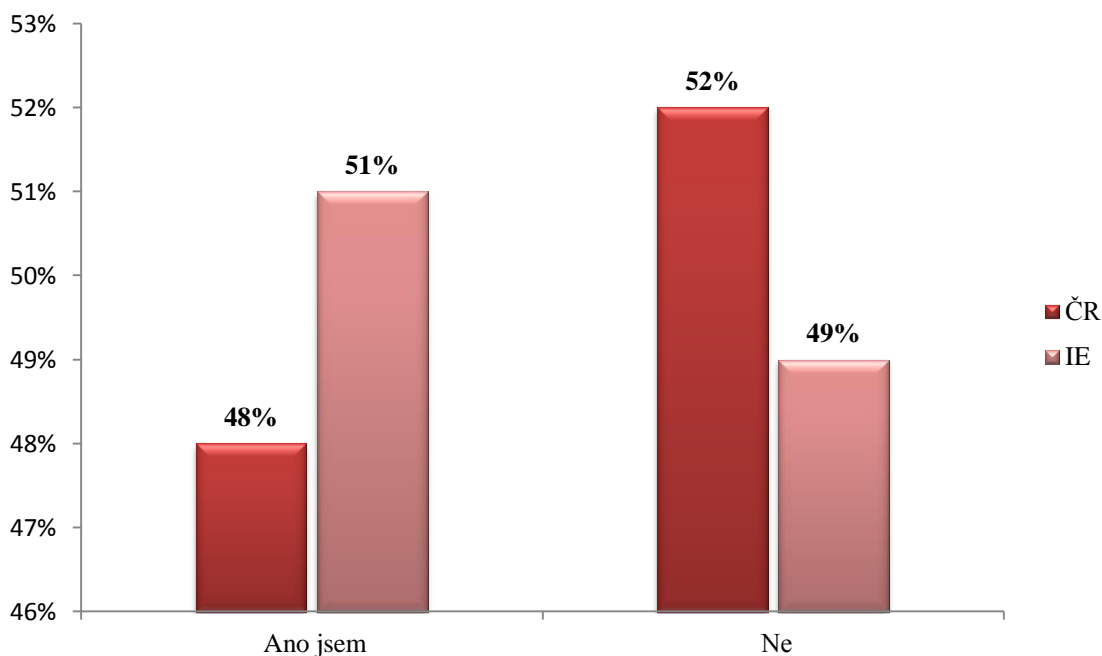
Otázka č. 4: Jste ochoten/ochotna, nebo byl/byla byste ochotna se finančně podílet na dalším vzdělávání?

Tabulka 5: Ochota finančního podílení se na dalším vzdělávání

	ČR	IE
Ano jsem	48%	51%
Ne	52%	49%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 10: Ochota finančního podílení se na dalším vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf č. 10 naznačuje velkou rozdílnost mezi odpověďmi irských a českých respondentů. V České republice odpověděl větší počet respondentů na otázku „Jste ochoten/ochotna, nebo byl/byla byste ochotna se finančně podílet na dalším vzdělávání?“, odmítavě „Ne“ v počtu 52, tj. 52 % a zbývajících 48 respondentů, tj. 48 % finanční účast na dalším vzdělávání potvrzuje. V Irsku naopak větší počet respondentů tj. 51, což čítá 51 %, odpovědělo „Ano jsem“ ochoten/ochotna se podílet. Naopak menší počet respondentů odpovědělo „Ne“ v počtu 49, tj. 49 %. Z odpovědí vyplynula rozdílnost přístupu ke vzdělávání. Je patrné, že v Irsku je investice do vzdělávání pojmána v širších

souvislostech. Lidé si zde uvědomují nutnost vzdělávání a zároveň očekávají návratnost v podobě možnosti lepších podmínek uplatnění na trhu práce, ale i možnost vyššího ohodnocení či vyššího pracovního zařazení. Oproti tomu přístup českých respondentů odráží zejména nepřehlednost a někdy i složitost či nepropojenost v systému vzdělávání dospělých. V neposlední řadě tu hraje svou úlohu úroveň některých vzdělávacích programů, kurzů či rekvalifikací.

Budoucí účast ve vzdělávání

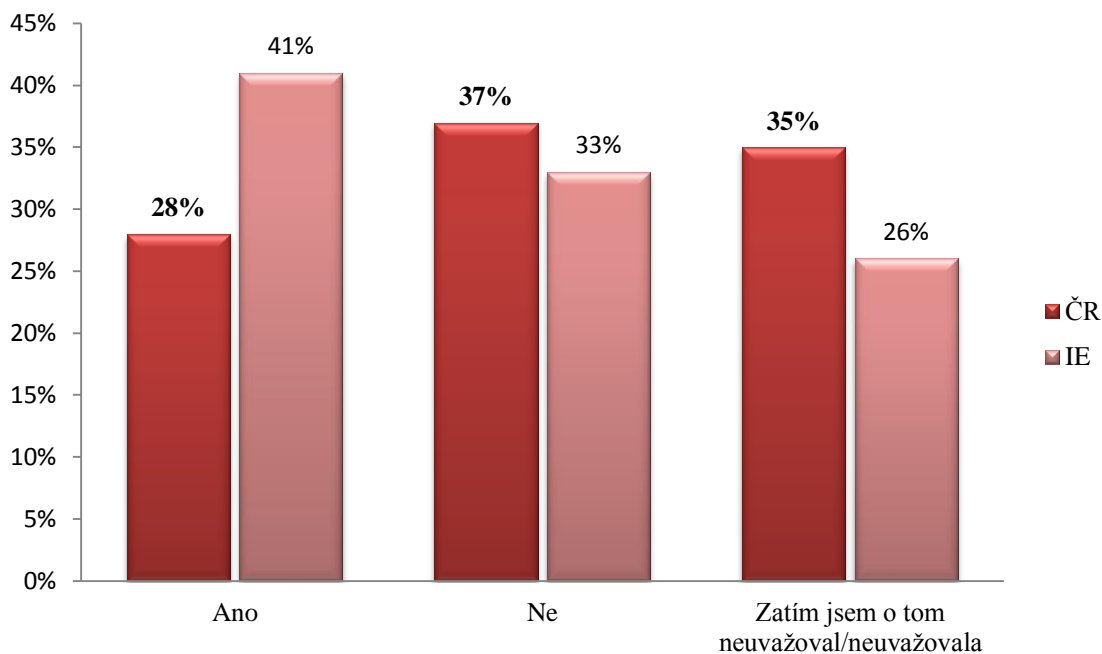
Otázka č. 5: Uvažujete o dalším vzdělávání?

Tabulka 6: Budoucí účast ve vzdělávání

	ČR	IE
Ano	28%	41%
Ne	37%	33%
Zatím jsem o tom nevažoval/nevažovala	35%	26%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 11: Budoucí účast ve vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Otázka č. 5 „Uvažujete o dalším vzdělávání?“ ve výsledku z grafu č. 11 se ukazuje, že je mnoho těch, kteří zvažují další vzdělávání a těch kteří zatím ještě o studiu nevažovali. Zde je jistě potenciál možných účastníků dalšího vzdělávání. V České republice odpovídali respondenti takto: nejméně jich odpovědělo „Ano“, a to v počtu 28 respondentů, tj. 28 %, 37 odpovědělo „Ne“, což čítá 37 % a 35 odpovědělo „Zatím jsem o tom nevažoval/nevažovala“, tj. 35 % dotazovaných. Respondenti z Irska odpovídali v počtu 41 dotazovaných „Ano“, což je 41 %, 33 respondentů zaškrtno „Ne“,

což čítá 33 % a „Zatím jsem o tom neuvažoval/neuvažovala” zvolilo 26 respondentů, tj. 26 %.

Tento graf ukazuje největší rozdílnost v pozitivní úvaze o dalším vzdělávání. Opět tyto výsledky vypovídají o rozdílném náhledu irských a českých respondentů na nezbytnost dalšího vzdělávání. Přestože rozdíly nejsou markantní, odráží momentální situaci v této oblasti. V Irsku stoupá možnost i úroveň vzdělávání dospělých, zatímco v České republice jsme ve fázi ucelení tohoto systému.

Současná účast ve vzdělávání

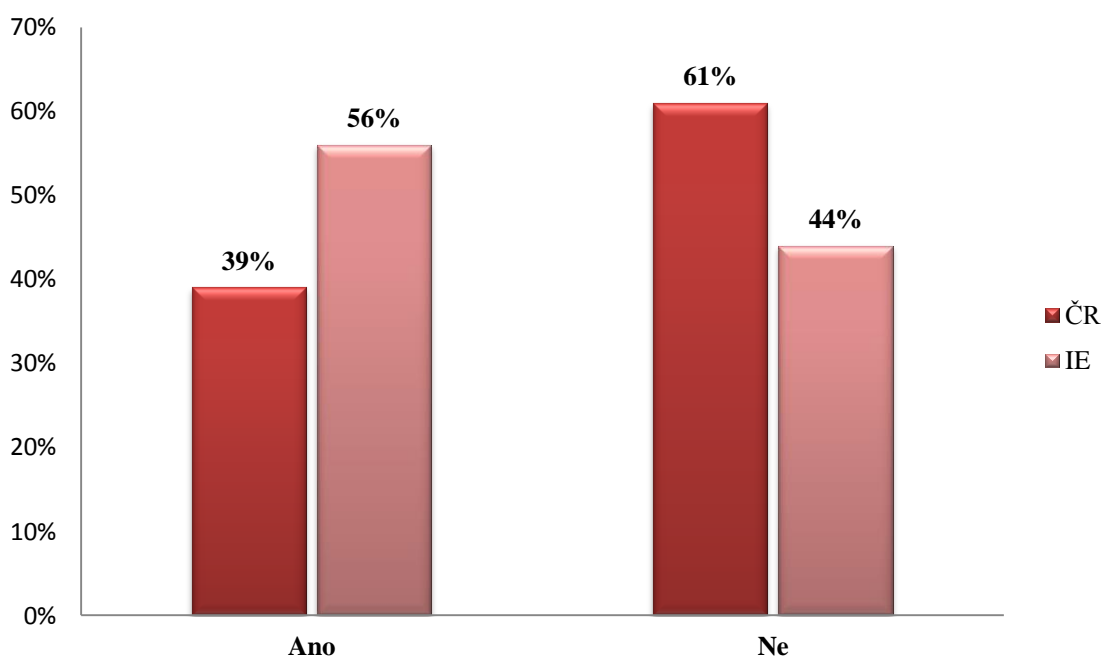
Otázka č. 6: Jste účastníkem dalšího vzdělávání dospělých?

Tabulka 7: Současná účast ve vzdělávání

	ČR	IE
Ano	39%	56%
Ne	61%	44%

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

Graf 12: Současná účast ve vzdělávání

Zdroj: autor práce (vlastní šetření)

V posledním grafu č. 12 je srovnání na přímou otázku „Jste účastníkem dalšího vzdělávání dospělých?“. Rozdíl je zde velmi významný. Zatímco v České republice respondenti odpověděli poměrně v malém počtu 39 „Ano“, tj. 39 % a 61 volilo „Ne“, tj. 61 %. V Irsku je to téměř naopak, 56 respondentů odpovědělo „Ano“, to činí 56 %, zatímco 44 dotazovaných odpovědělo „NE“, to je 44 %.

Zde je vidět velmi výrazný rozdíl v účasti respondentů z Irska a z České republiky ve vzdělávání. Velké možnosti i pozitivní postoje, které ovlivňují vstup dospělé populace do vzdělávání v Irsku, jsou zde velmi znatelné. Naopak u respondentů z České republiky je vzdělávání zatím spíše negováno. Přehledný systém vzdělávání

a propustnost mezi jednotlivými programy či moduly stále chybí. Dospělou populaci v ČR zřejmě nejvíce odradí zdlouhavé hledání možností vzdělávání, přílišná finanční zátěž, kterou vzdělávání dospělých většinou doprovází či slabá poradenská činnost v této oblasti.

4.8 Závěry výzkumu

Na základě analýzy a sumarizace provedeného dotazníkového šetření lze shledat, že hypotéza č. 1 byla negována, zatímco hypotéza č. 3 byla verifikována. Hypotéza č. 2 byla z šetření v Irsku verifikována a z České republiky negována.

Hypotéza č. 1 tvrdí, že *více než 50 % dospělé populace má zájem o další vzdělávání.* Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že tato hypotéza byla negována. Cílem H1 bylo „zjistit, zda více než 50 % dospělé populace, která již vstoupila na trh práce po formálním vzdělávání, má zájem o další vzdělávání.“ K této hypotéze se váže položka č. 5, která sice vypovídá o vyšším zájmu irských respondentů (41 %) o další vzdělávání oproti českým respondentům (21 %), nicméně hypotéza nebyla naplněna.

Hypotéza č. 2 tvrdí, že *50 % dospělé populace je ochotno si další vzdělávání i částečně zajistit finančně.* Pomocí položky č. 4 byla zjišťována ochota dospělé populace k částečné finanční účasti na dalším vzdělávání. Tato hypotéza byla u irských respondentů verifikována, kdy 51 % odpovědělo „Ano jsem“, čímž potvrdili tuto hypotézu. V případě českých respondentů byla hypotéza negována 48 %, čímž tato hypotéza byla negována.

Hypotéza č. 3 tvrdí, že *60 % dospělé populace preferuje, nebo by preferovalo formální vzdělávání.* Tato otázka byla vymezena na základě cíle „Zda 60 % dospělé populace, která již vstoupila na trh práce po formálním vzdělávání, v dalším vzdělávání preferuje, nebo by preferovala formální vzdělávání.“ Pomocí položky č. 2 byla tato hypotéza verifikována. Irští respondenti označili celkem v 77 % odpověď „Formální (vzdělávání ve školách, v institucích, úrovně ISCED)“. Čeští respondenti v této položce označili v 66 % také „Formální (vzdělávání ve školách, v institucích, úrovně ISCED)“. Cíl tím byl naplněn.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na vzdělávání dospělých z pohledu celoživotního vzdělávání a učení, pozornost byla věnována systémům vzdělávání v EU a zejména komparaci vybraných zemí. Práce měla za cíl konfrontovat systémy Irska a České republiky a zjistit jaké má dospělá populace v těchto zemích postoje k dalšímu vzdělávání.

Úvodní kapitola teoretické části obecně seznámila čtenáře se strukturou systémů vzdělávání v Evropské unii a popsala úroveň vzdělávání ISCED 97 s novou klasifikací ISCED 11. Dále zevrubně charakterizovala současné systémy vzdělávání ve vybraných zemích EU.

V následující kapitole se práce zabývala tématem celoživotní vzdělávání, o kterém se v posledních více než dvaceti letech debatuje. Celoživotní vzdělávání se posunuje směrem k celoživotnímu učení, jelikož pojem vzdělávání vyjadřuje formalizované postupy, kdežto celoživotní učení se vztahuje ke všem aktivitám v průběhu celého života jednotlivce. Tento nový pohled otevírá cestu v k plnohodnotnému životu každého z nás, přičemž první etapou je počáteční vzdělávání, které pojímá všechny úrovně formálního vzdělávání. Druhou etapou je další vzdělávání, které umožňuje získávat a osvojovat si nové znalosti, dovednosti důležité pro adaptaci na nové životní podmínky vztahující se k práci či společenskému a osobnímu životu. Kapitola pokračuje přehledem nejdůležitějších strategických mezinárodních i českých dokumentů, které mapují období od roku 1970 a ukazují jasný směr, důležitost a poslání vzdělávání dospělých v kontextu mobility a uplatnění jednotlivce na trhu práce. Vzdělávání je bezesporu kapitálem, vedoucím ke zvýšení dovedností i klíčových kompetencí využívaných především na trhu práce, a zároveň ovlivňuje psychickou stránku člověka. Vzdělávání dospělé populace je fenoménem dnešní doby. Statistiky v oblasti vzdělávání poskytované státy jsou cenné v mezinárodní komparaci všech vstupů i výstupů. Druhá kapitola poskytla zběžný vhled na toto hledisko a pokračovala preferovanými oblastmi ve vzdělávání dospělých v ČR a dále specifikovala poskytovatele ve formálním i neformálním vzdělávání. Následně jsou zmíněny cílové skupiny, na které se jednotlivé

státy zaměřují. Posledním tématem druhé kapitoly jsou alternativní formy vzdělávání, které se dělí podle nejrůznějších hledisek s ohledem na vzdělávání dospělých.

Teoretickou část uzavírá podrobná komparativní analýza systémů vzdělávání Irsko a České republiky. Jednotlivé úrovně vzdělávání dávají pohled na rozdílnou strukturu škol, pojetí vzdělávání a výchovy od útlého věku až po vzdělávání dospělých i odlišné hodnocení žáků, studentů i dospělých v jednotlivých úrovních vzdělávání. V neposlední řadě práce poskytuje nejen komparaci vzdělávacích systémů, ale také příklad fungujícího uceleného systému vzdělávání dospělých, který bohužel zatím v České republice schází.

Empirická část diplomové práce předkládá především kvantitativní výzkum, jehož cílem bylo zmapovat postoj dospělé populace k dalšímu vzdělávání. Výzkum proběhl v Irsku, z vybrané oblasti Tullamore a Dublin a v České republice v oblasti Plzeň a Kladna.

Cílem výzkumného šetření bylo předně zjistit účast dospělé populace ve vzdělávání a motivaci k němu, dále ochotu se na něm finančně podílet a jakou formu vzdělávání dospělá populace upřednostňuje.

První část šetření byla provedena kvalitativním výzkumem prostřednictvím malého počtu respondentů z obou zemí. K bádání byla zvolena metoda řízeného strukturovaného rozhovoru, který byl vyhodnocen pouze numerickou analýzou dat. Cílem bylo postřehnout zajímavá témata a navrhnout hypotézy a dále vybrat zajímavé položky k dotazníkovému šetření. Kvantitativní výzkum, který byl pro rychlé zpracování dat nejvhodnější, byl následně statisticky a popisně metodou analýzy dat zpracován. Úvahou byla zhodnocena každá položka.

Výzkumu se účastnilo celkem 218 respondentů z Irsko i České republiky z řad mužů i žen dospělé populace ve věku 21 až 64 let. V obou šetřeních byli vybráni respondenti, kteří již vstoupili po formálním vzdělávání na trh práce v zastoupení z rozdílných oblastí, pozic a zařazení na trhu práce (i nezaměstnaní), z řad státního i soukromého sektoru malých i velkých firem a také z různého stupně ukončeného formálního vzdělávání. Mezi náhodně vybranými respondenty do řízeného strukturovaného rozhovoru bylo 5 mužů a 4 ženy z Irsko a 5 žen a 4 muži z České republiky v rozmezí

21 až 64 let. Kvantitativního šetření se účastnilo 59 mužů a 41 žen z Irska a 52 žen a 48 mužů z České republiky ve věku 24 – 59 let.

Zjištěná data byla zanesena do tabulek, které posloužily k výpočtům a při tvorbě grafů. Na počátku výzkumu byly stanoveny cíle a v průběhu vyhodnocování dat z řízeného strukturovaného rozhovoru byly navrženy tři hypotézy.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že hypotéza č. 1 byla negována. Prostřednictvím otázky č. 5 „Uvažujete o dalším vzdělávání?“ odpovědělo „Ano“ 28 respondentů z České republiky a 41 respondentů z Irska. Je zde vidět výrazný rozdíl v zájmu o další vzdělávání u irských dotazovaných, ale více jak padesáti procentní hranici však respondenti z Irska ani z ČR nesplnili.

Hypotéza č. 2 byla zaměřena na ochotu dospělých si další vzdělávání částečně financovat. Na základě odpovědí byla H2 verifikována ze strany irských respondentů, ale ne českých. Bylo zde zjištěno, že 48 respondentů z České republiky a 51 respondentů z Irska je ochotno si finančně přispět na další vzdělávání. K H2 se váže položka č. 4. Procentuální hodnota byla splněna především volbou irských respondentů odpovědí „Ano jsem“. Dotazovaní z ČR procentuální hranici nesplnili a tím hypotézu č. 2 nenaplnily.

Hypotéza č. 3 byla verifikována. K této hypotéze se váže položka č. 2 „Jakou základní formu vzdělávání preferujete“. Odpověď „Formální“ uvedlo 66 respondentů z České republiky a 77 respondentů z Irska. Cíl tím byl naplněn. Procentuální hodnota byla u obou skupin respondentů splněna.

Z dotazníkového šetření vzešla další významná data. Na otázku č. 1 „Jaká by byla Vaše hlavní pohnutka, motivace k případnému dalšímu vzdělávání, nebo jaká je Vaše hlavní pohnutka, motivace ke vzdělávání?“ respondenti z Irska i z České republiky nejvíce odpovídali „Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce (nezaměstnaní, úvaha o změně zaměstnání)“. V otázce č. 3 „Kterou z níže uvedených forem vzdělávání v dalším vzdělávání preferujete?“ u respondentů z Irska bylo nejvíce odpovědí Blended learning. U respondentů z České republiky bylo nejvíce označených odpovědí Kurzy, školení, semináře, rekvalifikace. Významný je výsledek u otázky č. 6 „Jste účastníkem dalšího vzdělávání dospělých?“ 56 respondentů z Irska odpovědělo „Ano“, což byla většina respondentů a pouze 39 respondentů z ČR.

Práce na téma *Vzdělávací systémy v EU a komparativní analýza vzdělávání dospělých ve vybraných zemích* mi přinesla cenné poznatky a zkušenosti po stránce vědecké i osobní. Otevřela cestu poznání v oblasti srovnávací pedagogiky. Měla jsem příležitost mapovat systémy vzdělávání v EU a porovnávat jemné rozdíly, které bezesporu nesou historické i kulturní rysy jednotlivých zemí. Ačkoli jsem přehledově znala zásadní zákony a další dokumenty týkající se vzdělávání a celoživotního učení, práce mne přiměla k jejich hlubšímu studiu a mapování. Vlastní empirická činnost při přípravě, sběru dat, jejich zpracování i následná analýza a vlastní úvaha nad výsledky byla podnětná a v závěru rozhodující pro mou diplomovou práci. Jistě by bylo přínosné získat detailnější informace o jednotlivých systémech vzdělávání a to nejen v EU, ale z celého světa.

Při sběru dat jsem měla možnost porozumět postojům jednotlivců, se kterými nejsem běžně v užším kontaktu. Překvapila mě řada starších účastníků šetření pozitivním postojem k potřebě se vzdělávat. Naopak někteří z věkové skupiny do třiceti let mají velmi negativní postoj k dalšímu vzdělávání.

Díky této práci jsem objevila některé nedostatky ve vzdělávání dospělých v České republice, které přinášejí menší účast českých respondentů ve vzdělávání, a naopak jsem byla překvapena propojeností jednotlivých institucí a přístupem ke vzdělávání dospělých v Irsku.

Jsem přesvědčena, že získané zkušenosti a údaje využiji v dalším studiu, stejně tak v profesním, společenském i v osobním životě, jelikož vzdělávání má pro mě zásadní význam.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. 1. vyd. 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 2. Vyd. Praha: Universita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-64-8.

FAURE., EDGAR. *Learning to be: the world of education today and tomorrow*. 2. impr. Paris: Unesco [u.a.]. ISBN 92-310-1017-4.

Formální vzdělávání dospělých: Koncepce a praxe v Evropě. Eurydice. 2011. ISBN 978-92-9201-170-3.

JEŽKOVÁ, V. B. KOPP a T. JANÍK. *Školní vzdělávání v Německu*. Vyd. 1. Praha, 2008. ISBN 978-802-4615-585.

KOPECKÝ, M. *Sociální hnutí a vzdělávání dospělých: aktivní občanství jako cíl pro celoživotní učení*. 1. Vyd. Eurolex Bohemia. 131. ISBN 80-864-3296-3.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. 1. Vyd. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 1. Vyd. Praha: Portál, s. r. o. 2000. ISBN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7155-7.

PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8290-4.

PRŮCHA, J., J. VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 1. Vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ aj. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6. Vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-807-3676-476.

RÝDL, K. *Inovace školských systémů*. 1. Vyd. ISV nakladatelství. 2003.

ISBN 80-86642-17-8.

ŘEŠETKA, M. a kol. *Anglicko-Český, Česko-Anglický slovník*. 8. Vyd. Olomouc: Fin Publishing 2002. ISBN 80-86002-79-9.

SKALOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, a. s. 2007.

ISBN 987-80-247-1821-7.

VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. 1. Vyd. Praha: Grada 2007.

ISBN 978-80-247-1734-0.

VÁŇOVÁ, M. *Srovnávací pedagogika*. 3. Vyd. Praha, UJAK, 2009.

ISBN 978-80-86723-68-6.

VOLNÝ, J. *Německo-Český slovník*. 4. Vyd. Praha: SPN 1966. 14-049-72.

VYCHOVÁ, H. *Vzdělávání dospělých ve vybraných zemích EU*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-807-4160-172.

Seznam internetových zdrojů

Adults in Formal Education: Policies and Practice in Europe. Brussels: Eurydice, 2011.

Andromedia. cz. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z:

www.andromedia.cz.

AN ROINN OIDEACHAIS AGUS SCILEANNA DEPARTMENT OF EDUCATION AND SKILLS (oddělení pro vzdělávání a dovednosti odbor školství a dovednosti).

[online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.education.ie

Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR. [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06].

Dostupné z: www.aivd.cz/vyzkumy

(Auto)evaluace ve vzdělávacím systému Finska. [online]. © 17. 2. 2014

[cit. 2014-02-17]. Dostupné z: www.nuov.cz

FYŠEROVÁ, M., K. RÝDL. (Auto)evaluace ve vzdělávacím systému Rakouska [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z:

http://www.nuov.cz/uploads/AE/publikace/Autoevaluace_skoly_v_zahranici.pdf

Český statistický úřad. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z:
www.czso.cz

Český statistický úřad. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:
www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/publ/3313-09-2007

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR. [online]. © 3. 3. 2014
[cit. 2014-03-03]. Dostupné z:
www.msmt.cz/vzdelavani/dlouhodoby-zamer-vzdelavani-msmt-2007

DV MONITOR. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:
www.dvmonitor.cz/nabidka-dalsiho-vzdelavani

ET 2020 – Education and Training 2020 [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05].
Dostupné z: www.nuov.cz

Eurostat - statistický úřad Evropské unie. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16].
Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>

EURYDICE. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:
[www. estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf](http://www.estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/irlanda.pdf)

EURYPEDIA. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:
[www. webgate.ec.europa.eu](http://www.webgate.ec.europa.eu)

Education Training Boards Ireland . [online]. © 3. 6. 2014 [cit. 2014-03-06].
Dostupné z: www.etbi.ie/etbs/further-education-and-training

Evropská spolupráce ve vzdělávání a odborné přípravě. [online]. © 1. 3. 2014
[cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy

Finské vzdělávání v kostce. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z:
<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>

Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost. [online]. © 1. 3. 2014
[cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/

Irish Education System. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z:
[www. education.ie/en/The-Education-System](http://www.education.ie/en/The-Education-System)

Jacques Delors. Learning: The Treasure Within. [online]. © 1. 3. 2014

[cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.unesco.org/education

Kodaňská deklarace – The Copenhagen Declaration [online]. © 16. 2. 2014 Dostupné z: <http://www.nuov.cz/historie-vzdelavani-v-eu>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.aplikace.msmt.cz

MŠMT Průvodce dalším vzděláváním 2010. [online]. © 3. 4. 2014 [cit. 2014-03-04].

Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/pruvodce-dalsim-vzdelavanim

Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004 – 2006. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: [www.](http://www.portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/narodni_akcni_plan)

portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/narodni_akcni_plan

Národní vzdělávací fond. [online]. © 3. 3. 2014 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.old.nvf.cz/archiv/memorandum

OECD Classifying Educational Programmes ISCED-97. [online]. © 1. 3. 2014 [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.oecd.org

OECD Vzdělávání. 2014. [online]. © 3. 4. 2014 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: www.oecdbetterlifeindex.org/topics/education/

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj - Organization for Economic Cooperation and Development. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: www.oecd.org.

Priority k posílení evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy v období 2010-2020. [online]. © 16. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/historie-vzdelavani-v-eu>.

Qualifications and Quality Ireland – Kvalifikace a kvalita Irska. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. www.qqi.ie/About/Pages/Strategy-Statement.aspx

Rakouský vzdělávací systém. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: www.ibw.at/de/bbs/120-bbs

RVP pro základní vzdělávání. [online]. © 3. 5. 2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z:

www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy

RESPIRE. [online]. © 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z:

www.respire.eduscol.education.fr

Sámštinou hovoří Sámové (známí dříve jako Laponci) v oblasti Laponska. [online].

© 18. 2. 2014 [cit. 2014-02-18]. Dostupné z: www.finland.cz

ISCED-Programmes. [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z:

www.nuv.cz/uploads/Vzdelavani_a_eu/isced_2011.pdf

Strategie celoživotního učení ČR [online]. © 4. 3. 2014 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

www.msmt.cz/vzdelavani

Strategie Evropa 2020 [online]. © 17. 2. 2014 [cit. 2014-02-17]. Dostupné z:

<http://www.vlada.cz/cz/evropske-zalezitosti/evropske-politiky/strategie-evropa-2020/cr/eu-2020-a-cr-78696/>

Strategie rozvoje lidských zdrojů pro Českou republiku. 2003. [online]. © 3. 3. 2014

[cit. 2014-03-03]. Dostupné z: www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani

Školské systémy. [online]. © 28. 2. 2014 [cit. 2014-02-28]. Dostupné z:

www.geschichtsbausteine.uni-passau.de/cz/skolske-systemy

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organizace

Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu [online]. © 15. 2. 2014

[cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.unesco.org>

United Nations Statistics Division (UNSD), ISCED 11. [online]. © 17. 2. 2014

[cit. 2014-02-17]. Dostupné z:

www.uis.unesco.org/Education/Documents/UNSD_newsletter_27e_ISCED.pdf

Ústřední věstník Evropské unie, s. 6, článek 2. Definice. [online]. © 1. 3. 2014

[cit. 2014-03-01]. Dostupné z: www.eur-lex.europa.eu

Vzdělávání po ukončení povinné školní docházky – post-compulsory education – Česko

- anglický slovník [online]. © 15. 2. 2014 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z:

http://www.nuov.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/Slovník_aktualizace.pdf

Vzdělávací systém ve Francii. [online]. © 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z:

www.aecce.ec.europa.eu/education/eurydice/eurypedia_en.php

Zlepšení školství a odpovědnosti ve Francii: malé změny, velká očekávání. [online].
© 25. 2. 2014 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: www.nuv.cz/uploads/periodika

Zpravodaj Odborné vzdělávání v zahraničí, 20. ledna 2001, č. 1 [online]. © 25. 2. 2014
[cit. 2014-02-25]. Dostupné z:
<http://www.nuv.cz/uploads/Periodika/ZPRAVODAJ/2001/ZP0101a.pdf>

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Schéma klasifikačních vzdělávacích úrovní ISCED 97 a ISCED 11	17
Obrázek 2: Schéma vzdělávacího systému Finska.....	22
Obrázek 3: Schéma vzdělávacího systému Francie	27
Obrázek 4: Schéma vzdělávacího systému Německa	34
Obrázek 5: Schéma vzdělávacího systému Nizozemí	38
Obrázek 6: Schéma vzdělávacího systému Rakouska.....	43
Obrázek 7: Schéma vzdělávacího systému Irska	47
Obrázek 8: Schéma vzdělávacího systému České republiky.....	53
Obrázek 9: Schéma etap celoživotního vzdělávání a učení	57
Obrázek 10: Národní soustava kvalifikací Irska	91

Seznam grafů

Graf 1: Účast dospělé populace na vzdělávání v mezinárodním srovnání	68
Graf 2: Oblasti formálního vzdělávání	69
Graf 3: Oblasti neformálního vzdělávání	70
Graf 4: Oblasti informálního vzdělávání	71
Graf 5: Nabídka dalšího vzdělávání	72
Graf 6: Pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání	99
Graf 7: Preferovaná forma vzdělávání	101
Graf 8: Preferované formy vzdělávání v dalším vzdělávání dospělých	103
Graf 9: Ochota finančního podílení se na dalším vzdělávání	105
Graf 10: Budoucí účast ve vzdělávání.....	107
Graf 11: Současná účast ve vzdělávání	109

Seznam tabulek

Tabulka 1: Úrovně národních kvalifikací Irska a České republiky ve srovnání s úrovněmi EQF	94
Tabulka 2: Pohnutka či motivace k dalšímu vzdělávání	99
Tabulka 3: Preferovaná forma vzdělávání	101
Tabulka 4: Preferované formy vzdělávání v dalším vzdělávání dospělých	103
Tabulka 5: Ochota finančního podílení se na dalším vzdělávání.....	105
Tabulka 6: Budoucí účast ve vzdělávání	107
Tabulka 7: Současná účast ve vzdělávání.....	109

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Řízený strukturovaný rozhovor v ČR.....	I
Příloha B: Řízený strukturovaný rozhovor v Irsku	III
Příloha C: Dotazník - šetření respondentů z České republiky	V
Příloha D: Dotazník - šetření respondentů z Irska	VII

Příloha A:

Řízený strukturovaný rozhovor v ČR

1. Pohlaví

Muž   Žena

2. Věk

21 – 29   30 – 39   40 – 49   50 – 59   59 a výše

3. Jaké je Vaše dosažené formální vzdělávání?

- Základní
- Střední s výučním listem
- Střední s maturitní zkouškou
- Terciární

4. Z jakého prostředí přicházíte?

- Zaměstnanec (dělnická a řemeslná povolání)
- Podnikatel
- Státní zaměstnanec
- Nezaměstnaný
- Jiné

5. Co by Vás vedlo / motivovalo či co Vás vede/motivuje v dnešní době k dalšímu vzdělávání?

- Zvýšení kvalifikace, splnění podmínek standardů stanovené legislativně a zaměstnavatelem
- Zvýšení kvalifikace individuální osobní růst (vnitřní motivace)
- Vyšší profesní pozice i vyšší finanční ohodnocení
- Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce (nezaměstnaní, úvaha o změně zaměstnání)

6. Jaké byste preferoval / preferovala či preferujete vzdělávání, to, které je uznatelné v mezinárodní soustavě kvalifikací či zájmové vzdělávání?

- Uznatelné v mezinárodní soustavě kvalifikací (formální, neformální uznatelné dle standardů)
- Zájmové, bez uznatelného certifikátu

7. V dalším vzdělávání dáváte, nebo byste dal/dala přednost?

- Kurzu
- Kombinovanému studiu
- E-learning vzdělávání
- Blended learning
- Distančnímu vzdělávání

8. V případě dalšího vzdělávání jste ochoten/ochotna si i částečně financovat další vzdělávání?

- Ano jsem
- Ne

9. Máte zájem o další vzdělávání, nebo se již vzděláváte/studujete?

- Ano mám zájem
- Ano již studuji
- Ne nemám zájem

Příloha B:

Driven structured interview in Ireland / Řízený strukturovaný rozhovor v Irsku

1. Sex

Male   Female

2. Age

21 – 29   30 – 39   40 – 49   50 – 59   59 and more

3. What is your achieved formal education?

- primary
- secondary with vocational certificate
- secondary with school-leaving certificate
- university

4. What social class are you from?

- Employee (workmans' and craft jobs)
- Entrepreneur
- Civil servant
- Unemployed
- Another

5. What would be your motivation in these days to provide further education?

- Increase qualification, compliance with standards established by legislation and employer
- Increase qualification individual personal growth (intrinsic motivation)
- Higher professional positions, higher financial rewards
- Possibility of more or better opportunities in the labour market (unemployed, reasoning about changing jobs)

6. What form of education do you prefer?

- Validated in international system of qualification (formal, informal validated according to standards)
- Of interest without validated certificate.

7. Which of the following forms of education in further education do you prefer?

- Courses
- Part-time study
- E-learning
- Blended learning
- Distance learning

8. Are you willing to financially participate in case of further education?

- Yes
- No

9. Are you interesting in further education?

- Yes
- Yes, I have been studying
- No

Příloha C: Dotazník - šetření respondentů z České republiky.

Vážení dotazovaní, obracím se na Vás s žádostí o spolupráci. Prosím o vyplnění tohoto dotazníku, který se týká vzdělávání dospělých. Dotazník je anonymní a bude sloužit jako podklad pro empirickou část diplomové práce „Systémy vzdělávání v EU a komparativní analýzy vzdělávání dospělých ve vybraných zemích.“ Odpovědi na jednotlivé otázky zakroužkujte jednou vybranou odpovědí. Předem děkuji za Váš čas, který vyplnění věnujete.

1. Jaká by byla Vaše hlavní pohnutka, motivace k případnému dalšímu vzdělávání, nebo jaká je Vaše hlavní pohnutka, motivace ke vzdělávání?

- b) Zvýšení kvalifikace, splnění podmínek standardů stanovené legislativně a zaměstnavatelem
- c) Zvýšení kvalifikace individuální osobní růst (vnitřní motivace)
- d) Vyšší profesní pozice, vyšší finanční ohodnocení
- e) Možnost uplatnění nebo lepší uplatnění na trhu práce (nezaměstnaní, úvaha o změně zaměstnání)

2. Jakou základní formu vzdělávání preferujete?

- a) Formální (vzdělávání ve školách, v institucích, úrovně ISCED)
- b) Neformální (např. instituce pro profesní vzdělávání, podnikové vzdělávání, zájmové vzdělávání)

3. Kterou z níže uvedených forem vzdělávání v dalším vzdělávání preferujete?

- a) Kurzy, školení, semináře, rekvalifikace (pořádané zaměstnavatelem, profesní vzdělávání pro výkon profese pořádané externími vzdělávacími institucemi, Úřady práce)
- b) E-learning (interaktivní internetové studium)
- c) Blended learning (kombinace prezenčního a e-learning studia)
- d) Distanční vzdělávání (samostatné studium za podpory multimédií, studující je fyzicky vzdálen od učitele)
- e) Prezenční studium (denní studium, případně s IVP)
- f) Kombinované studium (kombinace prezenčního a samostudia)

4. Jste ochoten/ochotna, nebo byl/byla byste ochotna se finančně podílet na dalším vzdělávání?

- a) Ano   b) Ne

5. Uvažujete o dalším vzdělávání?

- a) Ano   b) Ne   c) Zatím jsem o tom neuvažoval/neuvažovala

6. Jste účastníkem dalšího vzdělávání dospělých

- a) Ano   b) Ne

Příloha D: Questionnaire - survey respondents from Ireland.

Dear interviewees, I am writing to you with a request for cooperation. Please complete this questionnaire, which refers to adult education. The questionnaire is anonymous and will serve as a basis for the empirical part of the dissertation education systems in the EU and comparative analysis of adult education in selected countries. On each question by circling one choice answers. Thank you in advance for your time that you spend filling.

1. What would be your main motive, motivation is to provide further education, or what is your main incentive, motivation for learning?

- a) Increase qualification, compliance with standards established by legislation and employer
- b) Increase qualification individual personal growth (intrinsic motivation)
- c) Higher professional positions, higher financial rewards
- d) Possibility of more or better opportunities in the labor market (unemployed, reasoning about changing jobs)

2. What basic form of education do you prefer?

- a) Formal (education in schools, in institutions at ISCED)
- b) Informal (eg institutions for professional education, corporate training, formal education)

3. Which of the following forms of education in further education do you prefer?

- a) Courses, training, retraining (organized by employers, professional training for the profession organized by external educational institutions, employment agencies)
- b) E-learning (interactive internet study)
- c) Blended learning (a combination of full and e-learning study)
- d) Distance learning (self-study with the support of multimedia, students are physically distanced from teacher)
- e) Full-time (full-time, possibly with IVP)
- f) Part-time study (combination of full and self)

4. Are you willing / unwilling, or was / were you willing to financially participate in further education?

- a) Yes   b) No

5. Are you thinking about further education?

- a) Yes   b) No   c) So far I have not thought / did not consider

6. You are involved in adult education?

- a) Yes   b) No

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Iva Psohlavcová

Obor: Andragogika

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Vzdělávací systémy v EU a komparativní analýza vzdělávání dospělých ve vybraných zemích

Rok: 2014

Počet stran textu: 105

Celkový počet stran příloh: 8

Počet titulů českých použitých zdrojů: 17

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 48

Vedoucí práce: Mgr. Jan Jaroš